

Lahjusrikokset

TYÖRYHMÄMIETINTÖ 2009:16

Lahjusrikokset

OIKEUSMINISTERIÖ

ISSN 1458-6452

ISBN 978-952-466-938-2 (nid.)

ISBN 978-952-466-939-9 (PDF)

Oikeusministeriö

Helsinki 2009

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
6.11.2009

Tekijät Lahjusrikokset -työryhmä Puheenjohtajana on toiminut lainsäädäntöneuvos Ilari Hannula		Julkaisun laji Työryhmämietintö	
		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 1.12.2008	
Julkaisun nimi Lahjusrikokset			
Julkaisun osat Esityksen pääasiallinen sisältö, yleisperustelut, yksityiskohtaiset perustelut, lakiehdotukset			
Tiivistelmä Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Strasbourgissa 15 päivänä toukokuuta 2003 tehdyn lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen (jäljempänä yleissopimus) lisäpöytäkirjan. Lisäksi esityksessä ehdotetaan kansanedustajan lahjusrikoksia koskevia säännöksiä muutettavaksi siten, että ne nykyistä selvemmin vastaisivat yleissopimuksen määräyksiä. Samalla vakavimpia kansanedustajan lahjusrikoksia varten muodostettaisiin erityiset törkeitä tekemuotoja koskevat tunnusmerkistöt: törkeä lahjuksen antaminen kansanedustajalle ja törkeä lahjuksen ottaminen kansanedustajana. Törkeitä tekemuotoja koskevat tunnusmerkistöt ehdotetaan säädettäväksi myös vakavimmista aktiivista ja passiivista lahjontaa koskevista rikoksista elinkeinotoiminnassa. Viimeksi mainittujen rikosten enimmäisrangaistus nousisi kahdesta neljään vuoteen vankeutta. Elinkeinoiminnan lahjusrikossäännöksiä muutettaisiin myös siten, että ne nykyistä selvemmin koskisivat välimiehiä. Rikoslainsäädäntöä ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että vaikutusvallan kauppaaminen ja sen palkitseminen tulisivat uusina rikoksina rangaistaviksi ja että niin sanottu kaksoisrangaistavuuden vaatimus ei enää koskisi yksityisen sektorin lahjusrikoksia. Näiden muutosten seurauksena ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi yleissopimukseen tehtyjen varaumien peruuttamisen. Ehdotetut lainsäädäntötoimet ovat sellaisia, joihin yleissopimusta ja sen lisäpöytäkirjaa valvovan elimen GRECO :n suositukset ovat antaneen aiheen.			
Avainsanat: rikosoikeus, kansainvälinen yleissopimus, lahjusrikokset			
Muut tiedot OM 22/41/2008 OM 046:00/2008			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2009:16		ISSN 1458-6452	ISBN 978-952-466-938-2 (nid.) 978-952-466-939-9 (PDF)
Kokonaissivumäärä 112	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
6.11.2009

Författare Mutbrottsarbetsgruppen Som ordförande har fungerat lagstiftningsrådet Ilari Hannula		Typ av publikation Arbetsgruppsbetänkande	
		Uppdragsgivare Justitieministeriet	
		Datum då organet tillsattes 1.12.2008	
Publikation Mutbrotten (Lahjusrikokset)			
Publikationens delar Propositionens huvudsakliga innehåll, allmän motivering, detaljmotivering, lagförslag			
Referat I propositionen förslås det att riksdagen ska godkänna tilläggsprotokollet till Europarådets straffrättsliga konvention mot korruption (nedan konventionen), upprättat i Strasbourg den 15 maj 2003. Dessutom föreslås det i propositionen en ändring av bestämmelserna om riksdagsledamöters mutbrott på ett sådant sätt att de klarare än för närvarande ska motsvara konventionens bestämmelser. Samtidigt införs det för de allvarligaste av riksdagsledamöternas mutbrott särskilda rekvisit för de grova gärningsformerna: grovt givande av muta åt riksdagsledamot och grovt tagande av muta som riksdagsledamot. Rekvisit för de grova gärningsformerna föreslås också för de allvarligaste brotten som gäller aktivt och passivt mutande i näringsverksamhet. Maximistraflet för de sistnämnda brotten stiger från två till fyra års fängelse. Bestämmelserna om mutbrotten i näringsverksamhet ändras också på det sättet att de klarare än för närvarande gäller skiljemän. Det föreslås också en sådan ändring av strafflagen som innebär att saluförande av inflytande och belönande av missbruk av inflytande kriminaliseras som nya brott och att det s.k. kravet straffbarhet inte längre ska gälla mutbrotten inom den privata sektorn. Som en följd av dessa ändringar föreslås det att riksdagen godkänner ett återkallande av reservationerna mot konventionen. De föreslagna lagstiftningsåtgärderna har föranletts av organet GRECO:s rekommendationer. GRECO övervakar konventionen och dess tilläggsprotokoll.			
Nyckelord straffrätt, internationell konvention, mutbrott			
Övriga uppgifter JM 22/41/2008 JM 046:00/2008			
Seriens namn och nummer Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkanden 2009:16		ISSN 1458-6452	ISBN 978-952-466-938-2 (häft.) 978-952-466-939-9 (PDF)
Sidoantal 112	Språk finska	Pris	Sekretessgrad Offentligt
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

DESCRIPTION

MINISTRY OF JUSTICE
Finland

Date of publication
6 November 2009

<p>Authors (if a body: name, chairperson, secretary)</p> <p>Working group on bribery offences</p> <p>Chair: Ilari Hannula, Councillor of Legislation</p>	<p>Type of publication Report of a working group</p> <p>Assigned by Ministry of Justice</p> <p>Date when body appointed 1 December 2008</p>		
<p>Name of the publication Bribery offences</p>			
<p>Parts of publication Executive summary, general reasons, detailed reasons and proposed legislation</p>			
<p>Abstract</p> <p>It is proposed that Parliament will approve the additional protocol to the Criminal Law Convention on Corruption (later : Convention) concluded in Strasbourg on 15 May 2003.</p> <p>In addition, it is proposed that provisions on the bribery offences of a member of Parliament be amended so that they would more clearly correspond to the provisions of the Convention. At the same time, special statutory definitions of aggravated offences would be created for the most serious bribery offences of members of Parliament : aggravated bribery of a member of Parliament and aggravated acceptance of a bribe as a member of Parliament. It is also proposed that statutory definitions of aggravated offences be laid down for the most serious active and passive offences concerning bribery in business. The maximum penalty for the last-mentioned offences would go up from two to four years of imprisonment. The provisions on bribery in business would also be amended so that they would more clearly apply to arbitrators.</p> <p>Criminal legislation is also proposed to be amended so that trading in influence and rewarding it would be established as new punishable criminal offences and that the so-called requirement of dual criminality would no longer apply to bribery in the private sector. As a consequence of these amendments, it is proposed that Parliament approve the withdrawal of the reservations to the Convention.</p> <p>The recommendations by GRECO, the body monitoring the implementation of the Convention and its additional protocol , have given rise to the proposed legislative measures.</p>			
<p>Keywords</p> <p>criminal law, international convention, bribery offences</p>			
<p>Other information (Oskari and HARE numbers, other reference number)</p> <p>OM 22/41/2008 OM 046:00/2008</p>			
<p>Serial name and number Ministry of Justice, Finland, Reports of working groups 2009:16</p>	<p>ISSN 1458-6452</p>	<p>ISBN 978-952-466-938-2 (bound) 978-952-466-939-9 (PDF)</p>	
<p>Number of pages 112</p>	<p>Language Finnish</p>	<p>Price</p>	<p>Confidentiality status public</p>
<p>Distributed by Ministry of Justice</p>		<p>Published by Ministry of Justice</p>	

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Oikeusministeriö asetti 1.12.2008 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin arvioida, millaisiin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin lahjusrikoslainsäädäntöä koskevat Euroopan neuvoston korruptionvastaisen toimielimen GRECO:n suositukset antavat aihetta ja laatia ehdotukset tarvittaviksi lainsäädäntötoimenpiteiksi.

Työryhmän puheenjohtajana on toiminut lainsäädäntöneuvos Ilari Hannula oikeusministeriöstä ja sen jäsenenä rikoskomisario Jenni Juslén keskusrikospoliisista varajäsenenään poliisitarkastaja Matti Rinne sisäasiainministeriöstä, valtiosyyttäjä Jukka Rappe Valtakunnansyyttäjänvirastosta, professori Pekka Viljanen Turun yliopistosta ja asianajaja Ulla Vuokila Suomen Asianajajaliitosta.

Työryhmä on kokoontunut 13 kertaa. Työryhmä on kuullut asiantuntijana emeritusprofessori Mikael Hidéniä.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa kunnioittaen ehdotuksensa oikeusministeriölle.

Helsingissä 6 päivänä marraskuuta 2009

Ilari Hannula

Jenni Juslén

Jukka Rappe

Pekka Viljanen

Ulla Vuokila

SISÄLLYS

YLEISPERUSTELUT	15
1 Johdanto	15
2 Nykytila.....	16
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	16
Lainsäädäntö.....	16
Lahjusrikosten ja eräiden muiden talousrikosten rangaistuskäytäntö.....	18
2.2 Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	21
Kansainväliset sopimukset ja velvoitteet.....	21
Ulkomaiden lainsäädäntö	23
2.3 Nykytilan arviointi.....	32
3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	32
3.1 Esityksen tavoitteet.....	32
3.2 Lisäpöytäkirjan hyväksyminen.....	33
3.3 Yleissopimuksen mukaisuus ja varaumien tarpeellisuus	33
3.4 Muutokset rangaistavuudessa	34
4 Esityksen vaikutukset	36
5 Asian valmistelu.....	36
6 Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	36
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	37
1 Lisäpöytäkirjan sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön.....	37
2 Yleissopimuksen varaumien peruuttaminen	40
3 GRECON suositukset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön.....	42
4 Lakiehdotusten perustelut	45
4.1 Laki lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.....	45
4.2 Laki rikoslain muuttamisesta.....	46
1 luku Suomen rikoslain soveltamisalasta	46
16 luku Rikoksista viranomaisia vastaan	47
30 luku Elinkeinorikoksista	54
40 luku Virkarikoksista.....	58
5 Voimaantulo.....	69
6 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja säätämisyjärjestys.....	70
6.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus.....	70
6.2 Säätämisyjärjestys.....	71
LAKIEHDOTUKSET.....	74
Laki lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen lisä-pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta... 74	
Laki rikoslain muuttamisesta.....	75

LIITE	80
RINNAKKAISTEKSTIT	80
Laki rikoslain muuttamisesta	80
Sopimusteksti	89
BILAGA	97
Lagförslag	97
Fördragstext	103

Hallituksen esitys Eduskunnalle lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen lisäpöytäkirjan ja yleissopimukseen tehtyjen varaumien peruuttamisen hyväksymisestä sekä laiksi lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja eräiden lahjusrikoksia koskevien rikoslain säännösten muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Strasbourgissa 15 päivänä toukokuuta 2003 tehdyn lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen lisäpöytäkirjan. Rikoslakiin tehtäisiin sopimuksen voimaansaattamisesta johtuvat muutokset.

Lahjontaa koskeva Euroopan neuvoston rikosoikeudellinen yleissopimuksen lisäpöytäkirja on tullut kansainvälisesti voimaan helmikuussa alussa 2005. Lisäpöytäkirja tulee Suomen osalta voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona se on ilmaissut suostumuksensa tulla lisäpöytäkirjan sitomaksi.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan kansanedustajan lahjusrikoksia koskevia säännöksiä muutettaviksi siten, että ne nykyistä selvemmin vastaisivat lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen määräyksiä. Samalla vakavimpia kansanedustajan lahjusrikoksia varten muodostettaisiin erityiset törkeitä tekemuotoja koskevat tunnusmerkistöt: törkeä lahjuksen antaminen kansanedustajalle ja törkeä lahjuksen ottaminen kansanedustajana. Törkeitä tekemuotoja koskevat tunnusmerkistöt ehdotetaan muodostettaviksi myös vakavimmista aktiivista ja passiivista lahjontaa koskevista rikoksista elinkeinotoiminnassa. Näiden rikosten enimmäisrangaistus nousisi kahdesta neljään vuoteen vankeutta. Uusien törkeiden lahjusrikosten ja virkamiehiä koskevien törkeiden lahjusrikosten ankaroittamisperusteet ja rangaistusasteikot vastaisivat toisiaan. Lahjusrikossäännöksiä muutettaisiin myös siten, että ne nykyistä selvemmin koskisivat välimiehiä.

Hyväksyessään Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen vuonna 2002 Suomi teki siihen kaksi varaumaa, jotka koskivat vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisointia ja lainkäyttövaltaa yksityisen sektorin lahjusrikoksissa. Rikoslainsäädäntöä ehdotetaan muutettavaksi siten, että vaikutusvallan kauppaaminen ja sen palkitseminen tulisivat uusina rikoksina rangaistaviksi ja niin sanottu kaksoisrangaistavuuden vaatimus ei enää koskisi yksityisen sektorin lahjusrikoksia. Esityksessä ehdotetaan myös, että eduskunta hyväksyisi lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudelliseen yleissopimukseen tehtyjen varaumien peruuttamisen.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti kuin lisäpöytäkirja. Lisäpöytäkirjan määräykset saatettaisiin voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Yleissopimukseen tehtyjen varaumien peruuttamisen on tarkoitettu tulevan voimaan, kun eduskunnan hyväksymästä peruuttamisesta ilmoitetaan yleissopimuksen tallettajalle.

Laki rikoslain muuttamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Eduskunta hyväksyi 26 päivänä kesäkuuta 2002 (EV 85/2002vp — HE 77/2001vp) Strasbourgissa 4 päivänä marraskuuta 1998 tehdyn lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen (ETS 173), jäljempänä *yleissopimus*, sekä muutokset virkarikos- ja lahjusrikoslainsäädäntöön. Rikoslakiin muun muassa lisättiin kansanedustajia koskevat lahjusrikossäännökset, poistettiin kaksoisrangaistavuuden vaatimus ulkomailla tehdyistä julkisen sektorin lahjusrikoksista ja tehtiin eräitä vähäisiä tarkistuksia lahjusrikosten tunnusmerkistöihin. Eduskunta hyväksyi samalla yleissopimukseen kaksi varumaa, joista toinen koskee yleissopimuksen 12 artiklassa edellytetyn vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoinnin laajuutta ja toinen 17 artiklassa säännellyn lainkäyttövallan ulottuvuutta yksityisen sektorin lahjontaan.

Varaumat ovat voimassa kolmen vuoden ajan, jollei niiden voimassaoloa jatketa. Eduskunta on hyväksynyt 24.3.2006 (PTK 29/2006 vp) varaumien voimassapitämisen toistaiseksi. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan 4/2006 vp todennut, että varaumat on täten mahdollista uudistaa ilman eduskunnan erikseen antamaa suostumusta siihen. Sen sijaan varaumien peruuttaminen vaatii eduskunnan hyväksymisen. Suomi on kahdesti ilmoittanut Euroopan neuvoston pääsihteerille varaumien voimassapitämisestä. Varaumien voimassaolo on päättymässä jälleen 1.2.2012.

Yleissopimus tuli Suomen osalta voimaan 1 päivänä helmikuuta 2003 (SopS 107/2002). Samana vuonna valmistui yleissopimuksen välimiehiä ja lautamiehiä koskeva lisäpöytäkirja (ETS 191), jota Suomi ei ole vielä ratifioinut.

Euroopan neuvoston korruptionvastainen toimielin GRECO antoi Suomelle seitsemän suositusta Suomen lahjusrikoslainsäädäntöä koskevassa raportissaan joulukuussa 2007. GRECO suositteli Suomea ensinnäkin muuttamaan kansanedustajaa koskevia lahjusrikossäännöksiä yleissopimuksen vaatimusten mukaisiksi. GRECO suositteli Suomea myös koventamaan yksityisen sektorin lahjusrikosten rangaistuksia ja harkitsemaan kovennuksia myös julkisella sektorilla. Suomen olisi myös harkittava vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisointia yleissopimuksen 12 artiklan mukaisesti.

Lisäksi GRECO suositteli Suomea allekirjoittamaan ja ratifioimaan mahdollisimman pian yleissopimuksen lisäpöytäkirjan ja samalla varmistamaan, että lahjusrikoslainsäädäntö kattaa kaikilta osin myös ulkomaisen välimiehen lahjusrikokset.

GRECO suositteli Suomea harkitsemaan uudelleen asennoitumistaan yleissopimukseen tekemiinsä varaumiin, jotka koskevat kaksoisrangaistavuusvaatimusta ulkomailla tehtyjen yksityisen sektorin lahjusrikosten osalta ja vaikutusvallan väärinkäyttöä.

Eduskunnan lakivaliokunta on myös kehottanut harkitsemaan yksityisen sektorin lahjusrikoksia koskevan kaksoisrangaistavuusvaatimuksen poistamista ja rikoslain täydentämistä erillisillä elinkeinotoiminnassa tapahtuvan lahjonnan vakavampia muotoja koskevilla säännöksillä (LaVM 3/2006 ja LaVM 4/2006).

Oikeusministeriö asetti 1.12.2008 työryhmän, jonka tehtävänä on arvioida, millaisiin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin lahjusrikoslainsäädäntöä koskevat GRECO:n suositukset Suomelle antavat aihetta.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Lainsäädäntö

Keskeisiä lahjuskriminalisointeja ovat julkisen ja yksityisen sektorin lahjusrikoksia koskevat rikoslain säännökset. Niistä ensiksi mainitut uudistettiin vuonna 1989 (792/1989) ja viimeksi mainitut vuonna 1990 (769/1990). Myöhemmin niihin on tehty pieniä tarkistuksia lähinnä EU-lainsäädännön ja kansainvälisten lahjus- ja korruptiosopimusten täytäntöönpanon yhteydessä. Kansainvälisten velvoitteiden lisääntymisen myötä muun muassa lahjusrikoksista vastuunalaisten ulkomaisten virkamiesten ja muiden vastuutahojen piiriä on laajennettu, yksityisen sektorin lahjusrikoksista on tehty virallisen syytteen alaisia ja kansanedustajan aktiivinen ja passiivinen lahjonta säädetty rangaistaviksi.

Julkisen sektorin lahjusrikoksista säädetään rikoslain 16 ja 40 luvussa. Lahjuksen antamista koskevat säännökset ovat rikoslain 16 luvussa ja lahjuksen ottamista koskevat säännökset rikoslain 40 luvussa. Elinkeinotoimintaa koskevista lahjusrikoksista säädetään rikoslain 30 luvussa. Rikoslain 40 luvussa on kriminalisoitu myös virkavelvollisuuden rikkominen ja virka-aseman väärinkäyttö. Poliittisten oikeuksien rikkomisia koskevassa 14 luvussa on säännökset vaalilahjonnasta.

Lahjuksen vastaanottaminen virkatoiminnassa kielletään virkamieslaissa. Virkamieslain mukaan virkamies ei saa vaatia, hyväksyä tai ottaa vastaan taloudellista tai muuta etua, jos sen vastaanottaminen voi heikentää luottamusta virkamieheen. Virkamiesten rikosoikeudellisesta vastuusta lahjuksen ottamisessa säädetään rikoslain 40 luvun 1-3 §:ssä. Lahjuksen ottamisella ei tarvitse olla vaikutusta virkatoimintaan. Lahjuksen ottamisen rangaistavuuteen riittää, että lahjuksen ottaminen (tai sellaisesta lupauksen antaminen) on omiaan vaikuttamaan hänen toimintaansa palvelussuhteessa. Lahjusrikkomus toteutuu jo silloin, jos menettely on omiaan heikentämään luottamusta viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen. Tätäkin lievimmissä tapauksissa voi tulla sovellettavaksi tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen (RL 40 :10).

Lahjuksen tai muun etuuden oikeudettomuutta ei ole mahdollista määrittää yksiselitteisesti, mutta lahjalla ei tarvitse olla taloudellista arvoa. Virkamiehen on lähtökohtaisesti huolehdittava asemansa edellyttämästä riippumattomuudesta ja sen vuoksi pidättäydyttävä etuuksien vastaanottamisesta. Jo hyvin pienenkin etuuden vastaanottaminen tai tarjoaminen voi olla kiellettyä. Edun arvo voi kuitenkin osoittaa sen poikkeuksellisuutta ja siten pyrkimystä vaikuttaa saajan toimintaan palvelussuhteessa. Esim. ulkopuolisten kustantamien matkojen, virka-asemaan nähden kohtuuttomien alennusten ja ylenpalttisen vieraanvaraisuuden vastaanottaminen on

kiellettyä. Törkeät tekemuodot ovat erikseen säädetty rangaistaviksi vakavimmissa julkisen sektorin lahjusrikoksissa.

Rikoslain 40 luvun lahjuksen ottamista koskevat säännökset koskevat virkamiesten lisäksi myös julkista luottamustointa hoitavaa henkilöä, julkisyhteisön työntekijää, julista valtaa käyttävää henkilöä ja ulkomaista virkamiestä (RL 40:12), jotka myös määritellään luvussa tarkemmin (RL 40:11). Vastaanotettu lahja, etu tai sen arvo tuomitaan valtiolle menetetyksi.

Lahjuksen ottaminen kansanedustajana on myös säädetty rangaistavaksi (RL 40:4). Erilliset säännökset ovat tarpeen, koska kansanedustaja ei ole virkamies. Kansanedustajaa koskevat säännökset koskevat myös ulkomaisen parlamentin jäsentä. Rangaistus voi olla enintään neljä vuotta vankeutta, mutta törkeistä tekemuodoista ei ole erityisiä säännöksiä.

Lahjuksen antamisesta virkamiehelle tai muulle edellä mainitulle vastuutaholle säädetään rikoslain 16 luvussa (13 ja 14 §) Myös lahjuksen antaminen kansanedustajalle on rangaistavaa (15 §).

Lahjusrikossäännöksissä on pyritty toteuttamaan vastaavuusperiaatetta: jos lahjuksen ottaminen on rangaistavaa, vastaavassa laajuudessa olisi sen antaminen syytä säätää rangaistavaksi. Kuitenkin virkamiehelle asetetaan jonkin verran ulkopuolista ankarammat vaatimukset oman toimintansa arvioinnissa. Tämä ilmenee muun muassa siinä, että lahjuksen antaminen on sen ottamista sikäli suppeampi, ettei lahjusrikkomusta vastaavaa, antamista koskevaa säännöstä ole.

Lahjomista elinkeinotoiminnassa ja lahjuksen ottamista elinkeinotoiminnassa koskevat rikoslain 30 luvun säännökset (7 ja 8 §) kieltävät lahjukset, jotka on annettu tai otettu vastaan tarkoituksella suosia vastaanottajan toimessa jotakuta tai palkkioksi tällaisesta suosimisesta. Rangaistus voi olla enintään kaksi vuotta vankeutta. Törkeitä tekemuotoja varten ei ole muodostettu erillistä tunnusmerkistöä. Suomessa oikeushenkilö voidaan saattaa rikosoikeudelliseen vastuuseen – yhteisöosakkoon – sen toiminnan yhteydessä tehdyistä tietyistä rikoksista (RL 9 luku), jos tästä on erikseen nimenomaisesti säädetty. Yhteisöosakkoa on mahdollista käyttää elinkeinoelämän lahjusrikoksissa ja lahjuksen antamisessa virkamiehelle.

Lahjuksen ottamiseen elinkeinotoiminnassa voi syyllistyä joko elinkeinonharjoittajan palveluksessa oleva, elinkeinonharjoittajana toimivan yhteisön tai elinkeinotoimintaa harjoittavan säätiön hallituksen tai hallintoneuvoston jäsen, toimitusjohtaja, tilintarkastaja, selvitysmies tai elinkeinonharjoittajan puolesta tehtävää suorittava henkilö. Vastaavasti lahjuksen antamisena elinkeinotoiminnassa on rangaistavaa oikeudettoman edun tarjoaminen näissä asemissa toimiville

Lahjusrikoksiin elinkeinotoiminnassa syyllistyneet voidaan tietyin edellytyksen myös asettaa liiketoimintakieltoon (Laki liiketoimintakiellosta 1059/1985). Lisäksi laki julkisista hankinnoista (348/2007) edellyttää, että ehdokas tai tarjoaja on suljettava tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos ehdokas tai tarjoaja taikka sen johtohenkilö tms. henkilö on tuomittu vakavasta rikoksesta kuten lahjuksen antamisesta yksityisellä tai

julkisella sektorilla. Tarjouskilpailusta poissulkeminen voi olla seurauksena myös vähäisemmästä syystä kuten ammattitoiminnassa tehdystä vakavasta virheestä.

Lahjusrikossäännösten lisäksi tärkeitä kriminalisointeja korruption vastustamisessa ovat myös rahanpesurikoksia ja kirjanpitorikoksia koskevat säännökset, joita on myös viime vuosina tarkistettu. Rahanpesusta on tehty itsenäinen rikostyyppi ja sen esirikoksina voivat olla mitkä tahansa rikokset – siis myös lahjusrikokset. Myös järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevat rangaistussäännökset voivat tulla sovellettavaksi muun muassa, jos ko. ryhmä tekee rahanpesurikoksia tai törkeimpiä lahjusrikoksia.

Esitutkintaviranomaisten oikeutta käyttää erilaisia pakkokeinoja lahjusrikosten selvittämisessä on myös viime vuosina lisätty (mm. tekninen tarkkailu ja telekuuntelu on mahdollista) samoin on paranneltu lainsäädäntöä kansainvälisen yhteistyön tehostamiseksi. Viimeksi mainituista mainittakoon Suomen rikosoikeuden soveltamisalan laajentaminen lahjusrikoksissa: ns. kaksoisrangaistavuusvaatimuksen (oltava rangaistava myös rikosentekomaassa) poistaminen lähes kaikista lahjusrikoksista ja lahjusrikosten sisällyttäminen niihin eurooppalaisen pidätysmääräyksen soveltamisalaan kuuluviin rikoksiin, joiden kaksoisrangaistavuutta ei tarvitse varmistaa ennalta.

Lahjusrikosten ja eräiden muiden talousrikosten rangaistuskäytäntö

Lahjusrikosten lisäksi tarkastellaan myös eräiden muiden talousrikosten rangaistuskäytäntöä. Tämä on tarpeen, koska GRECO suosittelee lahjusrikosten rangaistusten ankaroittamista.

Alioikeuksiin on aikavälillä 1996–2007 tullut 24 tuomioon johtanutta lahjusrikostapausta eli muutama tapaus vuotta kohden. Näistä yksityisen sektorin lahjusrikostapauksia on ollut kaksi, joista kummatkin ovat tapahtuneet 2000-luvulla. Yksityisen sektorin lahjusrikoksissa, sekä rikoslain 30 luvun 7 §:n lahjomisessa elinkeinotoiminnassa että rikoslain 30 luvun 8 §:n lahjuksen ottamisessa elinkeinotoiminnassa, rangaistusasteikko on sakkoa tai enintään 2 vuotta vankeutta. Kummassakin tuomiossa, joista toisessa oli kyse lahjomisesta elinkeinotoiminnassa ja toisessa lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa, tuomio oli 3 kuukautta ehdollista vankeutta.

Julkisen sektorin lahjusrikostapauksissa on annettu 23 tuomiota. Näistä rikoslain 40 luvun 1 §:n lahjuksen ottamiseen liittyviä tapauksia on ollut yhdeksän. Rangaistusasteikko lahjuksen ottamisesta on sakkoa tai enintään 2 vuotta vankeutta. Tyyppirangaistus tästä rikoksesta on ollut sakkotuomio, muutamassa tapauksessa on annettu ehdollista vankeutta. 2000-luvulla ei lahjuksen ottamisesta ole tuomittu kertaakaan ehdollista vankeutta. Päiväsakkojen määrä on tuomioissa vaihdellut 45 päiväsakosta 90 päiväsaksoon. Keskimäärin sakkotuomio on ollut 40–60 päiväsakkoa.

Rikoslain 40 luvun 2 §:n törkeästä lahjuksen ottamisesta on annettu viisi tuomiota, joista 2000-luvulla kolme. Rangaistusasteikko törkeässä tekemuodossa on vankeutta vähintään 4 kuukautta ja enintään 4 vuotta. Kolmessa viidestä tapauksesta tuomiona on

ollut ehdotonta vankeutta, keskimääräisen rangaistuksen ollessa noin 18 kuukautta vankeutta. Ehdollisten vankeustuomioiden kohdalla annetut tuomiot ovat olleet yhdeksän ja 10 kuukautta ehdollista vankeutta. Rikoslain 40 luvun 3 §:n lahjusrikkomustapauksia, josta rangaistuksena on sakkoa tai enintään 6 kuukautta vankeutta, on ollut tarkkailuvälillä kahdeksan. Kaikissa näissä tapauksissa tuomiona on ollut sakkoa. Tuomittavien päiväsakkojen määrä on yleensä ollut noin 20 päiväsakkoa, lievimmän ollessa 6 päiväsakkoa ja ankarimman 25 päiväsakkoa.

Pitkälle menevien johtopäätösten tekeminen lahjusrikosten rangaistuskäytännöstä on vähäisen tapausmäärän vuoksi ongelmallista.

Eräiden muiden talousrikosten kohdalla on helpompi kartoittaa samalla aikavälillä 1996–2007 vallinnutta rangaistuskäytäntöä alioikeuksissa annettujen tuomioiden suuremman vuosittaisen määrän vuoksi. Verrata voidaan esimerkiksi rikoslain 30 luvun 7 §:n , 30 luvun 8 §:n ja 40 luvun 1 §:n lahjusrikoksia, joiden rangaistusasteikko on sakkoa tai enintään 2 vuotta vankeutta, eräisiin muihin talousrikoksiin, joilla on sama rangaistusasteikko. Näitä ovat esimerkiksi rikoslain 29 luvun 1 §:n veropetos, 30 luvun 9 §:n kirjanpitorikos, 30 luvun 10 §:n tuottamuksellinen kirjanpitorikos, rikoslain 39 luvun 1 § :n velallisen epärehellisyys ja rikoslain 39 luvun 2 § :n velallisen petos.

Rikoslain 29 luvun 1 §:n veropetoksista on vuosittain annettu noin 150 tuomiota. Kolmessa viidestä tapauksesta rangaistus veropetoksesta on ollut sakko, joka on ollut keskimäärin 55–60 päiväsakkoa. Ehdollista vankeutta on annettu noin kahdessa viidestä tapauksesta, jolloin keskimääräinen tuomio on ollut 2-3 kuukautta vankeutta.

Rikoslain 30 luvun 9 §:n kirjanpitorikoksista on annettu vuosittain noin 250 tuomiota. Kolmessa viidestä tapauksesta rangaistus on ollut sakko, keskimäärin 45–50 päiväsakkoa. Ehdollista vankeutta on annettu noin kahdessa viidestä tapauksesta, jolloin tuomio on ollut yleensä 2-3 kuukautta vankeutta.

Rikoslain 30 luvun 10 §:n tuottamuksellisesta kirjanpitorikoksesta on annettu vuosittain noin 15 tuomiota. Sakkorangaistus on ollut tuomiona yhdeksässä kymmenestä tapauksesta ja keskimääräinen päiväsakkojen määrä on ollut 40. Ehdollinen vankeusrangaistus on ollut tuomiona yhdessä kymmenestä tapauksesta. Tuomittujen vankeusrangaistusten pituus on ollut keskimäärin 2-3 kuukautta vankeutta.

Rikoslain 39 luvun 1 §:n mukaisia velallisen epärehellisyytenä tuomittavia tapauksia on yleensä noin 40 tapausta vuodessa. Ehdollinen vankeusrangaistus on ollut yleisin tuomio (kolmessa viidestä tapauksesta) ja vankeusrangaistusten pituus keskimäärin 4-5 kuukautta vankeutta. Sakkoa on tuomittu yleensä noin yhdessä kolmesta tapauksesta ja keskimäärin 50–55 päiväsakkoa.

Rikoslain 39 luvun 2 §:n velallisen petoksesta on annettu vuosittain noin 15–20 tuomiota. Kolmessa viidestä tapauksesta rangaistus on ollut sakkoa ja päiväsakkojen määrä on yleensä ollut 40–45 päiväsakkoa. Ehdollista vankeutta on tuomittu noin kahdessa tapauksesta viidestä ja keskimäärin 3-4 kuukautta vankeutta.

Voidaan huomata, että näissä talousrikoksissa sakkoa on tuomittu keskimäärin kolmessa viidestä tapauksesta ja ehdollista vankeutta kahdessa viidestä tapauksesta. Päiväsakkojen määrässä on eri rikosten kohdalla hieman vaihtelua, mutta yleensä määrä on ollut noin 40–60 päiväsakkoa. Ehdollisten vankeustuomioiden pituus on ollut 2-5 kuukautta vankeutta riippuen talousrikoksesta. Rikoslain 30 luvun 10 §:n tuottamuksellisissa kirjanpitorikoksissa sakkotuomio on ollut selvästi yleisempi rangaistus kuin muissa tarkasteltavissa talousrikoksissa, mutta senkin kohdalla tuomitut rangaistukset ovat olleet samansuuntaisia muihin tarkasteltaviin talousrikoksiin nähden. Ehdottomia vankeustuomioita on tuomittu äärimmäisen harvoin. Verrattuna lahjusrikoksiin, joilla on sama rangaistusasteikko kuin näillä talousrikoksilla, voidaan huomata että lukumäärältään vähäiset annetut tuomiot näissä lahjusrikostapauksissa ovat noudatelleet tarkastelluista talousrikoksista annettujen tuomioiden linjaa.

Törkeiden lahjusrikosten kohdalla vertailu muihin talousrikoksiin on myös vaikeaa. Julkisen sektorin osalta rikoslain 40 luvun 2 §:n törkeästä lahjuksen ottamisesta on annettu vain viisi tuomiota. Yksityisen sektorin lahjonnan osalta ei tällä hetkellä ole säännöstä törkeästä tekemuodosta. Muiden tarkasteltavien talousrikosten kohdalla tuomioita annetaan törkeistä tekemuodoista vuositasollakin jo moninkertainen määrä verrattuna törkeään lahjuksen ottamiseen. Rangaistusasteikko sekä törkeästä lahjuksen ottamisesta että muista tarkasteltavista vakavista talousrikoksista on vankeutta vähintään 4 kuukautta ja enintään 4 vuotta.

Rikoslain 29 luvun 2 §:n törkeästä veropetoksesta annetaan vuosittain noin 200 tuomiota. Kolmessa neljästä tapauksesta rangaistuksena on ollut ehdollinen vankeus, jonka pituus on ollut keskimäärin 8-10 kuukautta vankeutta. Ehdottomia vankeustuomioita annetaan noin yhdessä neljästä tapauksesta ja tuomion pituus on ollut keskimäärin 17–20 kuukautta vankeutta.

Rikoslain 39 luvun 1a §:n törkeästä velallisen epärehellisyydestä annetaan vuosittain noin 70–90 tuomiota. Noin 3-4 tapauksessa viidestä tuomiona on ollut ehdollinen vankeus, tuomion ollessa keskimäärin 8-10 kuukautta vankeutta. Ehdottomia vankeustuomioita on annettu noin 1-2 tapauksessa viidestä, jolloin tuomion pituus on ollut keskimäärin 9-11 kuukautta vankeutta.

Rikoslain 39 luvun 3 §:n törkeästä velallisen petoksesta annetaan vuosittain 10–15 tuomiota. Ehdollinen vankeus on ollut tuomiona yleisin, noin neljässä viidestä tapauksesta ja vankeutta on tuomittu keskimäärin 7-8 kuukautta. Ehdottomia vankeutta on tuomittu noin yhdessä viidestä tapauksesta ja keskimäärin 13–14 kuukautta vankeutta.

Ehdollinen vankeus on ollut näissä rikoksissa yleisin rangaistus, noin kolmessa tapauksessa neljästä, ja ehdollisen vankeustuomion pituus keskimäärin 8-10 kuukautta. Ehdottomia vankeustuomioita on annettu noin yhdessä tapauksesta neljästä. Vankeustuomioiden pituuksissa on ehdottomina tuomittujen kohdalla rikosten välillä enemmän vaihtelua kuin ehdollisten vankeustuomioiden kohdalla. Törkeässä velallisen epärehellisyydessä tyyppituomio on 10 kuukautta vankeutta kun taas törkeässä veropetoksessa 18 kuukautta. Törkeä velallisen petos asettuu näiden kahden välimaastoon, ehdottoman vankeustuomion ollessa keskimäärin 14 kuukautta vankeutta.

Törkeästä lahjuksen ottamisesta tuomitut rangaistukset ovat noudatelleet muista vastaavan rangaistusasteikon talousrikoksista annettujen tuomioiden linjaa. Rikoslain 40 luvun 2 §:n perusteella annetuissa tuomioissa kolmessa viidestä tapauksesta tuomiona on ollut ehdotonta vankeutta, keskimääräisen rangaistuksen ollessa noin 18 kuukautta vankeutta. Ehdollisten vankeustuomioiden kohdalla annetut tuomiot ovat olleet yhdeksän ja 10 kuukautta ehdollista vankeutta. Siten törkeästä lahjuksen ottamisesta annetut tuomiot ovat olleet lähimpänä törkeästä veropetoksesta tuomittuja rangaistuksia, joista annetut ehdottomat vankeustuomiot ovat olleet näistä tarkastelluista talousrikosten törkeistä tekemuodoista keskimäärin kovimmat.

Lahjuksen antaminen on säädetty rangaistavaksi rikoslain 16 luvun 13 § :ssä ja törkeä lahjuksen antaminen rikoslain 16 luvun 14 § :ssä (vuoteen 1999 asti törkeä lahjuksen antaminen oli säännelty rikoslain 16 luvun 13a §:ssä, mutta sisällöltään pykälä oli sama). Rangaistusasteikko lahjuksen antamisesta on sakkoa tai enintään 2 vuotta vankeutta ja törkeästä lahjuksen antamisesta vähintään 4 kuukautta vankeutta ja enintään 4 vuotta vankeutta.

Aikavälillä 1996–2007 alioikeuksissa on annettu yhteensä 42 tuomiota lahjuksen antamisesta. Näistä tapauksista rikoslain 16 luvun 14 §:n (ja 16 luvun 13 a §:n) törkeästä lahjuksen antamisesta on ollut kyse kahdessa tapauksessa. Kummassakin tapauksessa rangaistuksena on ollut 7 kuukautta ehdollista vankeutta. Tapaukset ovat vuosilta 1996 ja 1999 eli 2000-luvulla törkeästä lahjuksen antamisesta ei ole annettu alioikeuksissa tuomioita.

Rikoslain 16 luvun 13 §:n lahjuksen antamisesta on annettu tarkkailuvälillä 40 tuomiota. Näistä tuomiona 36 tapauksessa on ollut sakkoa, kolmessa tapauksessa ehdollinen vankeus ja yhdessä tapauksessa ehdoton vankeus. Ainoa ehdottomaan vankeusrangaistukseen johtanut tuomio on annettu 2005 ja vankeusrangaistuksen pituus on ollut 1,5 kuukautta vankeutta. Ehdollinen vankeusrangaistus on annettu lahjuksen antamisesta kolme kertaa. Vuonna 2004 annetun tuomion pituus on ollut 3 kuukautta ehdollista vankeutta, vuonna 2001 tuomion pituus on ollut 3 kuukautta ehdollista vankeutta ja 1997 tuomio on ollut 4 kuukautta ehdollista vankeutta.

Sakkotuomio on ollut selvästi yleisin tuomio lahjuksen antamisesta. Se on ollut tuomiona yhdeksässä tapauksessa kymmenestä. Keskimääräinen päiväsakkojen lukumäärä on tarkkailuvälin vuosina vaihdellut 17 päiväsakosta 80 päiväsakkoon. Vuosi 2005 eroaa tuomioiden määrässä selvästi muista vuosista. Kyseisenä vuonna on annettu 16 sakkorangaistukseen johtanutta tuomiota lahjuksen antamisesta. Päiväsakkojen keskimääräinen lukumäärä 2005 on ollut 55 päiväsakkoa.

2.2 Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Kansainväliset sopimukset ja velvoitteet

Suomi on viime vuosina liittynyt lukuisiin lahjontaa koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin. Yleissopimuksen lisäpöytäkirja täydentäisi Suomea jo sitovia kansainvälisiä korruption vastaisia sopimuksia.

OECD:n neuvottelukonferenssin 21 päivänä marraskuuta 1997 hyväksymä kansainvälisissä liikesuhteissa tapahtuvan ulkomaisiin virkamiehiin kohdistuvan lahjonnan torjuntaa koskeva yleissopimus (SopS 14/1999) koskee aktiivista lahjontaa. Suomi hyväksyi sopimuksen 18 päivänä joulukuuta 1998, ja sopimus tuli kansainvälisesti ja Suomenkin osalta voimaan 15 päivänä helmikuuta 1999. Sopimuksen myötä Suomessa säädettiin rangaistavaksi ulkomaisen virkamiehen lahjominen. Rikoslakiin otettiin lisäksi ulkomaisen virkamiehen määritelmä. Kyseiset rikoslain muutokset tulivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999 samanaikaisesti virkarikoslainsäädännön muutosten kanssa.

Myös Euroopan neuvostossa on yleissopimuksen lisäksi tehty useita korruptionvastaiseen toimintaan liittyviä yleissopimuksia. Lahjontaa koskevan siviilioikeudellisen yleissopimuksen (SopS 65/2004) Suomi on ratifioinut 23 päivänä lokakuuta 2001. Sopimus tuli Suomen osalta voimaan 8 päivänä kesäkuuta 2004. Sopimuksesta ei aiheutunut Suomessa lainmuutostarpeita. Yleissopimukseen liittyy GRECO:n perustamisesta tehty sopimus, johon Suomi on liittynyt. Sopimus kattaa sekä yksityisen että julkisen sektorin lahjonnan. Yleissopimuksen voimaansaattaminen on edellyttänyt vähäisiä muutoksia rikoslakiin ja eräisiin muihin lakeihin. Muutokset ovat tulleet voimaan 1 päivänä lokakuuta 2002. Merkittävin muutos koskee kansanedustajia, jotka voidaan saattaa rikosoikeudelliseen vastuuseen lahjusten ottamisesta. Kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luovuttiin virkamiehen, myös ulkomaisen, aktiivisessa ja passiivisessa lahjomisessa, mutta ei sen sijaan yksityisen sektorin lahjonnassa. Vaikutusvallan väärinkäyttö jätettiin kriminalisoimatta. GRECO ja taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) työryhmä valvovat mainittujen korruption vastaisten yleissopimusten täytäntöönpanoa sopimukseen liittyneissä valtioissa.

Laajin yleissopimus, johon Suomi on liittynyt, on korruption vastainen YK:n yleissopimus vuodelta 2003 (SopS 56/2006). Sen ratifionnin yhteydessä vuonna 2006 elinkeinoelämässä tehdyt lahjusrikokset saatettiin virallisen syytteen alaisiksi. YK:n yleissopimukseen sisältyi muun muassa harkinnanvarainen vaikutusvallan väärinkäyttöä koskeva kriminalisointikehoitus, jota ei siinä yhteydessä katsottu tarpeelliseksi noudattaa.

YK:n korruption vastaisen yleissopimuksen lahjusrikossäännökset pohjautuivat Suomea sitovaan järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskevaan YK:n yleissopimukseen (ns. Palermon sopimus), johon sisältyi lahjusten kriminalisointia koskevia määräyksiä. Palermon sopimus tehtiin New Yorkissa 15 päivänä marraskuuta 2000, ja se on tullut kansainvälisesti voimaan 29 päivänä syyskuuta 2003. Suomi ratifioi sopimuksen 10 päivänä helmikuuta 2003. Palermon sopimuksen edellyttämät lainmuutokset saatettiin Suomessa voimaan 1 päivästä tammikuuta 2004.

EU:n piirissä vaikuttavista korruption vastaisista instrumenteista yksi on 27 päivänä syyskuuta 1996 Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehty Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvä pöytäkirja (SopS 87/2002). Se sisältää lahjontarikosten määritelmiä ja niiden johdosta tuomittavia yhdenmukaistettuja seuraamuksia. Lisäksi EU:n neuvosto hyväksyi 26 päivänä toukokuuta 1997 yleissopimuksen sellaisesta lahjonnan torjumisesta, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai EU:n jäsenvaltioiden virkamiehiä (*EU:n lahjussopimus*, EYVL L 195, 25.6.1997). Suomi on hyväksynyt EU:n lahjus-

sopimuksen 18 päivänä joulukuuta 1998 (SopS 98/2005). EU:n lahjussopimuksen edellyttämät vähäiset rikoslain muutokset saatettiin voimaan eri yhteyksissä. Muun muassa rikosoikeudellisessa vastuussa olevan ulkomaisen virkamiehen määritelmään tehtiin laajennuksia. EU:n neuvosto hyväksyi lisäksi 22 päivänä joulukuuta 1998 yhteisen toiminnan (98/742/YOS) lahjonnasta yksityisellä sektorilla. Tämän korvasi EU:n puitepäättös lahjonnasta yksityisellä sektorilla, joka tuli Suomenkin osalta voimaan 22 päivänä heinäkuuta 2005 (2003/568/YOS). Puitepäättökseen täytäntöönpanon yhteydessä ulotettiin oikeushenkilön rangaistusvastuu lahjuksen ottamiseen elinkeinotoiminnassa (465/2005).

EU:n neuvosto teki 13 päivänä kesäkuuta 2002 puitepäättökseen (2002/584/YOS) eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä. Päättökseen lahjonta sisällytetään sellaisiin eurooppalaisen pidätysmääräyksen soveltamisalaan kuuluviin rikoksiin, joiden kaksoisrangaistavuutta ei tarvitse varmistaa ennalta. Puitepäättökseen johdosta Suomessa säädettiin laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä (1286/2003), minkä perusteella kotimaan kansalaisia voidaan luovuttaa EU:n jäsenvaltioiden välillä esimerkiksi lahjusrikostuomion täytäntöönpanoa varten. Puitepäättökseen edellyttämä lainsäädäntö on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004. Tällä hetkellä EU:n rikosoikeudellisen yhteistyön hankkeet painottuvat rikosasioissa annettujen päätösten vastavuoroiseen tunnustamiseen. Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä tehty puitepäättös on ensimmäinen vastavuoroisen tunnustamisen periaatteelle pohjautuva säädös.

Ulkomaiden lainsäädäntö

Ulkomaiden lainsäädännön tarkastelussa näkökulma on säännösten soveltuvuus kansanedustajaan, välimieheen ja vaikutusvallan väärinkäyttöön sekä säännösten rangaistustaso ja GRECON antamat suositukset. Pohjoismaiden ja Saksan lainsäädännön osalta viitataan myös yleissopimuksen voimaansaattamista koskevaan hallituksen esitykseen (HE 77/2001 vp, s. 6-10).

Ruotsi

Ruotsi ratifioi EN:n rikosoikeudellisen korruptiosopimuksen (ETS 173) ja sen lisäpöytäkirjan (ETS 191) 25.6.2004. Korruptiosopimukseen Ruotsi on tehnyt varauman koskien vaikutusvallan kauppaamista (ETS 173, 12 artikla). Sopimusten ratifiointiin liittyen Ruotsi uudisti lahjusrikossääntönsä laajentaen henkilöpiiriä, joka voi syyllistyä lahjontaan tai olla lahjonnassa kohteena.

Ruotsin rikoskaaren (Brottsbalken 1962:700; BrB) 20 luku koskee virkavirheitä yms. Lahjuksen ottaminen (mutbrott; BrB 20:2) koskee sekä yksityisen että julkisen työnantajan palveluksessa olevia. Lahjuksen ottamisesta tuomitaan työntekijä, joka itselleen tai toiselle pyytää tai ottaa vastaan lahjuksen tai muun sopimattoman edun tai hyväksyy lupauksen sellaisesta vastineeksi toiminnastaan tehtävässään (tjänsteutövning). Rangaistus lahjuksen ottamisesta on sakkoa tai kaksi vankeutta vuotta. Mikäli teko katsotaan törkeäksi, on rangaistus vähintään kuusi kuukautta ja enintään kuusi vuotta vankeutta. Säännökset tulevat sovellettavaksi myös silloin, kun

henkilö on syyllistynyt lahjuksen ottamiseen ennen kuin hän on saanut toimen tai lopettanut sen.

Pykälä sisältää kattavan listan toimijoista, jotka voivat syyllistyä lahjuksen ottamiseen. Näitä ovat muun muassa valtion alaisuudessa olevan hallituksen, lautakunnan, komitean tai muun vastaavan viranomaisen jäsenet. Myös kansanedustajat lukeutuvat tähän ryhmään. Yksityiseltä sektorilta lahjusrikokseen tekijänä voivat syyllistyä muun muassa yritysten hallituksen jäsenet, tilintarkastajat ja asianajajat. Lahjuksen ottamiseen voivat siis syyllistyä sekä julkisen että yksityisen sektorin toimijat. Edelleen listan mukaan lahjuksen ottamiseen voi syyllistyä muun muassa ulkomaisen valtion viranomainen, parlamentin jäsen ja tuomari. Myös ulkomainen välimies on mainittu laissa.

Lahjuksen antaminen (bestickning) on kriminalisoitu rikoskaaren 17 luvun 7 §:ssä. Lahjuksen antamisesta tuomitaan se, joka työntekijälle tai muulle rikoskaaren 20 luvun 2 §:ssä tarkoitettulle henkilölle lupaa tai tarjoaa työntekijälle itselleen tai toiselle tarkoitettun lahjuksen tai muun sopimattoman edun tämän toiminnasta tehtävässään. Rangaistus lahjuksen antamisesta on sama kuin lahjuksen ottamisesta.

Vaikka kansallisia välimiehiä ja lautamiehiä ei ole nimenomaisesti mainittu rikoskaaren 20 luvun 2 §:n listassa, kuuluvat he lain esitöiden mukaan pykälän soveltamisalaan. Sekä välimiesten että lautamiesten asemasta on säädetty erikseen omissa laeissaan.

Ulkomaisten välimiesten ja lautamiesten aktiivinen ja passiivinen lahjonta on kriminalisoitu rikoskaaren 17 luvun 7 §:ssä ja 20 luvun 2 §:n 7 kohdassa. Nimenomainen viittaus ulkomaiseen välimieheen on lisätty rikoskaaren 20 luvun 2 §:n 7 kohtaan, koska ulkomaisten välimiesten ei katsottu kuuluvan rikoskaaren 20 luvun 2 §:n 2 kohdassa tarkoitettuihin henkilöihin kuten kansallisten välimiesten, eikä toisaalta heidän katsottu olevan myöskään ulkomaisia virkamiehiä (Regeringens proposition 2003/04:70, s. 38). Kohdan mukaan lahjusrikokseen voi syyllistyä henkilö, joka on vieraan valtion virassa tai hoitaa ulkomaista välimiestehtävää ("någon som, utan att inneha anställning eller uppdrag som nu har sagts, utövar främmande stats myndighet eller utländskt skiljemannauppdrag").

Lahjusrikoksissa tekijänä tai rikoksen kohteena voi olla myös ulkomainen työntekijä, olipa hänen palvelussuhteensa sitten yksityinen tai julkinen.

Ruotsissa syytteen nostamiseksi kansanedustajaa vastaa hänen teoistaan edustajan toimessa tarvitaan valtiopäivien myötävaikutus. Kansanedustajan tehtäviin katsotaan kuuluvaksi toiminta valiokunnissa ja muissa valtiopäiväorgaaneissa, joilla on välitön yhteys valtiopäivillä tapahtuvaan työhön. Kansanedustajan työhön ei sen sijaan katsota kuuluvan valtiopäivien ulkopuolella, omassa vaalipiirissä ja puolueorganisaatiossa, tehtävä työ. Sen vuoksi kansanedustajan tekemiksi epäiltyjen lahjusrikosten katsotaan yleensä olevan sen luonteisia, ettei niitä tehdä edustajantoimessa, vaan niihin sovelletaan tavallisesti yleisiä syytteenostamissäännöksiä.

Ruotsi vastaanotti GRECOLta kolmannen arviointikierroksen suosituksensa 16.–19.2.2009. GRECO suositteli Ruotsia uudistamaan korruptiolainsäädäntöään. Korruptiolainsäädäntöä on muutettu Ruotsissa useampaan kertaan, jotta se vastaisi

kansainvälistä tasoa. Tämä on tehnyt nykyisestä lainsäädännöstä vaikeasti ymmärrettävän. Lainsäädännön on katsottu olevan liian yleisluontoinen, jotta sitä voitaisiin soveltaa tarkasti. Varsinkin on kritisoitu lainsäädännön epäselvyyttä muuan muassa lahjonnan määritelmän, lahjonnan ja törkeän lahjonnan rajanvedon sekä julkisen ja yksityisen sektorin lahjonnan erottelemattomuuden osalta. GRECO katsoi, että lahjusrikoksia koskevan lainsäädännön selkiyttäminen tekisi siitä myös helpommin ymmärrettävän kansalaisille. GRECOlle on ilmoitettu Ruotsin hallituksen parhaillaan harkitsevan lainsäädännön uudistamista.

Ruotsi sai palautetta myös lahjontaa koskevaan rikosoikeudelliseen yleissopimuksen 12 ja 17 artikloihin tekemistään varaumista, jotka GRECO suositteli poistamaan tai jättämään uusimatta.

GRECON näkemyksen mukaan Ruotsin tulisi kriminalisoida vaikutusvallan väärinkäyttö lahjusrikoksia koskevassa lainsäädännössä. Ruotsi katsoo vaikutusvallan väärinkäytön tilanteiden olevan pitkälti jo katettu nykyisellä lahjusrikoslainsäädännöllä. Ruotsin mukaan vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisointi voisi rajoittaa etujärjestöjen mahdollisuutta poliittiseen edunvalvontaan (”lobbaamiseen”), jonka estämisen katsotaan Ruotsissa rikkovan perusoikeutena turvattua sananvapautta. GRECO kuitenkin huomauttaa palautteessaan, että ”lobbaamista” ei katsota sopimattomaksi vaikuttamiseksi, ellei sitä tehdä lahjomistarkoituksessa. Tämä on nimenomaisesti todettu lahjontaa koskevan rikosoikeudellisen yleissopimuksen selitysmuistiossa (Explanatory Report on the Convention; kohta 65). GRECO myös suositteli poistamaan kaksoisrangaistavuusvaatimuksen ulkomailla yksityisellä sektorilla tehtyjen lahjontarikosten osalta ja siten Ruotsia poistamaan tekemänsä varauksen lahjontaa koskevan rikosoikeudellisen yleissopimuksen 17 artiklaan. Ruotsin selityksen mukaan kaksoisrangaistavuusvaatimus on tarpeellinen Ruotsin tuomiovallan perustaksi tilanteissa, joissa rikosta ei ole tehty suoraan Ruotsin etuja vastaan. Poikkeus tähän vaatimukseen on katsottu mahdolliseksi vain eräissä hyvin vakavissa rikoksissa, kuten kansamurha- tai terrorismirikoksissa. GRECO katsoo kaksoisrangaistavuusvaatimuksen heikentävän Ruotsin mahdollisuutta taistella tehokkaasti korruptiota vastaan ulkomailla tehtyjen rikosten osalta ja tämä lähettää väärän sanoman Ruotsin sitoutumisesta korruption vastaiseen taisteluun.

Norja

Norjan rikoslakiin (Almindelig borgerlig Straffelov av 22 mai 1902) tehtiin lahjusrikoksia koskevia muutoksia vuonna 2003 johtuen yleissopimuksen vaatimuksista. Norja ratifioi yleissopimuksen ja lisäpöytäkirjan 2.3.2004.

Norjassa lahjusrikokset oli ennen lainmuutosta (Lov 4 juli 2003 nr. 79) eritelty siten, että passiivisesta ja aktiivisesta lahjonnasta oli säädetty omissa pykälissään ja toisaalta julkisen sektorin ja yksityisen sektorin lahjusrikokset olivat omissa pykälissään. Rikoslakia muutettaessa päädyttiin ratkaisuun, jossa yleisiä lahjusrikoksia koskevat säännökset koskevat niin julkisen kuin yksityisen sektorin toimijoita. Samalla lahjusrikoksia koskevat säännökset keskitettiin rikoslain 26 lukuun (267 a – 267 c §). Luvun otsikkona on ”petos, epärehellisyys (utroskap) ja lahjonta (korrupsjon)”.

Yleinen lahjusrikossäännös on rikoslain 276 a §, jonka mukaan lahjusrikokseen syyllistyy jokainen, joka

- a) itselleen tai toiselle vaatii tai ottaa vastaan oikeudettoman edun tai hyväksyy tarjouksen oikeudettomasta edusta asemassaan, toimessaan tai tehtävässään, tai
- b) antaa tai tarjoaa jollekin oikeudettoman edun liittyen tämän asemaan, toimeen tai tehtävään.

Pykälän toisen momentin mukaan edellä sanottu koskee myös asemaa, tointa tai tehtävää ulkomailla. Rangaistus on sakkoa tai vankeutta enintään 3 vuotta.

Rikoslain 267 b §:ssä säädetään törkeästä tekemuodosta. Rangaistus törkeästä lahjonnasta tai lahjuksen ottamisesta on vankeutta enintään 10 vuotta. Pykälän toisessa momentissa tarkennetaan sitä, mitä on pidettävä törkeänä lahjontana tai lahjuksen ottamisena. Säännöksen mukaan punnittaessa teon törkeyttä on erityisesti kiinnitettävä huomiota muun muassa siihen, onko teon tehnyt tai kohdistuuko teko julkiseen virkamieheen (”en offentlig tjenestemann”), tai onko teon tehnyt tai kohdistuuko teko muuhun erityisessä luottamusasemassa olevaan henkilöön. Lisäksi huomiota on lain mukaan kiinnitettävä siihen, onko lahjonnasta tai lahjuksen ottamisesta seurannut huomattavaa taloudellista hyötyä, tai onko käsillä ollut riskiä huomattavan taloudellisen tai muun vahingon syntymiselle. Edelleen huomiota on kiinnitettävä siihen, onko lahjonnan tai lahjuksen ottamisen yhteydessä tehty kirjanpitoon liittyviä virheellisiä kirjauksia tai dokumentteja.

Norjassa yleiset lahjussäännökset koskevat lain esitöiden mukaan myös poliittisesti valituissa luottamustoimissa olevia henkilöitä. Näin ollen muun muassa kansanedustajat ja kunnanhallitusten jäsenet voivat sekä itse syyllistyä lahjuksen ottamiseen että olla lahjonnan kohteena. Tuomareita ja välimiehiä koskeva lahjonta oli aiemmin säännelty omassa pykälässään, mutta lainmuutoksen myötä yleiset lahjontasäännökset soveltuvat myös heihin samoin kuin lautamiehiin. Rikoslain 276 a §:ssä on nimenomaisesti mainittu pykälän koskevan myös ulkomailla hoidettavia toimia ja tehtäviä. Siten säännökset ulottuvat myös ulkomaisiin välimiehiin ja lautamiehiin.

Rikoslain 267 c § koskee vaikutusvallan väärinkäyttöä ja se vastaa pääpiirteissään EN:n korruptiosopimuksen 12 artiklaa. Pykälän mukaan vaikutusvallan kauppaamiseen syyllistyy jokainen, joka

- a) itselleen tai toiselle vaatii tai ottaa vastaan oikeudettoman edun tai hyväksyy tarjouksen oikeudettomasta edusta siitä hyvästä, että itse puolestaan vaikuttaa jonkin aseman, toimen tai tehtävän suorittamiseen, tai
- b) antaa tai tarjoaa jollekin oikeudettoman edun siitä hyvästä, että tämä henkilö puolestaan vaikuttaa jonkin aseman, toimen tai tehtävän suorittamiseen.

Pykälän mukaan asemalla, toimella tai tehtävällä tarkoitetaan myös asemaa, tointa ja tehtävää ulkomailla. Rangaistus on sakkoa tai enintään kolme vuotta vankeutta.

Norjalle 16.–19.2.2009 annetuissa kolmannen arviointikierroksen suosituksissa GRECO kiinnitti huomiota vaikutusvallan väärinkäytön törkeän tekemuodon puuttumiseen lahjontarikossäännöstöstä. Norjan rikoslaissa ei oikeudettoman edun lupaamista ole sisällytetty lahjusrikoksen tekemuodoksi. GRECO katsoi, että tekemuodon tulisi olla suoraan lakitekstissä ilmaistu.

Tanska

Tanskassa virkarikossäännökset ovat rikoslain (Straffeloven af 15 april 1930) 16 luvussa, joka koskee julkisessa virassa tai tehtävässä tehtyjä rikoksia (forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv). Julkisessa virassa (offentlig tjeneste) ovat tuomioistuinten tuomarit ja muut viranhaltijat. Julkisessa virassa katsotaan olevan myös sellaisten työsuhteessa julkisyhteisöihin olevien työntekijöiden, jotka suorittavat hallinnollisia toimia. Myös Tanskan parlamentin, oikeusasiamiehen ja ministeriöiden virkamiehet samoin kuin lakisääteisten komiteoiden ja neuvostojen jäsenet hoitavat julkista virkaa. Julkisella tehtävällä (offentlig hverv) tarkoitetaan myös yleisillä vaaleilla valittujen henkilöiden tehtäviä. Myös kansanedustajat voivat syyllistyä lahjusrikoksiin, koska he hoitavat julkista tehtävää.

Tanskassa saatettiin voimaan EU:n lahjussopimuksessa ja OECD:n lahjussopimuksessa sekä yleissopimuksessa edellytetyt rikoslain muutokset samalla kertaa (Lov nr. 228 af 4. april 2000). Aktiivista ja passiivista lahjomista koskevat rangaistussäännökset ulotettiin koskemaan ulkomaista virkamiestä ja kansainvälisen järjestön virkamiestä samassa laajuudessa kuin säännökset koskevat tanskalaista virkamiestä. Siten ne koskevat myös vieraan valtion kansanedustajaa ja kansainvälisen parlamentaarisen yleiskokouksen jäsentä. Samalla aktiivista lahjomista koskevista säännöksistä poistettiin vaatimus siitä, että lahjuksen antamisen rangaistavuuden ehtona olisi lahjotun velvollisuuden vastainen menettely.

Lahjuksen ottamisesta julkisen viran tai tehtävän hoitamisessa (i udovelse af offentlig tjeneste eller hverv) säädetään rikoslain 144 §:ssä. Sen mukaan henkilö, joka julkista virkaa tai tehtävää hoitaessaan oikeudettomasti vastaanottaa tai vaatii lahjan tai muun edun tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi vuodeksi. Säännös koskee Tanskan virkamiesten lisäksi ulkomaisia virkamiehiä sekä kansainvälisten järjestöjen virkamiehiä.

Lahjuksen antamista koskeva säännös on rikoslain 122 §:ssä, julkista viranomaista vastaan kohdistuvia rikoksia koskevassa luvussa. Pykälän mukaan henkilö, joka oikeudettomasti antaa, lupaa tai tarjoaa lahjan tai muun edun jollekin, joka toimii julkisessa virassa tai tehtävässä, tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi. Myös tämä säännös koskee Tanskan virkamiesten lisäksi ulkomaisia virkamiehiä sekä kansainvälisten järjestöjen virkamiehiä.

Välimiehen aktiivinen ja passiivinen lahjonta on nimenomaisesti kriminalisoitu Tanskan rikoslain 304 a §:ssä. Pykälässä luetellut tekotavat vastaavat virkamiehiä koskevia aktiivisen ja passiivisen lahjonnan tekotapoja. Pykälä koskee henkilöä, joka toimii välimiehenä joko Tanskassa tai muussa valtiossa. Rangaistus on sakkoa tai enintään yksi vuosi ja kuusi kuukautta vankeutta. Lautamiehet kuulunevat virkamiehiin.

Rangaistuksena välimiehen aktiivisesta tai passiivisesta lahjonnasta on sakkoa tai enintään vuosi ja 6 kuukautta vankeutta.

Tanska on tehnyt yleissopimukseen varauman koskien vaikutusvallan väärinkäyttöä. Varauman voimassaoloa on sittemmin jatkettu.

Tanska ei ole vielä saanut suosituksia GRECO :n kolmannelta arviointikierrokselta

Islanti

Islanti ratifioi Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen korruptiosopimuksen 11.2.2004. Islanti ei tehnyt yhtään varaumaa koskien sopimusta.

Islannin rikoslaisissa passiivinen ja aktiivinen julkisen sektorin lahjonta on säännelty eri pykälissä. 109 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään aktiivisesta lahjusrikoksesta. Ensimmäisen momentin mukaan lahjontaan syyllistyy se, joka antaa, lupaa tai tarjoaa julkiselle virkamiehelle hänelle tai toiselle tarkoitettun lahjan tai muun oikeudettoman edun tavoitteenaan vaikuttaa virkamiehen toimiin, jotka liittyvät tämän virkatehtäviin. Säännös koskee toisen momentin mukaan myös muun muassa ulkomaisia virkamiehiä, kansainvälisten organisaatioiden virkamiehiä sekä kansainvälisten tuomioistuinten jäseniä.

Saman pykälän kolmannessa ja neljännessä momentissa on kriminalisoitu lisäksi sekä aktiivinen että passiivinen vaikutusvallan kauppaaminen:

Kolmannen momentin mukaan aktiiviseen vaikutusvallan kauppaamiseen syyllistyy se, joka suuntaa ensimmäisessä momentissa kuvatun kaltaisen menettelyn (*antaa tai lupaa lahjan tai muun oikeudettoman edun*) jollekin, joka (*puolestaan*) vakuuttaa tai vahvistaa kykenevänsä sopimattomalla tavalla vaikuttamaan sellaisen (*kolmannen*) henkilön päätöksentekoon, joka on mainittu pykälän 1 ja 2 momentissa (*kansallinen ja ulkomainen virkamies*), pyrkien tällä menettelyllä siihen, että (*vaikutusvaltaa omaava*) henkilö käyttäisi tätä vaikutusvaltaansa.

Neljännen momentin mukaan passiiviseen vaikutusvallan kauppaamiseen syyllistyy se, joka vakuuttaa tai vahvistaa kykenevänsä sopimattomalla tavalla vaikuttamaan sellaisen (*kolmannen*) henkilön päätöksentekoon, joka on mainittu pykälän 1 ja 2 momentissa (*kansallinen ja ulkomainen virkamies*), ja (*samalla*) vaatii tai ottaa vastaan lahjan tai muun oikeudettoman edun tai hyväksyy lupauksen lahjasta tai muusta oikeudettomasta edusta itselleen tai toiselle. Teon rangaistavuus ei riipu siitä, käytetäänkö vaikutusvaltaa edes tai johtaako vaikutusvallan käyttö tavoiteltuun lopputulokseen.

Rangaistus sekä lahjonnasta että vaikutusvallan kauppaamisesta on sakkoa tai enintään kolme vuotta vankeutta.

Passiivinen lahjusrikos on säännelty rikoslain 128 §:ssä. Sen mukaan virkamies syyllistyy lahjusrikokseen, mikäli hän liittyen työtehtäviensä hoitamiseen vaatii tai vastaanottaa lahjan tai oikeudettoman edun tai hyväksyy lupauksen lahjasta tai muusta oikeudettomasta edusta. Sama pätee tilanteisiin, joissa lahja tai oikeudeton etu on tarkoitettu jollekin muulle kuin virkamiehelle itselleen. Rangaistus passiivisesta lahjusrikoksesta on sakkoa tai vankeutta enintään kuusi vuotta. Säännös koskee myös

tilanteita, joissa lahjuksen vastaanottajana on esimerkiksi ulkomainen julkinen virkamies, kansainvälisen organisaation virkamies tai kansainvälisen tuomioistuimen jäsen.

Virkamiehen käsite on laaja. Se kattaa kaikki henkilöt, jotka ovat osallisina julkisessa hallinnossa riippumatta siitä, onko henkilö toimessaan valtion vai kunnan alaisuudessa. Myös julkisesti omistetuissa yhtiöissä ja instituutioissa toimivat henkilöt sisältyvät julkisen virkamiehen käsitteeseen. Virkamieheksi luetaan myös muun muassa syyttäjät ja tuomarit. Passiivisen lahjusrikoksen osalta virkamiehen käsitettä on laissa tarkennettu vielä rikoslain 141 a §:ssä. Sen mukaan virkamiehenä pidetään henkilöä, joka asemansa tai lain perusteella pystyy tekemään päätöksiä tai vaikuttamaan päätöksiin, jotka koskevat yksityis- tai oikeushenkilöiden oikeuksia ja velvollisuuksia tai tekemään päätöksiä tai vaikuttamaan päätöksiin, jotka koskevat julkista intressiä.

Islannin rikoslaissa ei ole mainintaa siitä, koskevatko lahjusrikossäännökset kansanedustajia. Tilanne näyttäisi tältä osin olevan epäselvä, sillä kansanedustajien lahjusrikoksia ei ole ainakaan suoranaisesti ollut esillä tuomioistuimissa eikä myöskään lain esitöistä löydy vastausta asiaan. Ulkomaiset kansanedustajat on sitä vastoin mainittu nimenomaisesti sekä aktiivisen lahjusrikoksen (109 §) että passiivisen lahjusrikoksen (128 §) kohdalla.

Sekä aktiivisen että passiivisen lahjusrikoksen piiriin kuuluvat myös kansalliset välimiehet. Sen sijaan ulkomaisia välimiehiä lahjusrikossäännökset eivät kata. Islanti ei ole toistaiseksi ratifioinut EN:n rikosoikeudellisen korruptiosopimuksen lisäpöytäkirjaa koskien välimiesten ja lautamiesten lahjontaa (ETS 191), mutta ratifiointihanke on suunnitteilla.

GRECO:n Islannille 31.3.–4.4.2008 antamissa kolmannen arviointikierroksen suosituksissa painotettiin, että Islannin tulisi varmistaa islantilaisten kansanedustajien sisältyminen lahjuksen ottamista ja vaikutusvallan väärinkäyttöä koskeviin lakeihin. Samaten Islannin tulisi varmistaa kansainvälisten parlamentaaristen yleiskokousten jäsenten sisältyminen edellä mainittuihin säännöksiin. GRECO myös kehotti Islantia varmistamaan, että ulkomaiset välimiehet ja tuomarit olisivat katettu rikoslain lahjontaa koskevissa säännöksissä, sekä allekirjoittamaan ja ratifioimaan lahjontaa koskevan rikosoikeudellisen yleissopimuksen lisäpöytäkirjan mahdollisimman pian. GRECO näki myös tarpeelliseksi selvittää mitä lahjontarikosten kohdalla tarkoitetaan ”oikeudettomalla/oikeutetulla” lahjalla tai muulla edulla. Lisäksi GRECO kehotti Islantia koventamaan lahjontarikoksista yksityisellä sektorilla annettavia rangaistuksia sekä rangaistuksia aktiivisesta lahjonnasta julkisella sektorilla. Viranomaisille, jotka työskentelevät lahjontarikosten parissa, tulisi antaa koulutusta lahjontarikossäännöstöstä sen tehokkaan soveltamisen edistämiseksi.

Viro

Viro ratifioi Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen korruptiosopimuksen 6.12.2001. Viro ei tehnyt sopimukseen varauksia. Viro ei ole toistaiseksi ratifioinut sopimuksen lisäpöytäkirjaa. Viro uudisti viimeksi vuonna 2007 lahjusrikossäännöksiään. Työryh-

män tietojen mukaan joitakin uusia muutoksia lainsäädäntöön ollaan parhaillaan valmistelemassa.

Rikoslain 293 ja 294 §:ssä säädetään julkisen virkamiehen passiivisesta lahjonnasta. Ensiksi mainitussa pykälässä on kyse palkkion ottamisesta lainmukaisen tehtävän suorittamiseksi. Rangaistus palkkion ottamisesta on sakkoa tai enintään 3 vuotta vankeutta. Mikäli sama teko on tehty toistamiseen, ryhmän toimesta, kyseessä on iso palkkio tai palkkiota on vaadittu, on rangaistus kuitenkin enintään 5 vuotta vankeutta. Toisessa pykälässä säädetään lahjuksen ottamisesta laittoman toimen suorittamiseksi virassa tai toimessa. Rangaistus on 1-5 vuotta vankeutta. Samat yllä mainitut koventamisperusteet koskevat myös 294 §:ää. Tällöin rangaistus on 2-10 vuotta vankeutta. Ilmeisesti selvää rajaa sen välillä, milloin virkamiehen teko katsotaan lailliseksi ja milloin laittomaksi, ja näin ollen kumpi säännöksistä tulee kulloinkin sovellettavaksi, ei ole.

Virkamiehen aktiivinen lahjonta on viron rikoslaisissa jaettu kahteen tekomuotoon samalla tavoin kuin passiivinen lahjonta. Palkkion antamisesta tai lupaamisesta seuraa 297 §:n mukaan rangaistuksena sakkoa tai enintään 3 vuotta vankeutta. Mikäli teko on tehty toistamiseen, on rangaistus enintään 5 vuotta vankeutta. Lahjuksen antamisesta tai lupaamisesta rangaistus on 298 §:n mukaan 1-5 vuotta vankeutta. Jos teko on tehty toistamiseen, on rangaistus 2-10 vuotta vankeutta. Aktiivista lahjontaa koskevat pykälät on kirjoitettu huomattavasti suppeammin kuin passiivista lahjontaa koskevat pykälät. Aktiivista lahjontaa koskevien pykäläien tulkinnassa on kuitenkin tarkoitettu otettavaksi pohjaksi passiivista lahjontaa koskevat pykälät siten, että ne muodostavat toistensa ”peilikuvat”.

Virkamiehen käsite on kirjattu rikoslain 288 §:ään. Pykälän kolmannen momentin mukaan virkamiehen käsitteen määritelmä soveltuu myös ulkomaiseen virkamieheen. Vaikkei rikoslain 288 §:ssä ole nimenomaista mainintaa esimerkiksi kansallista tai ulkomaisista kansanedustajista tai tuomareista, sisältyvät nämä maan viranomaisten käsitysten mukaan julkisen virkamiehen käsitteeseen. Sen sijaan kotimaiset ja ulkomaiset välimiehet eivät sisälly julkisen virkamiehen käsitteeseen, ja näin ollen lahjusrikokset eivät koske välimiehiä.

Viron rikoslaisissa on kriminalisoitu myös vaikutusvallan kauppaaminen (298.1 §). Säännös tuli voimaan vuonna 2006. Pykälässä on säädetty ainoastaan passiivisesta vaikutusvallan kauppaamisesta, mutta aktiivinen tekomuoto voi tulla rangaistavaksi passiivisen vaikutusvallan kauppaamisen avunantona tai yllytyksenä. Vaikutusvallan kauppaamista koskevaa oikeuskäytäntöä ei vielä ole. Rangaistus on lain mukaan sakkoa tai enintään 3 vuotta vankeutta.

Saksa

Saksassa rikosoikeudellisen virkavastuun sääntely muistuttaa rakenteeltaan Suomen vastaavaa lainsäädäntöä. Saksan rikoslaisissa (Strafgesetzbuch von 15. Mai 1871; RGBI.S.127) on erityinen rikoslaisissa käytettyjen käsitteiden määritelmiä sisältävä säännös (11 §), jossa on erilliset viranhaltijaa (Amtsträger), tuomaria (Richter) ja julkiseen palvelukseen erityisesti velvoitettua (für den öffentlichen Dienst besonders Verpflichteter) koskevat määritelmät. Henkilön vastuu määräytyy hänen asemansa perusteella eikä

hänen tehtävänsä sisällön perusteella. Tuomareihin kuuluvat sekä ammatti- että maallikotuomarit.

Muussa julkisoikeudellisessa virkasuhteessa on muun muassa ministeri, ei sen sijaan kansanedustaja, asianajaja tai sotilas. Julkisen hallinnon tehtäviä hoitamaan muutoin määrättyjen piiriin kuuluvat muun muassa toimeenpano- ja pakkovallan harjoittamiseen liittyviä tehtäviä hoitavat sekä niin sanotussa välillisessä hallinnossa toimivat. Kansanedustajat eivät ole viranhaltijoita, eivätkä he kuulu myöskään julkisen hallinnon tehtäviä hoitaviin, koska näihin tehtäviin ei kuulu lainsäädäntö eikä lainkäyttö. Saksan liittovaltion tuomioistuin on katsonut (BGH, Urteil vom 9.5.2006 – 5 StR 453/05) että vaikka kunnanvaltuutettu ei lähtökohtaisesti ole virkamies, hän voivat tulla virkamiesvastuuseen silloin, kun hän hoitaa konkreettista hallintotehtävää.

Lahjusrikossäännökset, sekä aktiivista että passiivista lahjomista koskevat säännökset, on sijoitettu virkarikoksia koskevaan lukuun ("Straftaten im Amte"). Törkeimpiä lahjusrikoksia koskevissa säännöksissä tunnusmerkkeihin sisältyy virkavelvollisuuden tahallinen rikkominen.

Lahjuksen ottamista koskevissa rikoksissa tekijänä voivat olla viranhaltija ja julkiseen palvelukseen erityisesti velvoitettu sekä tuomari ja välimiestuomari. Aktiivisen lahjominen kohteena voi olla lisäksi myös sotilas. Kansanedustajia nämä lahjussäännökset eivät koske. Sen sijaan rikoslakiin on vuonna 1994 otettu äänen ostamista ja myyntiä vaaleissa koskeva pykälä (108 e §), jota sovelletaan liittopäivillä ja muissa liittotasavallan kansanedustuslaitoksissa samoin kuin Euroopan parlamentissa tapahtuviin vaaleihin ja äänestyksiin. Pykälä koskee myös äänen ostamista tai myymistä äänestettäessä parlamentissa jostakin lakiesityksestä. Rikoksen tekijäpiiriä ei pykälässä ole rajoitettu. Äänen myyntiin voi siis syyllistyä kansanedustajakin.

Saksan rikoslain viranhaltijaa ja tuomaria koskevat määritelmät koskivat alun perin vain kansallisia virkamiehiä. OECD:n lahjussopimuksen voimaan saattamisen yhteydessä lakia muutettiin siten, että Saksan rikoslain lahjusrikossäännöksiä voidaan soveltaa rinnastettavaan ulkomaiseen, toisen valtion tai kansainvälisen järjestön viranhaltijaan silloin, kun hän on rikoksen tekijänä tai kohteena.

OECD:n lahjussopimuksen voimaansaattamislaissa (Gesetz zu dem übereinkommen von 17. Dezember 1997 Über die Bekämpfung der Bestechung ausländischer Amtsträger im internationalen Geschäftsverkehr) on erityinen säännös ulkomaisen kansanedustajan lahjomisesta. Lahjonnan kohteina voivat olla vieraan valtion lainsäädäntöelimen jäsen ja kansainvälisen järjestön parlamentaarisen kokouksen jäsen. Käsite "kansainvälisten järjestöjen parlamentaarikot" koskee myös ylikansallisten järjestöjen kuten Euroopan unionin saksalaisia ja ulkomaisia parlamentaarikoita.

2.3 Nykytilan arviointi

Lahjusrikoslainsäädäntö on varsin kattavaa, mutta oikeuskäytäntöä on vähän. Suomi on myös laajalti saattanut voimaan kansainväliset korruptionvastaiset sopimukset. Tämän arvion on tehnyt myös GRECO.

Kuitenkin Suomi on tehnyt kaksi varaumaa yleissopimukseen. Suomi ei myöskään ole liittynyt yleissopimuksen lisäpöytäkirjaan, joka koskee välimiehiä ja lautamiehiä. Rikosoikeudellisen vastuun ulottumisessa kotimaisiin ja ulkomaisiin välimiehiin on osin epäselvyyttä. Vaikutusvallan väärinkäyttöä ei ole Suomessa kriminalisoitu, kuten ei Ruotsissa eikä Tanskassakaan. Sen sijaan esimerkiksi Norja, Islanti ja Viro ovat säätäneet vaikutusvallan väärinkäytön rangaistavaksi.

Kansanedustajia koskevien lahjusrikosten rangaistavuudelle on rikoslaissa asetettu jonkin verran tiukempia edellytyksiä kuin virkamiehiä koskevien lahjusrikosten rangaistavuudelle. Tällaista eroa ei ole tehty kansainvälisissä korruptionvastaisissa sopimuksissa eikä esimerkiksi muiden Pohjoismaiden rangaistussäännöksissä.

Lahjusrikosten rangaistusasteikot ja rangaistuskäytäntö vastaavat vakavien talousrikosten rangaistusasteikkoa ja rangaistuskäytäntöä. Elinkeinotoiminnan lahjusrikoksista säädetty rangaistukset ovat kuitenkin julkisen sektorin rangaistuksia lievempiä.

GRECO on kiinnittänyt huomiota useimpiin edellä mainittuihin Suomen lahjusrikoslainsäädännön piirteisiin.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Esityksen tavoitteet

Esityksen tarkoituksena on huolehtia siitä, että Suomi jatkuvasti ja uskottavasti torjuu korruptiota kehittämällä korruptionvastaista lainsäädäntöään ja käytäntöjään, tehostamalla kansainvälistä korruptionvastaista yhteistyötä ja saattamalla Suomessa täytäntöön kansainväliset korruptionvastaiset sopimukset. Tässä suhteessa Suomi ottaa huomioon myös kansainvälisessä korruptiotilanteessa tapahtuneen kehityksen ja kansainvälisten korruptionvastaisten valvontaelinten näkemykset.

GRECO katsoi vuoden 2007 lopulla antamassaan raportissa, että Suomen laaja-alainen rikosoikeudellinen lainsäädäntö on suurelta osin yleissopimuksen ja sen lisäpöytäkirjan mukainen. GRECO esittää Suomelle kuitenkin suosituksia lainsäädännön kehittämiseksi.

Esityksessä ehdotetaan sellaisia lainsäädäntötoimia, joihin GRECON suositukset ja Suomen uskottavuus korruptionvastaisessa yhteistyössä antavat aihetta. Tarkoituksena on samalla varmistaa lahjusrikossäännösten kattavuus sekä riittävä rakenteellinen ja sisällöllinen yhdenmukaisuus noudattamalla rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksuttua kirjoitustapaa.

3.2 Lisäpöytäkirjan hyväksyminen

Suomi ei ole vielä hyväksynyt lisäpöytäkirjaa. GRECO kiirehtii Suomea hyväksymään lisäpöytäkirjan. Vaikka Suomen lainsäädäntö vastaa pitkälti lisäpöytäkirjan määräyksiä, esityksen tarkoituksena on, että lisäpöytäkirja hyväksyttäisiin siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan. Samalla varmistettaisiin, että Suomen lahjusrikoslainsäädäntö on lisäpöytäkirjan mukainen.

Lisäpöytäkirja täydentää yleissopimusta. Lisäpöytäkirjan kriminalisointeja koskevien 2-6 artiklojen määräyksiä pidetään yleissopimuksen lisäartikloina. Lisäpöytäkirjan loppuosan artikkelit 7-14 sisältävät tavanomaisia lisäpöytäkirjan täytäntöönpanoon liittyviä määräyksiä. Lisäpöytäkirjan 2-4 artiklassa määrätään kansallisen ja toisen valtion välimiehen aktiivisen ja passiivisen lahjonnan kriminalisointivelvoitteista. Kansallisen ja ulkomaisen valamiehen lahjonnan kriminalisointia koskevat 5-6 artikkelit. Lisäpöytäkirjan yleissopimukseen liittyviä toimivaltakysymyksiä käsitellään yleissopimuksen hyväksymistä koskevan hallituksen esityksen 4. luvussa. Lisäpöytäkirjaan liittyviä muita toimivaltakysymyksiä käsitellään tarkemmin yksityiskohtaisten perustelujen luvussa 6.

Lisäpöytäkirjan tavoitteet ovat näin ollen samat kuin yleissopimuksenkin. Tavoitteena on yhteisin toimin rikosoikeuden alalla suojella yhteiskuntaa lahjontaa vastaan muun muassa asianmukaisella lainsäädännöllä ja ennalta ehkäisevillä toimenpiteillä. Yleissopimuksessa korostetaan, että lahjonta on uhka oikeusvaltioperiaatteelle, demokratialle ja ihmisoikeuksille, se heikentää tasa-arvoa ja vääristää kilpailua, estää taloudellista kehitystä ja vaarantaa demokraattisten instituutioiden vakauden ja yhteiskunnan moraalisen perustan. Lahjusrikosten torjunnan tehostaminen edellyttää laajempaa, nopeaa ja hyvin toimivaa kansainvälistä yhteistyötä rikosasioissa. Esityksellä on samat tavoitteet.

Rikosoikeudellisen lahjusvastuun ulottuminen välimiehiin on ollut jossain määrin epäselvä. GRECO on suositellut lainsäädännön selkeyttämistä etenkin ulkomaisten välimiesten osalta. Esityksen tavoitteena on selkeyttää välimiesten asemaa lahjusrikosäännöksissä.

3.3 Yleissopimuksen mukaisuus ja varaumien tarpeellisuus

Esityksen tavoitteena on myös varmistaa, että Suomen lainsäädäntö vastaa yleissopimuksen määräyksiä. GRECO on suositellut Suomea tarkistamaan kansanedustajaa koskevia lahjusrikosäännöksiä yleissopimuksen mukaisiksi. GRECO myös suosittelee yksityisen sektorin lahjontarikosten ja törkeiden julkisen sektorin lahjontarikosten rangaistusten koventamista. Lisäksi GRECO suosittelee Suomea harkitsemaan vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisointia ja kaksoisrangaistavuusvaatimuksesta luopumista yksityisen sektorin lahjusrikoksissa sekä Suomen yleissopimukseen tekemien näitä koskevien varaumien peruuttamista.

Yleissopimuksessa määrätään lahjuksen antamisen ja ottamisen kriminalisoinnista muun muassa silloin, kun lahjominen koskee kansanedustuslaitoksen jäseniä (4 artikla),

toisen valtion kansanedustuslaitoksen jäseniä (6 artikla) ja kansainvälisten parlamentaaristen yleiskokousten jäseniä (10 artikla). Suomi on yleissopimuksen täytäntöönpanon yhteydessä kriminalisoinnut kotimaisen ja ulkomaisen kansanedustajan samoin kuin ulkomaisen parlamentaarisen yleiskokouksen jäsenen aktiivisen ja passiivisen lahjomisen. Sittemmin on julkisuudessa arvosteltu lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevia rikoslain säännöksiä siitä, että niissä rangaistavuuskynnys on asetettu liian korkealle. Esityksen tavoitteena on, että kansanedustajan lahjusrikossäännökset nykyistä selvemmin vastaisivat yleissopimuksen vaatimuksia.

Yleissopimuksen 12 artiklassa määrätään velvollisuudesta kriminalisoida vaikutusvallan väärinkäyttö. Myös oikeushenkilöt olisi saatettava rangaistusvastuuseen vaikutusvallan väärinkäyttörikoksista (18 artikla). Osa 12 artiklassa tarkoitetuista teoista on jo nyt rikoslain mukaan rangaistavia. Suomi piti kriminalisoinnin laajentamista tarpeettomana ja teki yleissopimukseen tältä osin varauman. Yleisön asenteet vallankäyttäjien taustalla ja lähipiirissä tapahtuvaa epäasiallista vaikuttamista kohtaan ovat viime aikoina muuttuneet aikaisempaa tuomitsevampaan suuntaan. Esityksessä katsotaan, että myös valtaapitävien taustalla vaikuttavaan epäasialliseen vaikuttamiseen olisi syytä puuttua aikaisempaa tehokkaammin ja ehdotetaan vaikutusvallan väärinkäyttörikosten kriminalisointia. Samalla esitetään, että eduskunta hyväksyisi Suomen yleissopimukseen tekemän vaikutusvallan väärinkäyttöä koskevan varauman peruuttamisen.

Suomi on poistanut kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen lahjusrikoksista lukuun ottamatta yksityisen sektorin lahjontaa. Yleissopimuksen hyväksyessään Suomi varasi itselleen mahdollisuuden omien kansalaisten osalta asettaa kaksoisrangaistavuuden vaatimus lahjonnalle yksityisellä sektorilla. Lakivaliokunta on kehottanut harkitsemaan kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen poistamista yksityisen sektorin lahjonnalta (LaVM 3/2006). Korruptionvastaiset maailmanlaajuiset toimenpiteet ovat viime vuosina lisääntyneet ja Suomenkin on syytä osoittaa olevansa aktiivisesti ja uskottavasti mukana korruption torjunnassa. Esityksessä katsotaan, että yksityisen sektorin suuren taloudellisen merkityksenkin vuoksi lahjontaa ei ole enää syytä asettaa eri asemaan julkisen sektorin lahjontaan nähden.

Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan, että elinkeinotoiminnan lahjusrikoksia koskevasta kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luovuttaisiin ja että eduskunta hyväksyisi kaksoisrangaistavuuden vaatimusta yksityisellä sektorilla koskevan, yleissopimukseen tehdyn varauman peruuttamisen.

3.4 Muutokset rangaistavuudessa

Esityksessä ehdotetaan kansanedustajaa koskevien lahjusrikossäännösten muuttamista. Kansanedustajaa koskevat lahjusrikossäännökset lähestyisivät asiallisesti jonkin verran lahjuksen antamista ja ottamista koskevia virkamiesten lahjusrikossäännöksiä. Lahjuksen ottamisen rangaistavuus ei siten enää välttämättä edellyttäisi lupausta toimia jonkin eduskunnassa käsiteltävänä olevan tai käsiteltäväksi tulevan asian päättämiseksi tietyllä tavalla. Kansanedustajaa koskevien lahjusrikosten tunnusmerkistössä ehdotetaan

kuitenkin edelleen otettavaksi huomioon edustajantoimen erityislaatuisuus. Lahjuksen ottaminen kansanedustajana olisi ehdotuksen mukaan rangaistavaa viime kädessä silloin, kun teko on omiaan horjuttamaan luottamusta edustajantoimen hoitamisen riippumattomuuteen. Käsite "horjuttaminen" ilmaisee ajatuksen vähäisten epäasianmukaisuuksien rankaisemattomuudesta. On omiaan –ilmaisu merkitsee sitä, että ei ole tarpeen osoittaa luottamuksen horjuneen konkreettisesti tapauksessa, vaan menettelyn on oltava tyypiltään sellaista, että sen on perusteltua odottaa yleensä horjuttavan luottamusta edustajantoimen riippumatonta hoitoa kohtaan. Mainittu rangaistavuutta rajaava kriteeri ei asiallisesti merkitse mainittavaa muutosta voimassa olevaan lakiin, vaikka laissa nykyisin käytetään lyhyttä ilmaisua edun oikeudettomuudesta.

Esityksessä ehdotetaan myös yksityisen sektorin lahjusrikosten rangaistusäännösten koventamista. Tämä tapahtuisi muodostamalla virkamiesten lahjusrikosten mallin mukaisesti vakavimpia elinkeinoelämän lahjusrikoksia varten erilliset törkeät tekemuodot, joissa on ankarampi rangaistusasteikko. Myös vakavimmista kansanedustajien lahjusrikoksista muodostettaisiin törkeät tekemuodot, mutta niiden enimmäisrangaistukset säilyisivät nykyisellä tasolla neljänä vuotena vankeutta. Sen sijaan kansanedustajia koskevien perusmuotoisten rikosten rangaistusmaksimi alenisi muiden yksityisen ja julkisen sektorin perusmuotoisten lahjusrikosten tasolle, kahteen vuoteen vankeutta. Lahjusrikosten uudet törkeät tekemuodot vastaavat voimassa olevia julkisen sektorin lahjusrikosten törkeitä tekemuotoja, eikä viimeksi mainittujen rangaistuksia ehdoteta kovennettaviksi. Siten yksityisen ja julkisen sektorin lahjusrikosten rakenne, rangaistusasteikot ja luettelo seikoista, jotka voivat tehdä kustakin lahjusrikoksesta törkeän, olisivat yhdenmukaiset. Lahjusrikoksista säädetty rangaistukset vastaisivat myös tyypillisimpien talousrikosten rangaistuksia.

Esityksessä ehdotetaan kriminalisoitavaksi yleissopimuksen mallia noudattaen sellaisen henkilön aktiivinen ja passiivinen lahjominen, joka väittää pystyvänsä epäasiallisesti vaikuttamaan virkamiehen päätöksentekoon. Vaikutusvallan kauppaaminen ja vaikutusvallan väärinkäytön palkitseminen olisivat rangaistavia riippumatta siitä, käyttääkö kauppaaja vaikutusvaltaansa tai johtaako sen käyttäminen haluttuun tulokseen. Myös oikeushenkilöt ehdotetaan saatettavaksi rangaistusvastuuseen vaikutusvallan väärinkäyttör rikoksista.

Esityksessä ehdotetaan elinkeinotoiminnassa tapahtuvaa lahjontaa koskevien rikoslain 30 luvun 7 ja 8 §:n selventämistä siten, että pykälissä nimenomaisesti mainittaisiin välimiehen aktiivinen ja passiivinen lahjonta. Kansallisten ja ulkomaisten välimiesten lahjusrikoksiin sovellettaisiin ns. legaalista välimiesmenettelyä lukuun ottamatta yksiselitteisesti elinkeinotoiminnan lahjusrikossäännöksiä. Kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luopuminen yksityisellä sektorilla tulisi siten koskemaan myös välimieslahjontaa. Välimiestä koskevien lahjusrikossäännösten katsotaan kuuluvan luontevasti elinkeinotoimintaa koskeviin lahjusrikoksiin, koska välimiesmenettelyt koskevat pääsääntöisesti elinkeinoharjoittajien välisiä riitaisuuksia eikä välimiehen tällöin voitane katsoa toimivan tehtävässään rikosoikeudellisella virkavastuulla.

4 Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole toteutuessaan välittömiä taloudellisia eikä muitakaan vaikutuksia. Ei ole odotettavissa, että rangaistussäännösten ankaroitumisen ja yhtenäistymisen myötä lahjusrikosjutut mainittavasti lisääntyisivät tai elikeinotoiminnan lahjusrikokset tai muut lahjusrikokset vähenisivät. Lahjusrikosten rakenteellinen ja törkeiden tekemuotojen yhdenmukaistaminen ohjaa kuitenkin rangaistuksen mittaamista nykyistä tarkemmin ja yhtenäistää sitä.

Lahjonta on uhka demokratialle ja ihmisoikeuksille, se heikentää kilpailua ja estää taloudellista kehitystä, vaarantaa demokraattisten instituutioiden ja yhteiskunnan moraalisen perustan. Esityksen vaikutukset ovatkin jossain määrin yleisestäviä ja symbolisia: Esitetyt lainsäädäntötoimet osoittavat Suomen sitoutumista vakavien kansainvälisten rikosten torjumiseen ja niillä vahvistetaan kansainvälisen yhteisön kuvaa Suomesta aktiivisesti ja uskottavasti korruptionvastaista työtä tekevänä maana.

5 Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 1.12.2008 työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida, millaisiin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin lahjusrikoslainsäädäntöä koskevat GRECO:n suositukset antavat aihetta ja laatia ehdotukset tarvittaviksi lainsäädäntötoimenpiteiksi.

Työryhmä on kuullut emeritusprofessori Mikael Hidéniä laatimaansa ehdotusluonnokseen sisältyvän kansanedustajan lahjusrikoksen suhteesta perustuslain immuniteettisäännökseen ja on ottanut hänen esittämänsä näkökohdat huomioon ehdotuksessaan.

6 Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Oikeusministeriö asetti 30.5.2008 toimikunnan, jonka tehtävänä oli valmistella ehdotus puolueiden ja vaaliehdokkaiden rahoitusta ja sen valvontaa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Toimikunnan tehtävänä oli arvioida puolueiden ja vaaliehdokkaiden saaman rahoituksen ja sen valvonnan nykytilaa sekä laatia tarvittavat ehdotukset, jotka lisäävät rahoituksen läpinäkyvyyttä ja joissa huomioidaan GRECO:n antamat suositukset.

Toimikunta antoi välimietintönsä tammikuussa 2009 (KM 2009:1). Siihen pohjautuva laki ehdokkaan vaalirahoituksesta saatettiin voimaan 1.5.2009. Siinä lisättiin vaalirahoituksen avoimuutta ja tietoa ehdokkaiden mahdollisista sidonnaisuuksista. Laissa on säännöksiä muun muassa vaaleissa valittujen ja heidän varahenkilöidensä ilmoitusvelvollisuudesta vaalikampanjaa varten saamastaan tuesta ja kampanjan kuluista. Toimikunnan lopullinen mietintö valmistui marraskuussa 2009. Toimikunta ehdottaa puolue- rahoituksen avoimuuden lisäämistä sidonnaisuuksien syntymisen ja epäasiallisen rahoituksen ehkäisemiseksi. Vaikka tavoitteeseen pyritään ensisijaisesti avoimuuden lisäämisellä, esitykseen sisältyy myös sellaisia rajoituksia, joita toimikunta pitää välttämättöminä rahoituksen asianmukaisuuden turvaamiseksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lisäpöytäkirjan sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön

1.1 Käsitteiden käyttö (1 artikla)

1 artiklan 1 kappaleen mukaan pöytäkirjassa tarkoitettu välimiehen määritelmä saa ensisijaisesti sisältönsä vastaavasta kansallisesta määritelmästä. Välimiehen käsite tarkoittaa joka tapauksessa sellaista henkilöä, jonka tehtävänä on välityssopimuksen perusteella antaa oikeudellisesti sitova päätös riidassa, jonka osapuolet ovat määränneet hänen ratkaistavakseen.

Välityssopimuksella tarkoitetaan 2 kappaleen mukaan kansallisen lainsäädännön mukaista sopimusta, jolla osapuolet sopivat riidan määräämisestä välimiehen ratkaistavaksi.

Valamiehellä tarkoitetaan 3 kappaleen mukaan kansallisen lainsäädännön mukaista valamiestä, mutta joka tapauksessa sellaista henkilöä, joka on maallikkojäsenenä kollegiaalisessa elimessä, jonka tehtävänä on päättää syytettynä olevan henkilön syyllisyydestä.

Lisäksi artiklan 4 kappaleessa lausutaan, että kun kyse on menettelystä, johon osallistuu toisen valtion välimies tai valamies, syytettä ajava valtio voi soveltaa välimiehen tai valamiehen määritelmää ainoastaan niiltä osin kuin määritelmä on yhdenmukainen sen kansallisen lainsäädännön kanssa.

Lisäpöytäkirjan 1 artiklassa jätetään pitkälti jäsenvaltioiden kansallisten määritelmien varaan välimiehen, välityssopimuksen ja valamiehen määritelmät.

Kansallinen välimiesmenettelylaki (1992/967, jäljempänä VML) ei sisällä nimenomaista välimiehen määritelmää. VML:ssa on lausuttu, että välimiehen tulee olla puolueeton ja riippumaton (VML 9 §) ja että välimiehenä saa olla jokainen täysi-ikäinen henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu, jos asianosaiset eivät ole määränneet toisin (VML 8 §). Lisäksi VML 8 §:n 2 momentin mukaan välimiehenä saa toimia myös muu kuin Suomen kansalainen. Välimiehenä toimimista ei ole Suomessa määritelty tarkasti. Välimiesten päätös on oikeudellisesti sitova, joten VML:n pykälät kattavat 1 artiklan välimiehen vähimmäismääritelmän.

VML 2 §:n mukaan välityssopimuksella voidaan määrätä välimiesten lopullisesti ratkaistavaksi yksityisoikeudellinen riitakysymys, joissa voidaan tehdä sovinto (nk. dispositiivinen riita-asia). VML 3 §:n mukaan välityssopimus on tehtävä kirjallisesti ollakseen pätevä. 1 artiklan väljä välityssopimuksen vähimmäismääritelmä ja VML:n välityssopimusta koskevat pykälät eivät ole ristiriidassa keskenään.

Valamiehen käsite kattaa myös lautamiehen.

1.2 Kansallisen ja ulkomaisen välimiehen aktiivinen ja passiivinen lahjonta (2-4 artiklat)

Lisäpöytäkirjan 2 artiklan mukaan tulee säätää kansallisessa laissa rangaistavaksi teoksi tahallinen perusteettoman edun lupaus, tarjoaminen tai antaminen joko suoraan tai välillisesti välimiehelle, joka hoitaa tehtäviään kansallisen välimiesmenettelyä koskevan lainsäädännön mukaisesti, tätä itseään tai toista henkilöä varten, jotta tämä toimisi tai pidättäytyisi toimimasta tietyllä tavalla tehtäviä hoitaessaan.

Lisäpöytäkirjan 3 artiklan mukaan tulee säätää kansallisessa lainsäädännössä rangaistavaksi teoksi tahallinen perusteettoman edun pyytäminen tai vastaanottaminen tai tällaisen edun tarjouksen tai lupauksen hyväksyminen joko suoraan tai välillisesti välimiehen toimesta tätä itseään tai toista henkilöä varten, jotta tämä toimisi tai pidättäytyisi toimimasta tietyllä tavalla tehtäviään hoitaessaan.

Lisäpöytäkirjan 4 artiklan mukaan kansallisessa lainsäädännössä tulee säätää rangaistavaksi teoksi 2 ja 3 artiklassa tarkoitettu toiminta silloin, kun se koskee välimiestä, joka hoitaa tehtäviään toisen valtion välimiesmenettelyä koskevan lainsäädännön mukaisesti.

Rikoslain säännökset kattavat legaalisisessa välimiesmenettelyssä toimivan välimiehen aktiivisen tai passiivisen lahjonnan. Rikoslain 16 luvun 13 ja 14 §:n sekä 40 luvun 1-3 §:n lahjusrikossäännökset koskevat julkista valtaa käyttävää henkilöä rikoslain 16 luvun 20 §:n ja 40 luvun 12 §:n nojalla. Rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdan mukaan julkista valtaa käyttävällä henkilöllä tarkoitetaan muun muassa sitä, jonka tehtäviin lain tai asetuksen nojalla kuuluu antaa toista velvoittava määräys tai päättää toisen edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta. Sitä vastoin dispositiivista riita-asiaa ratkovan kansallisen ja ulkomaisen välimiehen osalta rikosoikeudellinen vastuu on osin selkiintymätön. Välimiesmenettelylain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen mukaan välimies ei toimisi tehtävissään virkavastuulla (ks. HE 1991/202 vp, s. 14). Tämän jälkeen rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä on muutettu ja jonkin verran laajennettu. Dispositiivista riita-asiaa ratkovan kotimaisen ja ulkomaisen välimiehen aseman selkiyttämiseksi ehdotetaan rikoslain aktiivista ja passiivista lahjontaa elinkeinotoiminnassa koskevien säännösten muuttamista (RL 30:7-8).

1.3 Kansallisen ja ulkomaisen valamiehen lahjonta (5-6 artiklat)

Lisäpöytäkirjan 5 artiklan mukaan tulee kansallisessa lainsäädännössä säätää rangaistavaksi teoksi 2 ja 3 artiklassa tarkoitettu toiminta silloin, kun se koskee henkilöä, joka toimii valamiehenä sen oikeusjärjestelmän puitteissa.

Lisäpöytäkirjan 6 artiklan mukaan rangaistavaksi teoksi tulee säätää kansallisessa lainsäädännössä 2 ja 3 artiklassa tarkoitettu toiminta silloin, kun se koskee henkilöä, joka toimii valamiehenä toisen valtion oikeusjärjestelmän puitteissa.

Lautamiehen rikosoikeudellisesta virkavastuusta ei ole nimenomaisesti säädetty. Lautamiehen on katsottava käyttävän tehtävissään julkista valtaa. Lautamiehen rikos-

oikeudellinen virkavastuu perustuu rikoslain 40 luvun 11 ja 12 § :ään, joiden perusteella rikoslain 40 luvun säännöksiä sovelletaan muun muassa henkilöön, joka käyttää julkista valtaa. Julkista valtaa käyttävä henkilö määrittää rikoslain 40 luvun 11 § :n 5 kohdassa. Määritelmä sopii myös lautamiehen tehtäviin.

Rikoslain 16 luvun 20 §:n ja 40 luvun 12 §:n nojalla lautamieheen voidaan soveltaa virkamiehen aktiivista ja passiivista lahjontaa koskevia rikoslain 16 luvun 13 ja 14 §:n sekä 40 luvun 1-3 §:n lahjusrikossäännöksiä. Rikoslain 40 luvun 11 §:n 4 kohdan ulkomaista virkamiestä koskevan määritelmän voidaan katsoa kattavan artiklan tarkoittaman ulkomaisen valamiehen. Rikoslain 16 luvun 20 §:n ja 40 luvun 12 §:n mukaan rikoslain 16 luvun 13 ja 14 §:n ja 40 luvun 1-3 §:n aktiivista ja passiivista lahjontaa koskevat säännökset koskevat myös ulkomaista virkamiestä viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta.

Suomen lainsäädäntö täyttää lisäpöytäkirjan 4-6 artiklan vaatimukset.

1.4 Täytäntöönpanon valvonta ja loppumääräykset (7-14 artiklat)

Lisäpöytäkirjan 7-14 artikloissa on määräykset lisäpöytäkirjan valvonnasta (7 artikla), pöytäkirjan suhteesta yleissopimukseen (8 artikla), selityksistä ja varaumista (9 artikla), allekirjoittamisesta ja voimaantulosta (10 artikla), lisäpöytäkirjaan liittymisestä (11 artikla), sen alueellisesta soveltamisesta (12 artikla), irtisanomisesta (13 artikla) ja ilmoituksista (14 artikla).

Lisäpöytäkirjan 9 artiklan 1-2 kappaleissa mahdollistetaan selitysten ja varaumien tekeminen tietyin edellytyksin lisäpöytäkirjan 4-6 artikloihin joko allekirjoitettaessa pöytäkirja tai talletettaessa ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja. Muita sopimuspuolen tekemiä yleissopimuksen 37 artiklan mukaisia varaumia sovelletaan pöytäkirjaan, jollei sopimuspuoli anna muunsisältöistä selitystä allekirjoitettaessa pöytäkirja tai talletettaessa ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja. Artiklan 3 kappaleen mukaan pöytäkirjaan ei saa tehdä muita varaumia.

Suomi on tehnyt yleissopimukseen varauman, joka koskee kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen säilyttämistä yksityisen sektorin lahjontarikoksissa. Esitykseen sisältyy ehdotus yksityisen sektorin lahjusrikossäännösten soveltamisesta kotimaiseen ja ulkomaiseen välimieheen. Esitykseen sisältyy kuitenkin myös ehdotus, jonka mukaan Suomen tulisi peruuttaa kyseinen varauma. Suomella ei näin ollen ole syytä antaa selityksiä tai tehdä varaumia lisäpöytäkirjan artikloihin.

Lisäpöytäkirjan 10 artiklan 1-5 kappaleissa määrätään sen allekirjoittamisesta ja voimaantulosta.

Lisäpöytäkirjan 13 artiklan mukaan sopimuspuoli voi irtisanoa pöytäkirjan Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella. 2 kappaleen mukaan irtisanominen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteerin on vastaanottanut ilmoituksen. 3 kappaleen

mukaan yleissopimuksen irtisanominen tarkoittaa ilman eri ilmoitusta myös lisäpöytäkirjan irtisanomista.

Kansainvälisoikeudellisen sopimuksen irtisanomisessa noudatetaan yleensä samaa muotoa kuin sen tekemisessä. Lisäpöytäkirjan irtisanominen edellyttäisi Suomessa eduskunnan hyväksymistä.

2 Yleissopimuksen varaumien peruuttaminen

Eduskunta hyväksyi yleissopimuksen 26 päivänä kesäkuuta 2002 (EV 85/2002 vp). Eduskunta hyväksyi samalla sopimukseen kaksi varaumaa, joista toinen koskee 12 artiklassa edellytetyn vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoinnin laajuutta ja toinen 17 artiklassa säännellyn lainkäyttövallan ulottuvuutta.

Sopimuksen Suomen hyväksymiskirja talletettiin 3 päivänä lokakuuta 2002 Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan. Yleissopimuksen hyväksymiskirjan tallettamisen yhteydessä Suomi teki yleissopimuksen 37 artiklan mukaisesti eduskunnan hyväksymät kaksi varaumaa. Sopimus tuli Suomen osalta voimaan 1 päivänä helmikuuta 2003. Sopimuksen 38 artiklan mukaan varaumat ovat voimassa kolme vuotta siitä päivästä, jona sopimus on tullut kyseisen valtion osalta voimaan, jollei niitä uusita samanpituisiksi ajaksi. Suomi on uusinnut tekemänsä varaumat yleissopimuksen 38 artiklan menettelyn mukaisesti kahdesti. Eduskunta on hyväksynyt 24 päivänä maaliskuuta 2006 (EV 26/2006 vp) Suomen pitävän sopimukseen tekemänsä varaumat voimassa toistaiseksi. Varaumien voimassaolosta on siten voitu ilmoittaa ilman eduskunnan suostumusta. Suomen tekemät varaumat ovat voimassa 1 päivään helmikuuta 2012 asti.

Yleissopimuksen 12 artiklaa koskevan varauman mukaan Suomi ei ole säätänyt rangaistavaksi 12 artiklassa tarkoitettua toimintaa siltä osin kuin sitä ei voida pitää rangaistavana lahjusrikoksena tai rangaistavana osallisuutena sellaiseen rikokseen tai muuna rikoksena. Sopimuksen 12 artiklassa tarkoitettua vaikutusvallan väärinkäytössä lahjonnan kohteena tai sen vaatijana on henkilö, jolla ilmoituksensa mukaan on vaikutusvaltaa sopimuksessa tarkoitettun virkamiehen tai muun sopimuksessa tarkoitettun henkilön päätöksentekoon. Vaikutusvallan kauppaajaa lahjottaisiin tai hän vaatisi lahjaa siinä tarkoituksessa, että hän vaikuttaisi päätöksentekijään. Osa artiklassa tarkoitetuista teoista on jo nyt rikoslain mukaan rangaistavia, muun muassa osallisuutena virkamiehen ynnä muun sopimuksessa tarkoitettun henkilön lahjomiseen. Osa 12 artiklan tarkoittamista tekemuodoista on kuitenkin kriminalisoimatta. GRECO on joulukuussa 2007 antamassaan Suomea koskevassa raportissa suositellut Suomea harkitsemaan varaumiensa poistamista. Korruptiorikoksia voidaan aikaisempaa selkeämmin pitää vakavuudessaan muihin kansainvälisiin rikoksiin verrattavina. 12 artiklan mukaisten tekojen laajemman kriminalisoinnin voidaan katsoa vahvistavan Suomen pyrkimyksiä kattavampaan lahjusrikoslainsäädäntöön ja sen kehittämiseen. Vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisointi voidaan siten nähdä osoituksena Suomen uskottavasta sitoutumisesta kansainväliseen korruption vastaiseen taisteluun niin kotimaassa kuin ulkomailla (ks. LaVM 3/2006).

Esityksessä ehdotetaan vaikutusvallan väärinkäyttöä koskevien rangaistussäännösten lisäämistä rikoslakiin. Ne näkemykset teon rajaamisen ongelmista, esimerkiksi sananvapauden kannalta, joita on esitetty tehtäessä ja uusittaessa varauma yleissopimuksen 12 artiklaan, on otettu asianmukaisesti huomioon vaikutusvallan väärinkäyttöä koskevassa kriminalisoinnissa. Perusteita 12 artiklan varauksen voimassa pitämiseksi tai uusimiseksi ei siten enää ole olemassa.

Edellä sanotun perusteella Suomen tulisi peruuttaa yleissopimuksen 12 artiklaan tekemänsä 37 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu varauma.

Toisessa varauksessa Suomi on soveltaessaan 17 artiklan 1 kappaleen b kohdan mukaisista sääntöjä varannut itselleen mahdollisuuden omien kansalaisten osalta asettaa rikoslain 1 luvun 11 §:n mukainen kaksoisrangaistavuuden vaatimus silloin, kun kysymyksessä on sopimuksen 7 tai 8 artiklassa tarkoitettu aktiivinen tai passiivinen lahjonta yksityisellä sektorilla, jollei teolla vakavasti loukata tai vaaranneta Suomen valtiollisia, sotilaallisia tai taloudellisia oikeuksia tai etuuksia. Varauma on koskenut vain Suomen omia kansalaisia, joita ei siis ole voitu rangaista Suomen rikoslain mukaan Suomen ulkopuolella tehdystä elinkeinotoimintaan liittyvästä lahjusrikoksesta, jollei teko olisi rangaistava myös siinä valtiossa, jonka alueella rikos on tehty tai jollei teko vakavasti loukkaisi tai vaarantaisi edellä mainittuja Suomelle tärkeitä etuuksia. Yhteiskunnassa on varauksen voimassa olon aikana tapahtunut kuitenkin sellaisia muutoksia, jotka antavat aiheutta muututtaa Suomen kantaa varauksen tarpeellisuudesta ja siten niiden peruuttaminen katsotaan aiheelliseksi. Esityksessä ehdotetaan rikoslain kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen poistamista yksityiseltä sektorilta. Perusteita 17 artiklan varauksen voimassa pitämiseksi tai uusimiseksi ei siten ole enää olemassa.

Korruptio vääristää kilpailua yksityisellä sektorilla ja hidastaa taloudellista kasvua. Lahjusrahoina lasketaan maksettavan vuosittain maailmanlaajuisesti jopa satoja miljoonia euroja. Maailmanlaajuinen talouskriisi asettaa myös lisäpainetta lahjontaan turvautumiseen yksityisellä sektorilla. Vastatakseen näihin haasteisiin Suomen tulee osoittaa olevansa aktiivisesti mukana kansainvälisessä korruption torjunnassa niin kotimaassa kuin ulkomailla (ks. myös LaVM 3/2006). Tehokkaan lahjusrikosten torjunnan mahdollistamiseksi myös suomalaisten ulkomailla tekemien yksityisen sektorin lahjusrikosten tulisi olla rangaistavia Suomen lainsäädännön mukaan.

Sopimuksen hyväksymisen yhteydessä luovuttiin jo kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta julkisen sektorin lahjusrikosten kohdalla. Ottaen huomioon yksityisen sektorin lahjusrikosten edellä esitetty taloudellinen merkitys Suomelle ja muille maille sekä Suomen uskottava sitoutuminen kansainväliseen korruption vastaiseen taisteluun, kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luopuminen elinkeinotoiminnan lahjusrikosten kohdalla on perusteltua. Kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen käytännön merkitys on myös vähentynyt sopimuksen laajemman ratifioinnin myötä, ja vähenee jatkuvasti uusien jäsenmaiden liittyessä sopimukseen (ks. HE 77/2001 vp, s. 23-26).

Suomen tulisikin peruuttaa yleissopimuksen 17 artiklaan tekemänsä 17 artiklan 2 kappaleessa ja 37 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettu varauma

3 GRECO:n suositukset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön

GRECO käynnisti kolmannen arviointikierroksen 1.1.2007. Kolmannella arviointikierroksellaan GRECO keskittyy tarkastelemaan jäsenvaltioiden lahjusrikoslainsäädäntöjen vastaavuutta lahjontaa koskevan rikosoikeudellisen yleissopimuksen, sen lisäpöytäkirjan (ETS 191) sekä ohjesääntö 2:n (GPC 2) lahjusrikoksia koskeviin kriminalisointeihin.

GRECO:n suositukset voidaan jakaa niiden velvoittavuuden mukaan kahteen ryhmään. GRECO suosittelee joko ryhtymään toimenpiteisiin tai harkitsemaan niihin ryhtymistä. Jälkimmäiset, toimenpiteiden harkitsemista edellyttävät suositukset ovat siten edellisiä lievempiä. GRECOin Suomelle antamasta seitsemästä suosituksesta (ks. alla 1.-7.) neljä on vahvaa ja kolme lievää.

Suosituksia voivat koskea lainsäädäntöön ryhtymistä tai sisältää muita toimenpiteitä. GRECOin antamista vahvoista suosituksista (1.- 3. ja 6.) kahteen (2. ja 6.) sisältyy kehoitus muuttaa lainsäädäntöä. Kahdesta muusta vahvasta suosituksesta toisessa (1.) edellytetään tarkistamaan lainsäädännön kattavuus ja muuttamaan sitä tarvittaessa. Lisäksi mainittuun suositukseen sisältyy vahva suositus allekirjoittaa ja ratifioida lahjontaa koskevan rikosoikeudellisen yleissopimuksen lisäpöytäkirja (ETS 191). Toisessa vahvassa suosituksessa (3.) suositellaan selventämään lain ilmaisuja. Selventämisellä tarkoitetaan lähinnä virallisten ohjeiden antamista eikä niinkään lainsäädännön muuttamista.

GRECO suosittelee Suomea

1) tarkistamaan ulkomaisen välimiehen käsitteen kattavuuden Suomen lainsäädännössä ja tarvittaessa saattamaan ulkomaisen välimiehen määritelmän, sellaisena kuin se on lahjontaa koskevan rikosoikeudellisen yleissopimuksen lisäpöytäkirjan (ETS 191) 4 artiklassa, yksiselitteisesti Suomen lainsäädännön osaksi sekä allekirjoittamaan ja ratifioimaan tämän oikeusvälineen mahdollisimman pian (kohta 96),

Esityksessä katsotaan, että kotimaisen ja ulkomaisen välimiehen lahjusvastuuta koskeva lainsäädäntö ei ole täysin yksiselitteinen. Tämän vuoksi esitykseen sisältyvät välimiesten vastuuta lahjusrikoksissa selkeyttävät ehdotukset rikoslain 30 luvun 7 ja 8 §:n muuttamisesta ja uuden 14 §:n lisäämisestä mainittuun lukuun.

Esityksessä katsotaan, että Suomen on syytä allekirjoittaa ja ratifioida lahjontaa koskeva rikosoikeudellisen yleissopimuksen lisäpöytäkirja (ETS 191). Esitykseen sisältyy ehdotus lisäpöytäkirjan hyväksymisestä ja sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaan saattamisesta.

2) tarkistamaan Suomen eduskunnan, toisen valtion kansanedustuslaitoksen ja kansainvälisten parlamentaaristen yleiskokousten jäsenten lahjontaa koskevaa lainsäädäntöä saattaakseen sen lahjontaa koskevan rikosoikeudellisen yleissopimuksen (ETS 173) 4, 6 ja 10 artiklojen mukaiseksi (kohta 97),

Yleissopimuksen 2 ja 3 artiklassa määritellään aktiivinen ja passiivinen virkamiehen lahjominen. Rangaistavaksi olisi säädettävä muun muassa passiivisena lahjomisena tahallinen oikeudettoman (undue) edun pyytäminen tai vastaanottaminen tms. virkamiehen toimesta tätä itseään tai toista henkilöä varten, jotta tämä toimisi tai pidättäytyisi toimimasta tietyllä tavalla virkatehtäviään hoitaessaan (to act or refrain from acting in the exercise of his or her functions). Yleissopimuksen 4 artikla koskee kansanedustuslaitoksen jäsenen lahjontaa. Artiklassa edellytetään kriminalisoitavaksi 2 ja 3 artiklassa tarkoitettu toiminta, kun se koskee henkilöä, joka on lainsäädäntövaltaa tai hallintovaltaa käyttävän kansanedustuslaitoksen jäsen. Yleissopimuksen 6 artikla koskee toisen valtion kansanedustuslaitoksen jäsenen lahjontaa ja 10 artikla kansainvälisten parlamentaaristen yleiskokousten jäsenten lahjontaa.

Esityksessä katsotaan, että kansanedustajan aktiivista ja passiivista lahjomista koskevat rikoslain säännökset eivät kaikilta osin vastaa yleissopimuksen vaatimuksia. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan Suomen eduskunnan, toisen valtion kansanedustuslaitoksen ja kansainvälisten parlamentaaristen yleiskokousten jäsenten lahjontaa koskevaa rikoslainsäädäntöä muutettavaksi siten, että säännökset vastaisivat lahjontaa koskevan rikosoikeudellisen yleissopimuksen 4, 6 ja 10 artiklan vaatimuksia.

3) asianmukaisesti selventämään, mitä kaikenmuotoisten lahjontarikosten yhteydessä tulisi pitää niin aineellisten kuin aineettomienkin etujen kohdalla ”oikeutettuina” ja/tai ”oikeudettomina” lahjoina/etuina

GRECOin suosittelemien selvennysten laatiminen on ongelmallista. Jos asianmukaisella selventämisellä tarkoitetaan yksityiskohtaisten, kaavamaisten ohjeiden laatimista, sellainen ei ole tarkoituksenmukaista, ja se olisi käytännössä myös lähes mahdotonta. Lisäksi sellaiset saattaisivat loukata tuomioistuinten riippumattomuutta. Käytännössä esiintyvien tapausten moninaisuuden ja tapahtumien arviointiin kussakin tapauksessa vaikuttavien useiden oikeudellisten näkökohtien ja periaatteiden huomioon ottamisen ja yhteensovittamisen on tapahduttava yksittäistapauksittain tuomioistuimessa. Käytännössä mahdolliset ohjeet olisivat hyvin yleisluonteisia ja sellaisina ilmeisen hyödyttömiä.

Esityksessä tulkitaan selventämisvaatimusta siten, että sellaisena voidaan pitää lahjusrikoksia koskevien korkeimman oikeuden (KKO) ennakkotapausten analysointia, jossa nostettaisiin esiin keskeisiä näkökohtia ja tulkintaohjeita rikoslain lahjusrikosten sisällöstä. Rikoslain rikostunnusmerkistöjen tulkinnassa Suomen tuomioistuimissa käytetään ohjeena ennen kaikkea lainvalmisteluaineistoa, KKO:n ennakkoratkaisuja ja oikeustieteellistä kirjallisuutta. Edun tai lahjuksen hyväksyttävyyden arvioinnissa on korkeimman oikeuden yksittäistapauksia koskevilla ratkaisuilla erityinen merkitys. Korkeimman oikeuden ratkaisuja on suhteellisen vähän, mutta niissä käsitellään juuri rankaisemattomuuden ja rangaistavan käyttäytymisen rajalla olevia tapauksia.

Suomessa KKO:n ennakkotapausten ratkaisut julkaistaan vuosittain. KKO:n ennakkoratkaisut ja tärkeimmät hovioikeuksien ratkaisut ovat myös vaivattomasti internetistä kootusti haettavissa (finlex). Näiden lisäksi on vuodesta 1998 alkaen kaikkia korkeimman oikeuden ennakkotapauksia analysoitu kaksi kertaa vuodessa ilmestyvässä julkaisussa ”KKO:n ratkaisut kommentein” (toim. Pekka Timonen). Mainingissa julkaisussa

ratkaisuja analysoivat eri oikeudenalojen asiantuntijat. Julkaisuista on KKO:n ratkaisun numeron tai asiasanahakemiston avulla vaivattomasti löydettävissä myös lahjusrikoksia koskevien KKO:n ratkaisujen kommentit. Ne sisältävät analyysyjä, yhteenvetoja ja tulkintalinjauksia sen suhteen, mitä on kulloinkin pidettävä oikeutettuina ja mitä oikeudettomina lahjoina tai etuina.

4) harkitsemaan julkisen sektorin törkeiden lahjontarikosten rangaistusten koventamista (kohta 102),

Julkisen sektorin törkeiden lahjontarikosten rangaistusasteikko vastaa törkeiden talousrikosten rangaistusasteikkoa. Suomessa on vuosikymmeniä jatkunut rikoslainsäädännön kokonaisuudistus saatettu äskettäin päätökseen. Vakavissa rikoksissa yleisesti käytetyistä rangaistusasteikoista poikkeamiselle tulisi olla painavat perusteet. Myöskään määrältään vähäinen rangaistuskäytäntö lahjusrikoksissa ei näytä olevan poikkeavan lievää tai ankaraa muiden törkeiden talousrikosten rangaistustasoon nähden. Lisäksi lahjusrikokset ovat tyypiltään rikoksia, joiden ilmituloriski on hyvin pieni. Sen vuoksi rangaistusten ankaruudella tai koventamisella ei ole saavutettavissa mainittavaa hyötyä lahjusrikosten ennalta ehkäisyn kannalta. Näin ollen tarvetta julkisen sektorin törkeiden lahjusrikosten rangaistusten koventamiseen ei ole. Tämän vuoksi esitykseen ei sisälly ehdotusta julkisen sektorin törkeiden lahjontarikosten rangaistusten koventamista.

5) harkitsemaan kaksoisrangaistavuusvaatimuksen poistamista ulkomailla yksityisellä sektorilla tehtyjen lahjontarikosten osalta ja siten peruuttamaan lahjontaa koskevan rikosoikeudellisen yleissopimuksen (ETS 173) 17 artiklaan liittyvän varaumansa tai olemaan uusimatta sitä (kohta 103),

Esityksessä katsotaan, että yksityisen sektorin suuren taloudellisen merkityksen vuoksi lahjontaa ei ole enää syytä asettaa eri asemaan julkisen sektorin lahjontaan nähden, josta jo on poistettu kaksoisrangaistavuuden vaatimus. Kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen poistamisella voidaan vahvistaa maailmanlaajuisia toimintaa korruptiota vastaan. Kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen käytännön merkitys on myös vähentynyt valtioiden eri puolilla maailmaa tullessa mukaan kansainvälisiin korruptionvastaisiin sopimuksiin ja säätäessä korruptionvastaista lainsäädäntöään entistä kattavammaksi.

Tämän vuoksi esitykseen sisältyy ehdotus kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luopumisesta elinkeinotoiminnan lahjusrikosten kohdalla. Tämän jälkeen perusteita yleissopimukseen tehdyn kaksoisrangaistavuuden vaatimusta koskevan varauman voimassa pitämiseksi tai uusimiseksi ei enää ole olemassa. Esitykseen sisältyy myös ehdotus Suomen yleissopimukseen tekemän kaksoisrangaistavuuden vaatimusta koskevan varauman peruuttamisen hyväksymisestä.

6) koventamaan lahjusrikoksista yksityisellä sektorilla annettavia rangaistuksia (kohta 104)

Elinkeinotoiminnan lahjusrikoksista on säädetty enimmäisrangaistukseksi kaksi vuotta vankeutta, mikä on kaksi vuotta vähemmän kuin julkisella sektorilla. Yksityisen sektorin kasvaneen merkityksen vuoksi ei enää ole perusteita pitää yksityisen sektorin lahjontaa julkisen sektorin lahjontaa vähemmän moitittavana.

Tämän vuoksi esitykseen sisältyy ehdotus erityisten törkeiden elinkeinotoiminnan lahjusrikosten lisäämiseksi rikoslakiin. Näiden rikosten enimmäisrangaistus olisi neljä vuotta vankeutta.

7) ja harkitsemaan vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisointia lahjontaa koskevan rikosoikeudellisen yleissopimuksen (ETS 173) 12 artiklan mukaisesti ja siten vetämään takaisin yleissopimuksen tähän artiklaan liittyvän varauman tai olemaan uusimatta sitä (kohta 105).

Korruptio on vakava maailmanlaajuinen ongelma, jonka torjunta vaatii yhteisiä ponnisteluja. Nykyistä laajemman 12 artiklan mukaisten tekojen kriminalisoinnin voidaan katsoa vahvistavan Suomen pyrkimyksiä kattavampaan lahjusrikoslainsäädäntöön ja sen kehittämiseen.

Tämän vuoksi esitykseen sisältyy ehdotus vaikutusvallan väärinkäyttörikosten lisäämiseksi rikoslakiin. Ehdotuksen mallina ovat olleet yleissopimuksen 12 artiklan määräykset.

Perusteita yleissopimukseen tehdyn vaikutusvallan väärinkäyttöä koskevan 12 artiklan varauman voimassa pitämiseksi tai uusimiseksi ei siten enää ole olemassa. Tämän vuoksi esitykseen sisältyy myös ehdotus yleissopimukseen tehtyjen varaumien peruuttamisen hyväksymisestä.

4 Lakiehdotusten perustelut

4.1 Laki lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

1 §. Pykälä sisältää säännöksen siitä, että lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset olisivat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut. Suomen tarkoituksena ei ole tehdä varaumia lisäpöytäkirjaan.

2 §. Pykälä sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen, jonka mukaan lain voimaantulosta säädettäisiin tasavallan presidentin asetuksella. Lisäpöytäkirja on tullut kansainvälisesti voimaan 1.2.2005. Lisäpöytäkirjan 10 artiklan 4 kappaleen mukaan myöhemmin lisäpöytäkirjaan liittyvän valtion osalta lisäpöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona se on ilmaissut suostumuksensa tulla lisäpöytäkirjan sitomaksi. Suomen tarkoituksena on ilmaista suostumuksensa allekirjoittamalla ja ratifioimalla lisäpöytäkirja ilman varaumia mahdollisimman pian. Lain tulisi tulla voimaan mahdollisimman yhtäaikaaisesti sopimuksen kansallisen voimaantulon kanssa. Tämän vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

4.2 Laki rikoslain muuttamisesta

1 luku Suomen rikoslain soveltamisalasta

11 § *Kaksoisrangaistavuuden vaatimus*

Rikoslain 1 luvun 11 § sisältää säännökset niin sanotusta kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta. Suomen kansalaisen Suomen ulkopuolella tekemiin rikoksiin sovelletaan rikoslain 1 luvun 6 §:n mukaan Suomen lakia. Suomen lain soveltamisen edellytyksenä on kuitenkin tässä tapauksessa kaksoisrangaistavuus: teon on oltava rangaistava myös tekopaikan lain mukaan, ja teon on oltava sellainen, että siitä olisi voitu tuomita rangaistus myös tekopaikan valtion tuomioistuimessa. Rikoksesta ei silloin Suomessa saa tuomita ankarampaa seuraamusta kuin siitä tekopaikan laissa säädetään.

Suomen rikoslakia sovelletaan myös, jos kysymyksessä on virkarikos tai sotilasrikos (4 §) taikka jos rikos kohdistuu Suomeen (3 §) tai suomalaiseen (5 §). Viimeksi mainittuun liittyy myös kaksoisrangaistavuuden vaatimus. Virkamiehen passiivinen lahjominen on rikoslain 1 luvun 4 §:n nojalla rangaistava Suomen lain mukaan tekopaikan laista riippumatta. Niissä tapauksissa, joissa lahjusrikoksen on katsottava kohdistuvan luvun 3 §:ssä tarkoitetulla tavalla Suomeen, ei myöskään vaadita kaksoisrangaistavuutta.

Yleissopimuksen 17 artiklassa edellytetään sopimusvaltion ulottavan lainkäyttövaltansa yleissopimuksessa tarkoitettuun rikokseen eräissä tapauksissa myös silloin, kun rikos tehdään sopimusvaltion alueen ulkopuolella. Sopimuksen 17 artiklan kohtiin voidaan tehdä varauma.

Pykälän 2 momentissa on luettelo niistä rikoksista, joihin kaksoisrangaistavuutta ei sovelleta, jos tekijänä on Suomen kansalainen. Yleissopimuksen hyväksymisen yhteydessä kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luovuttiin julkisen sektorin lahjusrikoksissa, mutta ei yksityisen sektorin lahjusrikoksissa. Yleissopimuksen 17 artiklan 1 kappaaleen b kohtaan tehtiin yksityisen sektorin lahjusrikosten osalta kaksoisrangaistavuuden vaatimusta koskeva varauma.

Pykälän 2 momentin 4 kohdassa ovat viittaukset virkamiehen ja kansanedustajan aktiivista lahjontaa koskeviin rikoslain 16 luvun säännöksiin. 4 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi viittaukset ehdotettaviin uusiin rangaistussäännöksiin: törkeään lahjuksen antamiseen kansanedustajalle, vaikutusvallan väärinkäytön palkitsemiseen ja vaikutusvallan kauppaamiseen. Kaksoisrangaistavuudesta luopuminen koskisi myös niitä henkilöitä, jotka uusiin rangaistussäännöksiin ulotettavaksi ehdotetun 16 luvun 20 §:n nojalla rinnastetaan lahjusrikoksen kohteena olevaan virkamieheen tai kansanedustajaan.

Yleissopimuksessa edellytetty kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luopuminen elinkeinotoimintaa koskevissa lahjusrikoksissa ehdotetaan toteutettavaksi 2 momentin 8 kohdassa. Siinä mainittaisiin rikoslain 30 luvun 7, 7 a, 8 ja 8 a §. Kaksoisrangaistavuuden vaatimus poistettaisiin myös siinä tapauksessa, että lahjusrikos koskisi ulkomaista välimiestä, jota koskevia säännöksiä ehdotetaan rikoslain 30 luvun 14 §:ään. Pykälän

soveltuvuus ulkomaiseen välimieheen ilmaistaisiin lainkohdassa lausekkeella ”ja vaikka lainkohtia sovelletaan mainitun luvun 14 §:n nojalla”.

Nykyinen, rikoslain 40 luvun lahjusrikoksia koskeva 8 kohta ehdotetaan siirrettäväksi 9 kohdaksi. Samalla 9 kohtaan lisättäisiin törkeää lahjuksen ottamista kansanedustajana koskeva uusi 4 a §.

Ehdotuksen toteuttamisen jälkeen Suomen lainsäädäntö vastaa yleissopimuksen 17 artiklan 1 kappaleen vaatimuksia.

16 luku Rikoksista viranomaisia vastaan

Muutoksia kansanedustajaa koskeviin lahjusrikossäännöksiin.

Lahjuksen antamisesta kansanedustajalle säädetään rikoslain 16 luvun 14 a §:ssä ja lahjuksen ottamisesta kansanedustajana rikoslain 40 luvun 4 §:ssä. Mainittuja säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi. Muutoksia ehdotetaan ensinnäkin rikosten tunnusmerkistöihin. Muutosten jälkeen kyseisten rikosten tunnusmerkistöt olisivat jonkin verran lähempänä virkamiesten lahjusrikosten tunnusmerkistöjä.

Lisäksi ehdotetaan vakavimpia lahjusrikoksia varten muodostettavaksi erityiset törkeät tekemuodot: törkeä lahjuksen antaminen kansanedustajalle (RL 16 : 14 b) ja törkeä lahjuksen ottaminen kansanedustajana (RL 40 : 4 a). Törkeiden tekemuotojen kvalifiointiperusteet olisivat samat kuin rikoslain 40 luvun 2 §:n törkeässä lahjuksen ottamisessa. Uusien rikosten enimmäisrangaistukset säilyisivät nykyisten kansanedustajan lahjusrikosten tasolla neljänä vuotena vankeutta. Samalla perusrikoksia koskevat enimmäisrangaistukset alenisivat neljästä vuodesta kahteen vuoteen vankeutta. Muutosten seurauksena kansanedustajaa koskevat lahjusrikossäännökset vastaisivat rakenteeltaan muita julkisen sektorin lahjusrikossäännöksiä. Vastaavia rakenteellisia muutoksia ehdotetaan myös elinkeinotoimintaa koskeviin lahjusrikossäännöksiin.

14 a §. Lahjuksen antaminen kansanedustajalle

Lahjuksen antamista kansanedustajalle koskevaa 14 a §:ää ehdotetaan muutettavaksi. Vastaavat muutokset ehdotetaan tehtäväksi myös lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevaan 40 luvun 4 §:ään. Muutosten jälkeen säännökset olisivat jonkin verran nykyistä ankarammat.

Molempien rikosten tunnusmerkistöistä poistettaisiin säännösten soveltamista liikaa rajoittava lauseke "edun vuoksi edustajantoimessaan menettelisi jonkin eduskunnassa käsiteltävänä olevan tai käsiteltäväksi tulevan asian päättämiseksi tietyllä tavalla". Säännöksistä ehdotetaan poistettavaksi myös ilmaisu edun "oikeudettomuudesta". Rikosten tekotavat säilyisivät nykyisellään. Samoin lauseke "itselleen tai toiselle" säilyisi. Sen sijaan vankeusrangaistuksen enimmäismäärä alenisi neljästä kahteen vuoteen vankeutta.

Lahjuksen antamista kansanedustajalle koskevasta säännöksestä poistettavat ilmaiset korvattaisiin lausekkeella, joka pääosin vastaisi lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevaan säännökseen ehdotettuja muutoksia.

Muutosten jälkeen 14 a § kuuluisi seuraavasti:

"Joka kansanedustajalle lupaa, tarjoaa tai antaa hänelle tai toiselle tarkoitetun lahjan tai muun edun jotta tämä toimisi edustajantoimessaan tietyllä tavalla tai tietyn tavoitteen saavuttamiseksi taikka palkkiona sellaisesta toiminnasta, ja teko on omiaan vakavasti vaarantamaan edustajantoimen hoitamisen riippumattomuutta, on tuomittava *lahjuksen antamisesta kansanedustajalle* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi."

Rangaistavuuden edellytyksenä olisi ensinnäkin se, että edun antajan tarkoituksena täytyy olla kansanedustajan saaminen edustajantoimessaan toimimaan tietyllä tavalla tai tietyn tavoitteen saavuttamiseksi. Rangaistavaa olisi myös jälkikäteen palkitseminen sellaisesta toiminnasta. Tätä ilmaisuun vastaava edellytys on myös lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevassa tunnusmerkistössä. Lisäksi lahjuksen antajan teon on oltava omiaan vakavasti vaarantamaan edustajantoimen hoitamisen riippumattomuutta. Teon ei siten tarvitse vaarantaa tai olla omiaan vaarantamaan kyseisen kansanedustajan edustajantoimen riippumattomuutta. Sen sijaan rangaistavuuden edellytyksenä olisi, että teko tyypiltään ja ominaisuuksiltaan on sellainen, että se objektiivisesti arvioiden on omiaan vakavasti vaarantamaan edustajantoimen riippumattomuutta.

Ehdotettu ilmaisu eroaa jonkin verran lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevan tunnusmerkistön vastaavasta rangaistavuuden edellytyksestä. Lahjuksen ottamisrikoksessa rangaistavuuden edellytyksenä olisi se, että teko "on omiaan horjuttamaan luottamusta edustajantoimen hoitamisen riippumattomuuteen. Tunnusmerkistöjen eroavuus on katsottu tarpeelliseksi, koska lahjuksen antamisrikoksessa ei ole tarkoituksenmukaista asettaa rangaistavuuden edellytykseksi sitä, että teko "on omiaan horjuttamaan luottamusta edustajantoimen hoitamisen riippumattomuuteen." Lausekkeen "on omiaan horjuttamaan luottamusta" edustajantoimen hoitamisen riippumattomuuteen sijasta ehdotetaan kansanedustajan aktiivisen lahjomisen rangaistavuuden edellytykseksi, että lahjuksen antajan teko "on omiaan vakavasti vaarantamaan edustajantoimen riippumattomuutta". Vaarantamisen olisi oltava "vakavaa", jotta lahjominen olisi yhtä moitittava kuin passiivisessa kansanedustajan lahjomisrikoksessa tarkoitettu luottamuksen "horjuttaminen".

Eroavuudestaan huolimatta kansanedustajaa koskevien lahjusrikosten tunnusmerkistöjen ilmaisuja "on omiaan vakavasti vaarantamaan" ja "on omiaan horjuttamaan" olisi tulkittava samansuuntaisesti. Molemmissa rikoksissa rangaistavia olisivat vain sellaiset epäasianmukaisina pidettävät teot, joita on pidettävä selvästi moitittavina. Tarkoitus on tunnusmerkistöjen eroavuudesta huolimatta välttää sellaisen tulkintatilanteen syntymistä, jossa kansanedustajalle lahjuksia antanut tuomittaisiin teostaan rangaistukseen, mutta lahjuksen vastaanottanutta kansanedustajaa ei tuomittaisi.

Ehdotettujen tunnusmerkistöjen osalta viitataan muutoin lahjuksen ottamista kansanedustajana koskeviin rikoslain 40 luvun 4 §:n perusteluihin.

14 b §. Törkeä lahjuksen antaminen kansanedustajalle

Rikoslain 16 lukuun ehdotetaan lisättäväksi törkeää lahjuksen antamista kansanedustajalle koskevat säännökset. Pykälän rakenne noudattelisi rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksuttua vakiintunutta törkeän tekemuodon kirjoitustapaa. Sen mukaan törkeän tekemuodon soveltaminen edellyttää ensinnäkin sitä, että jokin rangaistussäännöksen tyhjentävässä esimerkkiluettelossa mainittu seikka tai olosuhde (kvalifiontiperuste) on käsillä. Lisäksi teon täytyy olla myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Rangaistusasteikko olisi vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta.

Pykälän mukaan törkeästä lahjuksen antamisesta kansanedustajalle voitaisiin tuomita kahdella perusteella: Jos lahjuksen antamisessa kansanedustajalle 1) lahjalla tai edulla pyritään saamaan asianomainen toimimaan edustajantoimessaan lahjanantajaa tai toista huomattavasti hyödyttäen tai toiselle tuntuvaa vahinkoa tai haittaa aiheuttaen tai 2) lahjan tai edun arvo on huomattava. Ehdotettavat kvalifiontiperusteet vastaisivat pääosin törkeää lahjuksen antamista (virkamiehelle) koskevassa 16 luvun 14 §:ssä samoin kuin törkeää lahjuksen ottamista koskevassa 40 luvun 2 §:ssä olevia törkeysperusteita. Ainoana erona on se, että ehdotetussa 1) kohdassa ei edellytetä kansanedustajalta toimimista "velvollisuuksien vastaisesti", vaan siinä edellytetään ainoastaan toimimista "edustajantoimessaan". Näin sen vuoksi, että kansanedustajan - toisin kuin virkamiesten -velvollisuuksista ei ole täsmällisesti säädetty.

Koska ehdotettavat kvalifiontiperusteet olisivat pitkälti samat kuin törkeässä lahjuksen antamisessa, viimeksi mainitun säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perusteluissa esitetty (HE 58/1988 vp s. 50/II ja 51/I) käy soveltuvin osin myös "törkeä lahjuksen antaminen kansanedustajalle" -rikoksen perusteluna. Mainitun hallituksen esityksen perustelujen mukaan "koska velvollisuuksista poikkeaminen saattaa joissakin tapauksissa olla sinänsä vähäistä eikä kaikissa tapauksissa merkittävästi hyödytä lahjojaa tai muitakaan taikka aiheuta kolmannelle haittaa tai vahinkoa, on katsottu, että ankaroitamisperusteiden soveltamisen tulisi edellyttää myös huomattavan hyödyn tavoittelua itselle tai toiselle taikka sitä, että toiminnasta aiheutuu toiselle tuntuvaa vahinkoa tai haittaa."

Lahjuksen antaminen voisi olla pykälän 2 kohdan mukaan ankarammin rangaistavaa myös silloin, kun lahjan tai edun arvo on huomattava. Edellä mainitussa hallituksen esityksessä todetaan, että "lahjomisen paheksuttavuuden arvioinnissa lahjan tai edun arvolla on keskeinen merkitys. Arvon huomattavuutta arvioitaessa olisi kiinnitettävä huomiota ensiksikin siihen, mitä kustannuksia lahjan tai edun tarjoaminen on aiheuttanut antajalle. Lisäksi olisi arvioitava sitä kuinka suuresta hyödystä saajalle on kysymys. Lahjuksen keskeinen tunnusmerkki on lahjan tai edun vaikutus lahjottavan toimintaan palvelussuhteessa ja tämän vaikutuksen kannalta lahjan tai edun arvo saajalle on ratkaisevan tärkeä. Esimerkiksi liikeyrityksen lahjoittaessa arvokkaan tuotteen ei riitä, että lahjaa arvioidaan vain tuotantokustannusten kannalta. Lisäksi olisi kiinnitettävä huomiota siihen, kuinka suurta kulua saajalle olisi merkinnyt lahjan hankkiminen tavanomaisella hinnalla." Nämä näkökohdat on syytä ottaa soveltuvin osin huomioon myös arvioitaessa kansanedustajalle annetun lahjan tai muun edun arvoa.

Kun esitettyjä moitittavuuden arvioinnissa huomioon otettavia seikkoja sovelletaan esitetyn kansanedustajan lahjonnan törkeyden arviointiin, teon moitittavuus voi luonnollisesti olla toisenlainen kuin, jos arvioinnin kohteena on virkamiehen toiminta. Lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevan kriminalisoinnin säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perusteluissa todetaan (HE 77/2001 vp, s. 47/II), että ”erityistä moitittavuutta ilmentäisi esimerkiksi sopimattoman edun arvo, mutta merkitystä olisi myös lupauksen kohteena olevan ratkaisun yhteiskunnallisella merkityksellä ja lupauksen odotettavalla vaikutuksella eduskunnan ratkaisun lopputulokseen.” Muun muassa mainitut näkökohdat on syytä ottaa huomioon arvioitaessa, onko lahjusrikosta pidettävä kokonaisuutena arvostellen törkeänä.

Vaikutusvallan väärinkäyttöririkokset

Rikoslain 16 lukuun ehdotetaan lisättäväksi vaikutusvallan väärinkäyttöä koskevat rikokset: vaikutusvallan väärinkäytön palkitseminen (14 c §) ja vaikutusvallan kauppaaminen (14 d §). Ehdotusten perustana ovat olleet vaikutusvallan väärinkäyttöä koskevat yleissopimuksen 12 artiklan määräykset ja niitä koskevat selitysmuistion perustelut. Säännösten suojeluobjektit ovat samat kuin muissakin lahjusperusteisissa rikoksissa: julkisen hallinnon päätöksentekoprosessin läpinäkyvyys ja puolueettomuus. Ehdotetut säännökset mahdollistaisivat puuttumisen viranomaistoiminnan taustalla olevaan korrupioon, joka horjuttaa luottamusta julkisen hallinnon puolueettomuuteen. Vaikutusvallan väärinkäyttöä koskevat säännökset pyritään yleissopimuksen selitysmuistion mukaan ulottamaan niiden henkilöiden korruptiiviseen käyttäytymiseen, jotka ovat vallan lähipiiriä ja jotka yrittävät hyötyä asemastaan edistämällä korruptiolle myönteistä ilmapiiriä.

Rikoslain 16 luvun 14 c ja 14 d § :ään ehdotetut vaikutusvallan väärinkäyttörikosten tunnusmerkit liittyvät läheisesti lahjusrikoksiin. Ero varsinaisiin lahjusrikoksiin on siinä, että vaikutusvaltaansa kauppaaja ei itse ole se virkamies, jonka päätöksentekoon pyritään vaikuttamaan.

14 c §. *Vaikutusvallan väärinkäytön palkitseminen*

Ehdotetun 14 c § :n mukaan vaikutusvallan väärinkäytön palkitsemisesta olisi tuomittava se, joka palkkioksi vaikutusvallan käyttämisestä henkilölle, joka ilmoittaa pystyvänsä vaikuttamaan epäasiallisesti virkamiehen päätöksentekoon tai sen valmisteluun palvelussuhteessa tai kansanedustajan päätöksentekoon tai sen valmisteluun eduskunnassa, lupaa, tarjoaa tai antaa asianomaiselle itselleen tai toiselle tarkoitetun lahjan tai muun edun. Rangaistukseksi ehdotetaan sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta.

Rikoksen tekijänä vaikutusvallan väärinkäytön palkitsemisessä voisi olla kuka tahansa. Teon rangaistavuus edellyttää tekijältä tahallisuutta. Rikoksen tekotavat, ”lupaa, tarjoaa tai antaa” sekä ilmaisut ”itselleen tai toiselle” ja ”lahjan tai muun edun” vastaavat aktiivista lahjomista yksityisellä ja julkisella sektorilla koskevien rikosten käsitteistöä. Ilmaisuja tulisi myös tulkita yhdenmukaisesti lahjusrikosten vastaavien ilmaisujen kanssa.

Vaikutusvallan väärinkäytön palkitseminen ja vaikutusvallan kauppaaminen ovat kiinteästi toisiinsa liittyviä rikoksia. Vaikutusvallan väärinkäytön palkittamisen ja vaikutusvallan kauppaamisen tunnusmerkistöissä on yhteisiä ilmaisuja, joiden osalta viitataan vaikutusvallan kauppaamisen yhteydessä sanottuun.

14 d §. Vaikutusvallan kauppaaminen

Vaikutusvallan kauppaamista koskevia säännöksiä ehdotetaan 14 d §:ään, joka kuuluu seuraavasti :

"Joka ilmoittaa pystyvänsä vaikuttamaan epäasiallisesti virkamiehen päätöksentekoon tai sen valmisteluun palvelussuhteessa tai kansanedustajan päätöksentekoon tai sen valmisteluun eduskunnassa ja itselleen tai toiselle palkkioksi vaikutusvallan käyttämisestä

1) pyytää lahjan tai muun edun taikka tekee muutoin aloitteen sellaisen edun saamiseksi tai

2) ottaa vastaan tai hyväksyy lahjan tai muun edun taikka hyväksyy sitä koskevan lupauksen tai tarjouksen,

on tuomittava *vaikutusvallan kauppaamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi."

Rikoksen tekijä kauppa todellista tai luuloteltua vaikutusvaltaansa virkamieheen tai kansanedustajaan. Hänellä ei siten tarvitse olla todellisia vaikutusmahdollisuuksia virkamiehen tai kansanedustajan päätöksentekoon, vaan riittää, kun hän ilmoittaa kykenevänsä vaikuttamaan siihen. Jos ehdotetun vaikutusvallan kauppaamis - tunnusmerkistön mukaisen teon tekee virkamies nojautuen hänellä palvelussuhteessaan oleviin vaikuttamismahdollisuuksiin, hän syyllistyy lahjuksen ottamiseen. Tällöin ei ole tarpeen soveltaa ehdotettua RL 16 luvun 14 d §:ää. Vastaavasti ehdotetun 14 c §:n mukaisen teon tekijä syyllistyy tällöin lahjuksen antamiseen, eikä 14 c §:ää ole tarpeen soveltaa tapaukseen.

Vaikutusvallan olemassaolosta ”ilmoittaminen” voi olla myös väittämistä tai vakuuttamista vaikutusmahdollisuuksien olemassaolosta. Vaikutusvallan kauppaamissäännöksissä tarkoitetut teot olisivat rangaistavia tahallisina. Vaikuttaminen olisi luonteeltaan ”epäasiallista”. Vaikuttamisen ”epäasiallisuudella” tarkoitetaan yleissopimuksen selitysmuistion mukaan sitä, että vaikutusvallan kauppaajalla tulee olla ”korruptiivinen” tarkoitus vaikuttaa epäasiallisesti virkamiehen päätöksentekoon. Siten esimerkiksi yleisesti hyväksytyt lobbauksen muodot jäisivät säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle. Tämä on myös ehdotuksen tarkoituksena. Vaikutusvallan kauppaaja auttaa edun tarjoajaa vaikuttamalla tai väittämällä pystyvänsä vaikuttamaan epäasiallisesti kolmanteen henkilöön, jonka päätöksentekoon oikeudettoman edun tarjoaja haluaa vaikuttaa. Esimerkiksi yhdistyksen, puolueen tai aatteellisen liikkeen johtoasemassa olevalla henkilöllä voi olla sellaista vaikutusvaltaa, jota on mahdollista käyttää epäasiallisesti yhteisön jäsenenä olevaan virkamieheen nähden. Ollakseen rangaistavaa vaikutusvallan ostajan on oltava tietoinen siitä, että tarjolla oleva vaikutusmahdollisuus on epäasiallista. Näin ollen edusta ei ole tarpeen mainita, että sen tulisi olla oikeudetonta. Mikä etu tahansa kelpaa laissa tarkoitetuksi.

Tekijänä vaikutusvallan väärinkäyttörikoksissa voisi olla kuka tahansa. Jos tekijänä on virkamies, voivat kuitenkin ehdotettujen säännösten sijasta tapauksesta riippuen tulla sovellettavaksi 40 luvun lahjusrikossäännökset. Jos virkamiehen lahjusrikossäännökset eivät tule sovellettavaksi, voivat vaikutusvallan väärinkäyttösäännösten lisäksi tulla sovellettavaksi virka-aseman väärinkäyttöä tai virkavelvollisuuden rikkomista koskevat säännökset.

Vaikutusvallan väärinkäyttörikosten tekotavat vastaavat virkamiesten lahjusrikosten tekotapoja. Vaikutusvallan väärinkäytön palkitsemiseen voi siten syyllistyä se, joka lupaa, tarjoaa tai antaa lahjan tai muun edun vaikutusvallan väärinkäyttöä varten. Vaikutusvallan kauppaamiseen syyllistyisi puolestaan se, joka pyytää lahjan tai muun edun taikka tekee muutoin aloitteen sellaisen edun saamiseksi taikka ottaa vastaan tai hyväksyy lahjan tai muun edun taikka hyväksyy sitä koskevan lupauksen tai tarjouksen. Kuten muissakin lahjusrikoksissa, lahja tai muu etu voidaan tarjota tms. tai pyytää tms. itselle tai toiselle. Tarkoitettu toinen voi olla yhtä hyvin luonnollinen henkilö kuin oikeushenkilökin. Vaikutusvallan kauppaamiseen syyllistyisi siten esimerkiksi se, joka pyytää palkkioksi vaikutusvallan käyttämisestä lahjoituksen tekemistä tietylle poliittiselle puolueelle.

Ehdotuksen mukaan lahja tai muu etu tarjotaan tms. taikka pyydetään tms. ”palkkioksi” vaikutusvallan väärinkäytöstä. Vaikutusvallan väärinkäytön palkitsemiseksi tarkoitettu lahja tai muu etu on siten lähtökohtaisesti sopimatonta. Tämän vuoksi ei ole tarpeen käyttää edusta ilmaisua ”oikeudeton”. Jos vaikutusvallan kauppaaja on virkamies, hän voi syyllistyä vaikutusvallan kauppaamisen ohella myös virkavelvollisuuden rikkomiseen.

Vaikutusvallan väärinkäyttörikosten tunnusmerkistöt täyttyvät jo edun tarjoamisella tms. tai tarjotun edun hyväksymisellä tms. riippumatta siitä, käyttääkö tekijä vaikutusvaltaansa tai johtaako oletetun vaikutusvallan käyttäminen haluttuun tulokseen.

Vaikutusvallan väärinkäytöllä voidaan pykälien mukaan pyrkiä vaikuttamaan epäasiallisesti virkamiehen päätöksentekoon tai sen valmisteluun palvelussuhteessa tai kansanedustajan päätöksentekoon tai sen valmisteluun eduskunnassa. Rajoituessaan vain päätöksentekoon ja sen valmisteluun vaikuttamisen kohteena oleva toiminta on suppeampi kuin varsinaisissa lahjusrikoksissa ja ehdotetuissa kansanedustajan lahjusrikoksissa. Kun vaikutussuhde on etäinen se on katsottu tarpeelliseksi rajata selkeästi päätöksentekoon ja sen valmisteluun. Virkamiehen päätöksenteolla ja sen valmistelulla tarkoitetaan lähinnä samaa kuin virka-aseman väärinkäyttöä koskevan rikoslain 40 luvun 7 § :n 1 momentin 1 kohdassa.

Virkamiehen ja kansanedustajan lisäksi epäasiallisen vaikuttamisen kohteena voisi ehdotuksen mukaan olla myös rikoslain 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkisyhteisön työntekijä, ulkomainen virkamies, julkista valtaa käyttävä henkilö ja sotilas tai ulkomaisen parlamentin jäsen. Tästä ehdotetaan säädettäväksi 16 luvun 20 §:ssä.

18 §. Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Oikeushenkilön rangaistusvastuu ehdotetaan ulotettavaksi törkeään lahjuksen antamiseen kansanedustajalle, vaikutusvallan väärinkäytön palkitsemiseen ja vaikutusvallan kauppaamiseen. Oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottamista aktiiviseen ja passiiviseen vaikutusvallan väärinkäyttöön edellyttää yleissopimuksen 18 artikla. Oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottamista vaikutusvallan väärinkäyttörikoksiin voidaan perustella myös johdonmukaisuussyillä.

20 §. Soveltamisalasäännökset

Sekä vaikutusvallan väärinkäytön palkitsemisen että vaikutusvallan kauppaamisen kohteena on viime kädessä se virkamies tai kansanedustaja, jonka päätöksentekoon on tarkoitus vaikuttaa.

Soveltamisalasäännöksiä koskevaa rikoslain 16 luvun 20 §:ää ehdotetaan muutettavaksi. Lukuun lisättäisiin uudet 14 b, 14 c ja 14 d §:t. Kyseisiä uusia pykäläiä sovellettaessa rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastettaisiin julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, julkisyhteisön työntekijä, ulkomainen virkamies ja julkista valtaa käyttävä henkilö.

Pykälän 4 momentti koskee rikollisen teon kohteena olevaa kansanedustajaa, johon momentissa rinnastetaan ulkomaisen parlamentin jäsen sovellettaessa 14 a §:ää. Rinnastus kansanedustajaan ehdotetaan tehtäväksi myös sovellettaessa 14 b, 14 c ja 14 d §:ää.

Pykälän 5 momentti koskee rikosoikeudellista virkavastuuta, josta säädetään muualla kuin rikoslaisissa ja jossa se ulotetaan koskemaan muuta kuin edellä 20 §:ssä tarkoitettua henkilöä. Tällainen henkilö rinnastetaan teo kohteena olevaan virkamieheen sovellettaessa lahjuksen antamista tai törkeää lahjuksen antamista koskevia säännöksiä. Sama rinnastus ehdotetaan tehtäväksi myös sovellettaessa vaikutusvallan väärinkäytön palkitsemista ja vaikutusvallan kauppaamista koskevia säännöksiä.

21 §. Menettämisseuraamus

Rikoslain 16 luvun 21 §:ään ehdotetaan lisättäväksi menettämisseuraamusta koskevat säännökset. Vastaavat säännökset ovat jo rikoslain 40 luvun 14 §:ssä. Vastaan otetun lahjan menettämisseuraamusta koskevat säännökset olisi johdonmukaisuussyistä tarpeen ulottaa koskemaan vaikutusvallan väärinkäyttöä, jossa myös vastaanotetaan lahjuksenomainen palkkio. Menettämisseuraamusta koskevia säännöksiä olisi tulkittava vastaavalla tavalla kuin rikoslain 40 luvun 14 §:ää. Menettämisseuraamusta koskevat säännökset soveltuisivat 14 d §:ssä tarkoitettulla tavalla vastaan otetun lahjan tai edun taikka sen arvon menettämiseen rikoksentehtäjältä tai siltä, jonka puolesta tai hyväksi rikoksentehtäjä on toiminut. Muun omaisuuden menettämisen osalta noudatettaisiin, mitä 10 luvussa säädetään.

30 luku Elinkeinrikoksista

Välimies ja lahjusrikokset

Nykyisen lahjusrikossääntelyn soveltumisesta välimiehiin ei ole kaikissa tapauksissa täyttä selvyyttä. Tiedossa ei ole oikeuskäytäntöä, jossa kysymykseen olisi otettu kantaa.

Legaalisessa välimiesmenettelyssä toimivaan välimieheen voitaneen soveltaa rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä (RL 40:11, 5 kohta ja 12 §:n 2 momentti). Legaalisella välimiesmenettelyllä tarkoitetaan välimiesmenettelyä, josta on erityislaissa, kuten vesilaissa ja osakeyhtiölaissa, nimenomaisesti säädetty. Sen sijaan on esitetty erilaisia näkemyksiä siitä, voidaanko välimiehen katsoa käyttävän laajemmin rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdassa tarkoitettua julkista valtaa. Tällöin on viitattu joko rikoslain kyseiseen julkisen vallan määrittelysäännökseen tai siihen, että esimerkiksi välitystuomio, joka on tehty toisessa valtiossa ja vaikkapa toisen valtion lainsäädäntöä noudattaen, on joka tapauksessa Suomessa saatettava täytäntöön suomalaisessa tuomioistuimessa. Myös elinkeinoelämän lahjusrikosten (RL 30:7-8) välitön sovellettavuus välimieheen on tulkinnanvaraista, sillä säännöksiä voidaan soveltaa lähinnä elinkeinonharjoittajan puolesta tehtävää suorittavaan. Riita-asiaa ratkova välimies ei kuitenkaan saa toimivaltaansa suoraan lain tai asetuksen nojalla tai toimi asianosaisen asiamiehenä, vaan hänen tulee suorittaa tehtävänsä objektiivisesti ja puolueettomasti (ks. VML 9§ ja HE 202/1991 vp, s. 13–15).

GRECO suositteli Suomea selventämään lainsäädäntöä ulkomaisen välimiehen osalta.

Esityksessä katsotaan, että välimiehen lahjusrikoksista olisi tarkoituksenmukaista säätää elinkeinorikoksia koskevassa luvussa, jonne säännökset luontevimmin kuuluvat. Riita-asiaa ratkaisevan välimiehen lahjusrikosvastuu olisi ehdotuksen toteutuessa hieman lievempi kuin legaalisen välimiehen lahjusvastuu. Tällöin myös vältettäisiin se, että välimiehen huolimattomuus välimiesmenettelyssä voisi olla rangaistavaa tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena.

Esityksessä ehdotetaan, että dispositiivista riita-asiaa hoitavaa välimiestä koskeva nimenomainen maininta lisättäisiin rikoslain aktiivista ja passiivista lahjontaa elinkeinotoiminnassa koskeviin pykäliin. Tämä on perusteltua, koska välimiesmenettelyt koskevat pääsääntöisesti elinkeinonharjoittajien välisiä riitaisuuksia eikä välimiehen tällöin voitane katsoa toimivan tehtävässään rikosoikeudellisella virkavastuulla. Välimiehen ei voitane myöskään katsoa toimivan elinkeinonharjoittajan puolesta elinkeinotoiminnan lahjomisrikoksissa säädetyin tavoin. Välimieheen ehdotetan rinnastettavaksi ulkomainen välimies, josta ehdotetaan säädettävän uudessa soveltamisalasäännöksessä (14 §)

Jotta ehdotetuista säännöksistä kävisi ilmi, että legaalisissa välimiesmenettelyissä sovelletaan kuitenkin virkamiesten lahjusrikossäännöksiä, ehdotetaan pykäliin selvyuden vuoksi toissijaisuuslauseketta. Niiden mukaan lahjomisesta elinkeinotoiminnassa tuomitaan vain, jollei teko ole rangaistava 16 luvun 13 tai 14 §:n mukaan ja lahjuksen ottamisesta tuomitaan vain, jollei teko ole rangaistava 40 luvun 1 - 3 §:n mukaan. Kun elinkeinotoiminnan lahjusrikoksista säädetyt rangaistuksia

ehdotetaan ankaroitettavaksi muodostamalla erityisiä törkeitä tekemuotoja koskevat tunnusmerkistöt, elinkeinotoiminnan lahjusrikosten rakenne ja rangaistusasteikot olisivat samat kuin julkisen sektorin lahjusrikoksissa. Näin ollen toissijaisuuslausekkeella olisi laajempikin merkitys: julkisen sektorin lahjusrikossäännökset olisivat ensisijaisia yksityisen sektorin lahjusrikossäännöksiin nähden.

7 §. Lahjominen elinkeinotoiminnassa

Lahjomista elinkeinotoiminnassa koskevaan 7 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 kohta. Sen mukaan lahjomiseen elinkeinotoiminnassa voisi syyllistyä ensinnäkin se, joka lupaa, tarjoaa yms. lahjuksen elinkeinoharjoittajien välistä riitaa välimiehenä ratkaisevalle. Koska välimiesmenettelyä ei sinänsä ole rajattu vain elinkeinoharjoittajien väliseksi riidanratkaisutavaksi, lahjominen voisi ehdotuksen mukaan toteutua myös, jos lahjus tarjotaan elinkeinoharjoittajien välistä tai elinkeinoharjoittajan ja muun osapuolen välistä riitaa välimiehenä ratkaisevalle.

Välimiestä koskevaa lisäystä 7 § :ään käsitellään tarkemman 8 § :n perusteluissa.

7 a §. Törkeä lahjominen elinkeinotoiminnassa

Rikoslain 30 lukuun ehdotetaan lisättäväksi törkeää lahjomista elinkeinotoiminnassa koskevat säännökset (7 a §). Vastaavasti ehdotetaan 30 lukuun lisättäväksi myös erityiset törkeää lahjuksen ottamista elinkeinotoiminnassa koskevat säännökset (8 a §). Molempien uusien rikosten rakenne noudattelisi rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksuttua vakiintunutta törkeän tekemuodon kirjoitustapaa. Sen mukaan törkeän tekemuodon soveltaminen edellyttää ensinnäkin sitä, että jokin rangaistussäännöksen tyhjentävässä esimerkkiluettelossa mainittu seikka tai olosuhde (ankaroittamisperuste) on käsillä. Lisäksi teon täytyy olla myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Rangaistusasteikko olisi vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta. Tämä merkitsisi sitä että enimmäisrangaistus vakavimmista elinkeinotoiminnan lahjusrikoksista nousisi kahdesta vuodesta neljään vuoteen vankeutta.

Ehdotetun 7 a §:n mukaan törkeästä lahjomisesta elinkeinotoiminnassa voitaisiin tuomita kahdella perusteella: Jos lahjomisessa elinkeinotoiminnassa 1) lahjalla tai edulla pyritään saamaan asianomainen toimimaan tehtävässään lahjanantajaa tai toista huomattavasti hyödyttären tai toiselle tuntuva vahinkoa tai haittaa aiheuttaen tai 2) lahjan tai edun arvo on huomattava. Ehdotettavat ankaroitettamisperusteet vastaisivat pääosin törkeää lahjuksen antamista (virkamiehelle) koskevassa 16 luvun 14 § :ssä samoin kuin törkeää lahjuksen ottamista koskevassa 40 luvun 2 § :ssä olevia perusteita. Tunnuksmerkistössä mainittujen kvalifiointiperusteiden tulkinnassa on soveltuvin osin otettava huomioon, mitä vastaavista perusteista on todettu edellä törkeää lahjuksen antamista kansanedustajalle koskevan ehdotuksen yhteydessä.

8 §. Lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa

Lahjuksen ottamiseen elinkeinotoiminnassa ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 kohta. Ehdotetun 4 kohdan mukaan lahjuksen ottamiseen elinkeinotoiminnassa voisi syyllistyä

se, joka pyytää, hyväksyy tms. lahjuksen elinkeinoharjoittajien välistä tai elinkeinonharjoittajan ja muun osapuolen välistä riitaa välimiehenä ratkaistessaan. Riidan ratkaisemisella ei tarkoiteta säännöksessä ainoastaan välimiesmenettelyn viime vaihetta, vaan välimiehen on katsottava ratkaisevan riitaa lainkohdissa tarkoitetulla tavalla välimiesmenettelyn alusta alkaen. Aktiivinen ja passiivinen lahjominen voisi siten toteutua koko välimiesmenettelyn ajan.

Voimassa olevien säännösten mukaan lahjuksen antaminen tai ottaminen elinkeinotoiminnassa olisi rangaistavaa, jos se tapahtuu tarkoituksin suosia jotakuta. Myös jälkepäin tapahtuva palkitseminen ja palkkion vastaanottaminen olisi rangaistavaa.

GRECO on suositellut, että Suomi varmistaa rikoslain soveltuvuuden lisäpöytäkirjan 4 artiklassa tarkoitettuun ulkomaiseen välimieheen. Yleissopimuksen 4 artiklassa edellytetään, että välimiestä koskevat lahjusrikossäännökset olisi ulotettava koskemaan myös välimiesmenettelyyn osallistuvaa toisen valtion välimiestä, joka hoitaa tehtäviään toisen valtion välimiesmenettelyä koskevan lainsäädännön mukaisesti.

Välimiehellä tarkoitetaan välimiesmenettelyä koskevassa laissa tai muussa laissa tarkoitettua välimiestä. Välimies voi siten olla myös ulkomainen henkilö. Välimiesmenettelyyn, joka on tarkoitettu tapahtuvaksi Suomessa, sovelletaan välimiesmenettelylakia riippumatta siitä, luonnehditaanko menettelyä kotimaiseksi vai kansainväliseksi tai ovatko asianosaiset eri valtioista vai ei. Suomen lainsäädännön mukaan välimiesmenettelyä on pidettävä ulkomaisena aina silloin, kun välimiesmenettely on tarkoitettu tapahtuvaksi vieraassa valtiossa. Suomen rikoslain soveltuvuus ratkeaa rikoslain soveltamisalaa koskevien säännösten perusteella eikä sillä seikalla ole merkitystä, minkä maan lainsäädäntöä välimiesmenettelyyn sovelletaan. Lahjusrikosepäilyyn, joka kohdistuu Suomessa tapahtuvaan välimiesmenettelyyn osallistuvaan välimieheen, sovelletaan Suomen rikoslakia, olipa välimies Suomen kansalainen tai ulkomainen henkilö. Jos välimiesmenettely tapahtuu toisessa valtiossa, siihen osallistuvaan suomalaiseseen tai toisen valtion välimieheen kohdistuvaan lahjusrikosepäilyyn sovelletaan Suomen rikoslakia siten kuin rikoslain 1 luvussa säädetään aivan riippumatta siitä, minkä maan välimiesmenettelyä koskevaa lainsäädäntöä sovelletaan.

Rikoslain 1 luvun 5 § koskee suomalaisen kohdistunutta rikosta. Sen mukaan Suomen ulkopuolella tehtyyn rikokseen, joka kohdistuu Suomen kansalaiseen, suomalaiseen yhteisöön, säätiöön tai muuhun oikeushenkilöön, sovelletaan Suomen lakia, jos teosta saattaa Suomen lain mukaan seurata yli kuuden kuukauden vankeusrangaistus. Suomalaisen tai ulkomaisen välimiehen aktiivisen tai passiivisen lahjonnan voitaneen katsoa kohdistuvan mainitussa säännöksessä tarkoitetulla tavalla suomalaiseen oikeushenkilöön silloin, kun välitystuomio on tarkoitettu täytäntöön pantavaksi Suomessa. Käytännössä rikoslaki tulee lainkohdan mukaan sovellettavaksi ulkomailla tapahtuvaan välimiesmenettelyyn lähinnä silloin, kun välimiesmenettelyssä ratkottavan riita-asian asianosaisena on suomalainen elinkeinoharjoittaja. Rangaistavuuden edellytyksenä kuitenkin on, että teko olisi rangaistava myös sen maan lain mukaan, jossa rikos tehdään (kaksoisrangaistavuuden vaatimus; RL 1:11). Esityksessä

ehdotetaan ehdotetaan kaksoisrangaistavuusvaatimuksesta luopumista elinkeinoelämän lahjusrikoksissa. Tämä muutos koskisi näin ollen myös välimiehiä.

Elinkeinotoiminnan lahjusrikossäännöksiä voitaisiin tällöin soveltaa toisessa valtiossa tapahtuvaan välimiesmenettelyyn osallistuvaan ulkomaiseenkin välimieheen. Suomen rikoslain soveltamisalan ulkopuolelle jäisi kuitenkin sellaisen toisen valtion välimiehen lahjonta, joka hoitaa tehtäviään toisen valtion välimiesmenettelyä koskevan lainsäädännön mukaisesti silloin, kun välimiesmenettelyssä ratkottavan riita-asian osapuolena ei ole suomalaista eikä välitystuomiota ole tarkoitettu täytäntöön pantavaksi Suomessa. Lisäpöytäkirja kuitenkin edellyttää Suomen rikoslain soveltuvuuden ulottamista kaikissa tapauksissa myös edellä tarkoitettuun ulkomaiseen välimieheen. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan, että rikoslain 30 luvun 14 § lisättäisiin uusi soveltamisalaa koskeva säännös, jonka mukaan elinkeinotoiminnan lahjusrikoksissa tarkoitettuja säännöksiä sovellettaessa välimieheen rinnastetaan ulkomainen välimies, joka hoitaa tehtäviään toisen valtion välimiesmenettelyä koskevan lainsäädännön mukaisesti.

8 a §. *Törkeä lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa*

Rikoslain 30 luvun 8 a §:ään ehdotetaan otettavaksi törkeää lahjuksen ottamista elinkeinotoiminnassa koskevat säännökset. Rikoslain 30 lukuun ehdotaan vastaavasti lisättäväksi myös erityiset törkeää lahjomista elinkeinotoiminnassa koskevat säännökset (7 a §). Molempien uusien rikosten rakenne noudattelisi rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksuttua vakiintunutta törkeän tekemuodon kirjoitustapaa. Rangaistusasteikko olisi vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta. Tämä merkitsisi sitä että enimmäisrangaistus vakavimmista elinkeinotoiminnan lahjusrikoksista nousisi kahdesta vuodesta neljään vuoteen vankeutta. Ehdotetut törkeys-kriteerit vastaisivat muun muassa niitä kvalifiointiperusteita, jotka sisältyvät ehdotettuun törkeään lahjomisen elinkeinotoiminnassa ja törkeään lahjuksen antamiseen kansanedustajalle. Törkeää lahjuksen ottamista elinkeinotoiminnassa koskevassa tunnusmerkistössä mainittujen ankaroittamisperusteiden tulkinnassa on soveltuvin osin otettava huomioon, mitä vastaavista perusteista on todettu edellä mainittujen törkeiden lahjusrikosten perustelujen yhteydessä.

13 §. *Oikeushenkilön rangaistusvastuu*

Oikeushenkilön rangaistusvastuu koskee nykyisin muun muassa lahjomista elinkeinotoiminnassa ja lahjuksen ottamista elinkeinotoiminnassa. Oikeushenkilön rangaistusvastuu ehdotetaan ulotettavaksi myös mainittujen rikosten uusiin törkeisiin tekemuotoihin: törkeään lahjomiseen elinkeinotoiminnassa ja törkeään lahjuksen ottamiseen elinkeinotoiminnassa.

14 §. *Soveltamisalasäännökset*

Rikoslain 30 luvun 14 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi soveltamisalaa koskeva säännös, jonka mukaan elinkeinotoiminnan lahjusrikoksia koskevia säännöksiä (7, 7a, 8 ja 8 a §:ää) sovellettaessa välimieheen rinnastetaan ulkomainen välimies, joka hoitaa

tehtäviään toisen valtion välimiesmenettelyä koskevan lainsäädännön mukaisesti. Pykälä vastaisi lisäpöytäkirjan 4 artiklan vaatimuksia.

15 §. Menettämisseuraamus

Rikoslain 16 luvun 21 § :ään ehdotetaan lisättäväksi menettämisseuraamusta koskevat säännökset. Vastaavat säännökset ovat rikoslain 40 luvun 14 § :ssä. Ehdotus koskisi vastaan otetun lahjan menettämisseuraamusta, jota koskevat säännökset olisi johdonmukaisuussyistä tarpeen ulottaa koskemaan lahjuksen ottamista elinkeinotoiminnassa ja törkeää lahjuksen ottamista elinkeinotoiminnassa. Menettämisseuraamusta koskevia 15 § :n säännöksiä olisi tulkittava vastaavalla tavalla kuin rikoslain 40 luvun 14 § :ää. Menettämisseuraamusta koskevat säännökset soveltuisivat 8 ja 8 a § :ssä tarkoitettulla tavalla vastaan otetun lahjan tai edun taikka sen arvon menettämiseen rikoksenteijältä tai siltä, jonka puolesta tai hyväksi rikoksenteijä on toiminut. Muun omaisuuden menettämisen osalta noudatettaisiin, mitä 10 luvussa säädetään.

40 luku Virkarikoksista

4 §. Lahjuksen ottaminen kansanedustajana.

Kansanedustajan lahjusrikossäännökset otettiin rikoslakiin vuonna 2002 yleissopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä. Lahjusrikossäännösten säätämisen taustalla olivat lähinnä tietoisuuden kasvu korruption vaarallisuudesta ja kansainvälisen huomion lisääntyminen. Välittömän sysäyksen lainsäädäntöön antoi yleissopimus, johon sisältyi velvollisuus kriminalisoida kansanedustajan lahjusrikokset. Suomessa ei turvauduttu sopimuksen mahdollistamaan varaumaan, vaan kansanedustajaa koskevat lahjussäännökset lisättiin Suomen rikoslakiin. Sen sijaan Saksa ja Itävalta, jotka yleissopimusta valmisteltaessa Suomen ohella vastustivat kansanedustajan lahjusrikosten sisällyttämistä yleissopimukseen, eivät ole vielä ratifioineet yleissopimusta.

Kansanedustajan lahjusrikossäännöksiin suhtauduttiin Suomessa ristiriitaisesti, sillä kansallisia syitä niihin ei katsottu olevan eikä säännöksiä muutoinkaan pidetty kovin tarpeellisina. Muun muassa perustuslakivaliokunta (PeVM 29/2001 vp) piti säätämistä lähinnä symbolisena, eikä rikoslakia valiokunnan mielestä pitäisi käyttää tällaiseen tarkoitukseen. Valiokunta piti säännöstä laillisuusperiaatteen kannalta liian epämääräisenä ja katsoi, että kansanedustajaa koskevien rangaistussäännösten suhteen oli otettava huomioon kansanedustajan tehtävien erityinen luonne ja tähän perustuva vaatimus turvata edustajan tehtävän hoitaminen siihen perusteettomasti kohdistuvilta häiriöiltä kuten aiheettomilta vihjailuilta ja väitteiltä.

Perustuslakivaliokunta katsoi tuolloin, että ehdotuksessa on tulkinnanvaraisuutta muun muassa siinä, milloin kansanedustaja on toiminut lahjuksena pidettävän ”edun vuoksi”, ja siinä, millainen on vaalirahoitukseen liittyvien menettelyjen suhde ehdotettuun kriminalisointiin ja milloin kansanedustajan on katsottava toimivan ”edustajantoimessaan jonkin...asian ratkaisemiseksi”. Lisäksi vihjailujen tai epäilyjen mahdollisuutta ei valiokunnan mielestä vähennä rangaistussäännöksen muotoilu abstraktiseksi vaarantamis-

rikokseksi ("on omiaan heikentämään") tilanteessa, jossa suojelukohdetta ("luottamus eduskunnan päätöksentekoon") on vaikeaa konkretisoida objektiivisin perustein.

Lakivaliokunta muutti pykälää jonkin verran (LaVM 10/2002 vp). Valiokunta (LaVM 10/2002 vp s. 5) poisti "on omiaan" -lausekkeen ja korvasi sen lisäämällä etuun käsitteen "oikeudeton". Valiokunta perusteli muutosta sillä, että käsite "oikeudeton" on jo virkamiehen lahjussäännöksissä ja sen tulkinnasta on kokemuksia ja oikeuskirjallisuutta. Valiokunta katsoi kuitenkin, että "on omiaan" -käsitettä valaisevat esimerkit sopivat myös "oikeudettomuuden" käsitteen tulkintaan. Toisaalta lakivaliokunta poisti lausekkeen "ja lupaa toimia" rinnalta lausekkeen "tai antaa ymmärtää toimivansa". Valiokunnan mukaan lupausta vihjeellisempi toimintatahtoa koskeva ilmaisu on liian epätasmlinen.

Rikoslain 40 luvun 4 §:n säännöksiä lahjuksen ottamisesta kansanedustajana ehdotetaan muutettaviksi. Syynä muutosehdotuksiin ovat nytkin pääasiassa ulkomaiset odotukset. GRECO katsoi Suomea koskevissa suosituksissaan marraskuussa 2007, etteivät kansanedustajia koskevat lahjusrikossäännökset ole yleissopimuksen mukaisia, ja suosittelee Suomea muuttamaan niitä yleissopimuksen mukaisiksi. Kansanedustajia koskevia lahjusrikossäännöksiä on arvosteltu myös Suomessa. Säännösten on katsottu asettavan liian tiukkoja edellytyksiä teon rangaistavuudelle. Muutosten tavoitteena on, että kansanedustajaa koskevat lahjussäännökset vastaisivat nykyistä paremmin yleissopimuksen määräyksiä.

Nykyiset säännökset lahjuksen ottamisesta kansanedustajana poikkeavat jossain määrin virkamiesten lahjusrikoksia koskevista säännöksistä. Ehdotettavat muutokset lähentäisivät samalla jonkin verran kansanedustajien ja virkamiesten lahjusrikossäännöksiä. Ehdotus lähentäisi siten myös kansanedustajia ja kunnanvaltuutettuja koskevia lahjusrikossäännöksiä, sillä kunnanvaltuutettuihin sovelletaan jo nykyisin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Muutosehdotusten syynä ei kuitenkaan ole se, että kansanedustajan tehtävät olisivat lähestyneet virkamiesten tehtäviä. Kansanedustajan tehtävät eivät ole heitä koskevien lahjussäännösten säätämisen jälkeen mainittavasti muuttuneet. Esityksen tarkoituksena ei ole muuttaa sitä, mitä on pidettävä edustajantoimeen kuuluvana hyväksyttävänä toimintana. Tältä osin voidaan edelleen tukeutua voimassa olevaan sääntelyyn johtaneen hallituksen esityksen perusteluihin (HE 71/2001 vp, s. 32 ja 35-41) ja eduskunnan valiokuntien lausumiin. Ehdotus ainoastaan muuttaisi kansanedustajaa koskevia lahjusrikossäännöksiä siten, että ne jonkin verran täsmentäisivät hyväksyttävänä ja rangaistavana pidettävän kansanedustajan toiminnan välistä rajaa.

Teon rangaistavuus edellyttää nykyisin lupausta toimia edun vuoksi tietyn asian päättämiseksi tietyllä tavalla. Rikoslain säännöksessä rangaistavuutta rajoittaa yleissopimuksessa tarkoitettua enemmän sen kytkeminen edun vuoksi tapahtuvaan tiettyä asiaa koskevaan päätöksentekoon. Myöskään nimenomaisen toimintalupauksen edellyttäminen ei perustu yleissopimukseen. GRECO kiinnitti huomiota lausekkeeseen "edun vuoksi edustajantoimessaan jonkin eduskunnassa käsiteltävänä olevan tai käsiteltäväksi tulevan asian päättämiseksi tietyllä tavalla". Ilmaisui oli GRECOin mukaan kapeampi kuin yleissopimuksen 4 artiklassa edellytetään.

Yleissopimuksen mukaan virkamies syyllistyisi lahjuksen ottamiseen, jos hän on sitä pyytänyt tai sen ottanut yms. ”jotta hän toimisi tai pidättyisi toimimasta tietyllä tavalla virkatehtäviä hoitaessaan.” (”to act or refrain from acting in the exercise of his or her functions”). Yleissopimuksessa kansanedustajaa koskee sama lauseke ottaen huomioon, ettei kyse ole virkatehtävistä vaan toiminnasta kansanedustajana. Lahjuksen pyytäminen yms. kansanedustajana tulee näin ollen rikokseksi vain, jos kansanedustaja ottaa lahjuksen toimiakseen edustajantoimessa tietyllä tavalla. Rangaistavuutta ei yleissopimuksessa liitetä pelkästään tiettyyn asiaan tai vain päätöksentekoon.

Kansanedustajan lahjusrikokset määritellään samaan tapaan kuin yleissopimuksessa myös eräissä YK:n yleissopimuksissa. YK:n korruptionvastaisessa yleissopimuksessa (SopS 56/2006) virkamiehen käsite on laaja ja se kattaa muun muassa myös vaaleilla valitut edustajat, kuten kansanedustajat. YK:n korruptionvastaisessa yleissopimuksessa virkamiestä koskevat lahjusrikossäännökset, jotka puolestaan on kirjoitettu YK:n ns. Palermon sopimukseen (SopS 18/2004) sisältyviä lahjusrikossäännöksiä noudattaen, vastaavat tavoiteltavan toiminnan osalta asiallisesti EN:n yleissopimuksen lahjusrikossäännöksiä. YK:n yleissopimuksen 15 artiklan mukaan ollakseen rangaistavaa lahjus on pyydettävä yms., jotta kyseinen virkamies toimisi tai pidättyisi toimimasta tietyllä tavalla virkatehtäviään hoitaessaan (”in order that the official act or refrain from acting in the exercise of his or her official duties”). Kansanedustajaa ja virkamiestä koskevien lahjusrikossäännösten lähentämiselle on näin ollen perustansa kansainvälisissä sopimuksissa.

Tämän vuoksi ehdotetaan, että pykälän viimeinen lauseke ” ja lupaa toimia edun vuoksi edustajantoimessaan jonkin eduskunnassa käsiteltävänä olevan tai käsiteltäväksi tulevan asian päättämiseksi tietyllä tavalla” poistettaisiin ja sen keskeinen sisältö korvattaisiin muilla ilmaisuilla.

Ensinnäkin ehdotetaan, että pykälän 1 momentin johtolauseeseen lisättäisiin lauseke ”toimiakseen edustajantoimessaan tietyllä tavalla tai tietyn tavoitteen saavuttamiseksi”. Ehdotettu lauseke on tarkoitettu vastaamaan yleissopimusta. Yleissopimuksen suomenkielisen käännöksen ilmaisulla ”tietyllä tavalla” ei ole suoranaista vastinetta yleissopimuksen virallisessa englanninkielisessä tekstissä ja se antaa liian kapean kuvan yleissopimuksen kriminalisointivelvoitteen ulottuvuudesta alkuperäiseen englanninkieliseen tekstiin verrattuna. Tietyllä tavalla -lauseke viittaa liikaa tiettyyn konkreettiseen tapaan toimia. Jotta yleissopimuksen vaatimukset täyttyisivät, ehdotetaan, että rangaistavaa olisi myös toimiminen tietyn tavoitteen saavuttamiseksi. Rangaistavaa olisi siten mm. edun vastaanottaminen tarkoituksin toimia edustajana tietyn päämäärän saavuttamiseksi siitä riippumatta, millä keinoin se saavutetaan tai on tarkoitus saavuttaa. Päämääränä voisi olla esimerkiksi toimiminen tietyn asian päättämiseksi tietyllä tavalla tai toimiminen tietyn poliittisen linjan mukaisesti sosiaalipolitiikassa. Jos esimerkiksi yritys antaisi merkittävää rahallista tukea tietylle kansanedustajalle, jotta tämä edustajantoimessaan toimisi yritykselle edullisen veropolitiikan puolesta, voisi teko toteuttaa lahjusrikoksen. Lähtökohta siis on, että lähes minkä tahansa edun vastaan ottaminen kansanedustajana voi olla lahjuksen ottamista. Mahdollisuus toteutuu kuitenkin vain sillä edellytyksellä, että rikoksen muutkin tunnusmerkistökijät toteutuvat.

Rangaistavuutta ei näin ollen ehdotuksen mukaan enää liitettäisi pelkästään tiettyyn asiaan tai vain eduskunnan päätöksentekoon. Vaikuttamisen rajaamista tietyn tyyppisiin

asioihin tai tietyn laatuisiin tavoitteisiin ei ole nähty tarkoituksenmukaisena eikä mahdollisenakaan tehdä tyydyttävästi pykälätasolla. Tällainen rajaaminen olisi ongelmallista myös yleissopimuksen mukaisuuden suhteen. Rangaistavuudelle olisi tältä osin riittävä, että lahjus vaikuttaa tai kansanedustajan tarkoituksena on antaa sen vaikuttaa hänen toimintaansa ”edustajantoimessaan”.

Ilmaisulla ”edustajantoimessaan” teon rangaistavuus liitetään kansanedustajan edustajantoimeen kuten nykyisinkin. Nykyiseen sääntelyyn johtaneen hallituksen esityksen perusteluissa (HE 77/2001 vp, s. 46/II ja 47/I) katsotaan, että toimiminen edustajantoimessa tarkoittaa muun muassa toimintaa täysistunnossa ja valiokunnassa. Lisäksi siihen voi kuulua esimerkiksi toimiminen eduskunnan kansliatoimikunnassa. Edustajantoimen käsitettä ei voida ymmärtää kaikissa yhteyksissä samalla tavalla. Tietyiltä kannalta katsottuna edustajantoimeen kuuluu myös esimerkiksi yhteydenpito äänestäjiin. Ehdotuksen tarkoituksena ei kuitenkaan ole määritellä edustajantointia niin laaja-alaiseksi, että kyseinen yhteydenpitokin kuuluisi sen piiriin. Perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota ilmaisun tulkinnanvaraisuuteen (PeVL 29/2001 vp, s. 4/I). Lakivaliokunta arvioi edustajantoimen käsitettä perustuslain 30 §:n 2 momentin immuniteettisäännöksen kannalta (LaVM 10/2002 vp, s. 5). Lakivaliokunta totesi, että rikosoikeudellinen laillisuusperiaate kieltää rikoslain laajentavan tulkinnan syytetyn vahingoksi. Toisin on tulkittava perustuslain 30 §:n 2 momentissa tarkoitettua kansanedustajan koskemattomuussäännöstä, jonka laajentava tulkinta on perusteltua eduskunnan toimintojen suojaamiseksi. Lakivaliokunnan mukaan lahjusrikossäännöstä on lähtökohtaisesti tulkittava siten, ettei sen piiriin kuulu toimintaa, joka ei ole koskemattomuussäännöksen piirissä. Nykyisen lain voimaan saattamiseen johtaneessa hallituksen esityksessä esitettyä ei siten voida pitää edustajantoimen -käsitteen lopullisena tulkintaohjeena.

Perustuslain koskemattomuussäännöksen mukaan kansanedustajaa ei saa asettaa syytteeseen eikä hänen vapauttaan riistää hänen valtiopäivillä lausumiensa mielipiteiden tai asian käsittelyssä noudattamansa menettelyn johdosta, ellei eduskunta ole siihen suostunut päätöksellä, jota vähintään viisi kuudesosaa annetuista äänistä on kannattanut. Perustuslakivaliokunta on mietinnössään vuodelta 1982 (PeVM 54/1982 vp, s. 4/I) arvioinut silloin voimassa olleen valtiopäiväjärjestyksen 13 §:ää, joka vastasi asialliselta sisällöltään perustuslain 30 §:n 2 momenttia. Valiokunta lausui kansanedustajan koskemattomuussäännöksen tarkoittavan ”kansanedustajan toimintaa kansliatoimikunnassa ja siten myös kansliatoimikunnan samoin kuin eduskunnan muiden toimielinten, jotka eduskunta valitsee tai asettaa ja joihin vain kansanedustaja on vaalikelpoinen ja joiden asettamisesta ja tehtävistä on säädetty valtiopäiväjärjestyksessä tai sen nojalla annetuissa säädöksissä...”. Perustuslakivaliokunnan tulkinta painottaa toisaalta sitä, että kyse täytyy olla sellaisista elimistä, jotka eduskunta valitsee tai asettaa ja joihin kansanedustaja on vaalikelpoinen. Lisäksi edellytyksenä on, että asettamisesta ja tehtävistä on säädetty valtiopäiväjärjestyksessä ja sen nojalla annetuissa säädöksissä. Esimerkiksi YLE:n hallintoneuvoston jäsenenä tai KELA:n valtuutettuna toimiminen ei olisi edustajantoimeen kuuluvaa perustuslain 30 §:n 2 momentissa tarkoitettussa eikä siis kansanedustajan lahjuspykälässä tarkoitettussa mielessä, koska näihin tehtäviin eduskunta voi valita myös muunkin henkilön kuin kansanedustajan. Lakivaliokunta katsoi edellä mainitussa mietinnössään, että perustuslakivaliokunnan edellä mainittu tulkinta ei sellaisenaan sovellu rikoslain tulkintaan, joka siis kieltää laajentavan tulkinnan. Tässä esityksessä katsotaan, että ehdotettua edustajantoimen käsitettä on

syitä tulkita yhdenmukaisesti perustuslain 30 § :n 2 momentin koskemattomuussäännöksen kanssa.

Kysymystä siitä, onko lahjuksen ottaminen kansanedustajana sellainen rikos, jonka voidaan katsoa kuuluvan koskemattomuussäännöksen piiriin, käsitellään luvussa 6.2.

Virkamiesten lahjusrikossäännöksissä edellytetty yhteys virkatehtäviin ilmaistaan laissa muotoilulla ”toiminnastaan palvelussuhteessa”. Ehdotettu kansanedustajaa koskeva lauseke on jonkin verran suppeampi kuin virkamiehiä koskevassa säännöksessä. ”Toiminnastaan palvelussuhteessa” virkamiesten lahjusrikossäännöksessä tarkoittaa, että virkamies ottaa jne. lahjuksen hänellä palvelussuhteessaan olevien vaikuttamismahdollisuuksien vuoksi tai niihin nojautuen. Tunnuksmerkistön riittää tältä osin täyttämään myös lahjuksen vastaanottaminen tietoisena siitä, että antaja on antanut sen saajalla palvelussuhteessaan olevien vaikuttamismahdollisuuksien vuoksi. Kansanedustaja ei vastaavassa tilanteessa syyllistyisi rangaistavaan menettelyyn. Ehdotuksen mukaan kansanedustajan edellytettäisiin sitä vastoin toimivan tai tarkoittavan toimia edustajan-toimessaan tietyllä tavalla tai tietyn tavoitteen saavuttamiseksi. Tällä halutaan korostaa kansanedustajan toimen erityistä luonnetta. Ehdotus vastaa tältä osin rikoslain 30 luvussa säädettyjä elinkeinotoiminnan lahjusrikoksia. Virkamiehiä koskevan rikoslain lahjusrikossäännöksen määrittely ulottaa rangaistavuuden laajemmalle kuin yleissopimuksessa edellytetään. Kansanedustajan tehtävien erityinen luonne huomioon ottaen ei kansanedustajan osalta katsota olevan tarvetta tältä osin mennä yleissopimuksen vaatimuksia pitemmälle.

Ilmaisu ”toimiakseen” sisältää myös laiminlyönnit ja viittaa siihen, että tekijän on toimittava tahallisesti. Tekijän tarkoituksena tulee olla toimia edustajantoimessa tietyllä tavalla tai tiettyyn päämäärään pyrkien. Enää ei käytettäisi ilmaisua ”edun vuoksi”. Se on tarpeeton, sillä edun vuoksi toimimisen on katsottava muutoinkin kuuluvan tekijän tarkoitukseen. Rangaistavuus ei enää edellyttäisi, että edun ottaminen tms. olisi tapahtuttava lupauksin toimia tietyn asian päättämiseksi. Sellaisen lupauksen antaminen osoittaisi kuitenkin selvästi nyt tarkasteltavan tunnusmerkin täytyneen.

Kansanedustajaa koskevat nykyiset lahjussäännökset eivät sovellu jälkikäteen annettuun etuun, toisin kuin muut yksityisen ja julkisen sektorin lahjussäännökset. Eesityksessä ehdotetaan, että lahjussäännös ulotettaisiin koskemaan myös ns. jälkikäteistä lahjomista. Tämä ilmenisi lausekkeessa ”taikka palkkiona sellaisesta toiminnasta”. Lahjuksen antaminen tai pyytäminen kiitokseksi jo tapahtuneesta toiminnasta edustajana voisi siten tulla arvioitavaksi lahjusrikoksena.

Yleissopimuksessa ei kosketella kysymystä jälkikäteen annetun lahjan rangaistavuudesta. Jälkikäteen annetun lahjan tarjoaminen ja vastaanottaminen voi olla kuitenkin yhtä moitittavaa kuin vastaava etukäteen annettu etu ja sillä voi olla vaikutusta myös edustajan tulevaan toimintaan. Usein jälkikäteen annetulla lahjalla onkin väistämättä myös tulevaisuuteen ulottuva vaikutus. Ei ole mitään erityistä syytä jättää jälkikäteinen lahjonta kansanedustajien osalta muihin tahoihin nähden poikkeusasemaan. Teon moitittavuuden, vahingollisuuden ja säännösten yhdenmukaistamisen vuoksi on perusteltua säätää jälkikäteinen lahjonta, sekä antaminen että ottaminen, rangaistavaksi myös kan-

sanedustajan osalta. Jälkikäteisen lahjonnan jättäminen rangaistavuuden ulkopuolelle antaisi mahdollisuuden lain tarkoituksen epäasianmukaiseen kiertämiseen.

Lahjuksen ottamisen tekotavat säilyisivät nykyisellään. Siten lahjuksen ottaminen kansanedustajana voisi edelleen toteutua pyytämällä lahja tai muu etu taikka tekemällä muu aloite sellaisen saamiseksi taikka ottamalla vastaan tai hyväksymällä sellainen etu tai hyväksymällä sellaista etua koskeva lupaus. Lahjuksen antaminen kansanedustajalle voisi toteutua kuten nykyisinkin lupaamalla, tarjoamalla tai antamalla. Tekotavat kattavat yleissopimuksen vaatimukset ja vastaavat pääosin yksityisen ja julkisen sektorin lahjusrikossäännöksiä.

Ilmaisia ”oikeudeton” käytetään voimassa olevassa kansanedustajaa koskevassa lahjuspykälässä luonnehdittaessa etua. Sama ilmaisu on myös virkamiestä koskevissa lahjussäännöksissä. Kansanedustajan tehtävät eroavat kuitenkin selvästi virkamiehen tehtävistä (ks. HE 77/2001 s. 44). Se, mikä on hyväksyttävää kansanedustajalle, ei siten välttämättä ole hyväksyttävää virkamiehelle. Olisi ongelmallista, jos tehtävien erilaisuudesta johtuviin eroihin rikosoikeudellisen vastuun suhteen voitaisiin säännösten perusteella päätyä vain tulkitsemalla samaa ilmaisu ”oikeudeton” selvästi eri tavalla virkamiehen kuin kansanedustajan yhteydessä. Vaikka kansanedustajien lahjussääntelyssä lähestytään virkamiesten lahjusrikossääntelyä, tavoitteena ei ole säännösten yhdenmukaistaminen. Tämän tulisi ilmetä myös rikosten tunnusmerkistössä. Näin ollen on syytä pyrkiä välttämään samojen käsitteiden käyttöä määriteltäessä laissa kriteereitä edun vastaanottamisen hyväksyttävyyden arvioinnin pohjaksi.

Tämän vuoksi edun luonnehdinta ”oikeudettomaksi” ehdotetaan poistettavaksi kansanedustajan lahjusrikospykälästä. Sen tilalle ehdotetaan pykälän loppuosaan lauseketta ”ja teko on omiaan horjuttamaan luottamusta edustajantoimen hoitamisen riippumattomuuteen”. Vastaavan tyyppinen lauseke, ”siten, että menettely on omiaan heikentämään luottamusta eduskunnan päätöksenteon asianmukaisuuteen”, sisältyi jo oikeusministeriön asettaman työryhmän ehdotukseen vuodelta 2000. Tuolloin ei ehdotukseen sisällynyt rajoitusta tietyssä asiassa tapahtuvaan päätöksentekoon. Myös nykyiseen sääntelyyn johtaneessa hallituksen esityksessä oli lauseke ”menettely on omiaan heikentämään luottamusta eduskunnan päätöksentekoon”. Kuten edellä jo todettiin, lauseke poistettiin eduskunnan lakivaliokunnassa ja korvattiin sanalla ”oikeudeton”. Tuolloisessa hallituksen esityksessä mainitut ”on omiaan”-käsitettä valaisevat esimerkit soveltuvat kuitenkin edelleen myös ehdotettuun ”on omiaan” -lausekkeeseen. Nykyiseen sääntelyyn johtaneessa hallituksen esityksessä ”on omiaan” -lauseke oli kuitenkin lisäedellytys lupaukselle toimia edun vuoksi tietyssä asiassa tietyllä tavalla. Kun tämä viimeksi mainittu rajoituslauseke nyt poistettaisiin, jäisi ehdotettavalle luottamusta koskevalle lausekkeelle itsenäinen merkitys edun vastaanottamisen hyväksyttävyyden arvioinnissa.

Ehdotetussa pykälässä ei nyt viitattaisi eduskunnan päätöksentekoon vaan edustajantoimen hoitamiseen ja sen riippumattomuuteen. Tarkoituksena on, että lauseke toimisi perusteena, jonka mukaan arvioitaisiin lahjan tai muun edun vastaanottamisen hyväksyttävyyttä. Se ilmaisisi selkeämmin kuin poistettavaksi ehdotettu sana ”oikeudeton”, milloin lahjan vastaanottamista olisi pidettävä lahjusrikoksena.

Ehdotettu lauseke ilmentäisi myös pelkkää oikeudettomuutta paremmin sitä, että lahjan vastaanottamisen oikeudettomuus tai oikeutus tulisi ratkaista viime kädessä sen mukaan, mitä yleisen käsityksen mukaan on pidettävä edustajantoimessa hyväksyttävänä edustajan toimeen kuuluvana toimintana. Luottamuksen horjuttamiseen liittyvän edellytyksen asettaminen rangaistavuudelle olisi luontevaa kansanedustajan toimelle. Tietyn muotoisia on omiaan -lausekkeita on jo käytössä virkamiestä koskevissa lahjusrikossäännöksissä ja monissa muissa rikoslain rangaistussäännöksissä, eikä lausekkeen soveltamisessa ole ollut merkittäviä ongelmia.

Ilmaisu ”edustajantoimen hoitamisen riippumattomuuteen” viittaa luottamuksen horjumiseen edustajantoimen hoitamiseen yleensä. Luottamusta ei siten enää arvioitaisi pelkästään suhteessa eduskunnan päätöksentekoon, kuten voimassaolevassa laissa edellytetään. Kysymys ei myöskään ole sen arvioimisesta, horjuuko luottamus juuri kyseisen kansanedustajan toimintaan, vaan sen arvioimisesta, onko teko omiaan horjuttamaan luottamusta ylipäätään edustajantoimen hoitamiseen. ”On omiaan horjuttamaan luottamusta” tarkoittaa, että kyseisen teon ei välttämättä tarvitse todella horjuttaa luottamusta. Menettelyn olisi oltava tyypiltään sellaista, että sen perusteella on perusteltu odottaa yleisesti luottamuksen edustajantoimen riippumatonta hoitoa kohtaan horjuvan. Kysymys siitä, onko tietty menettely omiaan horjuttamaan luottamusta, on mahdollisimman objektiivisen harkinnan pohjalta ratkaistava oikeuskysymys. Kyse ei ole syyllisyysarvioon kuuluvasta tunnusmerkistön osasta. Lausekkeen alkuun ehdotettu sana ”ja” korostaa selvemmin kuin usein käytetty ilmaisu ”siten, että” lausekkeen luonnetta rangaistavuuden objektiivisena lisäedellytyksenä

Käsite ”horjuminen” ilmaisee ”heikentymistä” paremmin sen, että kyse ei voi olla aivan vähäisestä luottamuksen heikentymisestä, vaan tyypiltään niin vakavasta ja moitittavasta teosta, että se todella on omiaan kyseenalaistamaan edustajantoimen hoidon riippumattomuuden.

Ehdotus vastaisi myös sitä, mitä yleissopimuksen mukaan on pidettävä kansanedustajan lahjusrikoksen suojeluintressinä. Yleissopimuksen selitysmuistion mukaan lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevilla säännöksillä suojellaan kansanedustuslaitoksen päätöksentekoprosessin läpinäkyvyyttä, oikeudenmukaisuutta ja puolueettomuutta ja kansanedustajia korruptiivisilta menettelyiltä. Myös nykyiseen sääntelyyn johtaneen hallituksen esityksen mukaan lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevien rangaistussäännösten tarkoituksena on yhdessä lahjuksen antamista kansanedustajalle koskevien säännösten kanssa suojata eduskunnan mielipiteenmuodostusta sopimattomalta ulkopuoliselta vaikuttamiselta ja turvata luottamusta kansanedustuslaitoksen päätöksenteon asianmukaisuuteen. Sen vuoksi rangaistavuuden yleiseksi edellytykseksi ehdotettiin tuolloin sitä, että menettelyn on oltava omiaan heikentämään luottamusta eduskunnan päätöksentekoa kohtaan (HE 77/2001 vp, s. 47). Kun perustuslaissakin korostetaan kansanedustajan koskemattomuutta (perustuslain 30 § :n 2 momentti) ja riippumattomuutta epäasialliselta ulkopuoliselta vaikuttamiselta, edustajantoimen riippumattomuuden nimenomainen mainitseminen lahjusrikossäännöksen tunnusmerkistössä turvaisi aikaisempia ehdotuksia täsmällisemmin kansanedustajan suoja perustuslaissa. Riippumattomuuden mahdollinen vaarantuminen korostaa lahjusrikoksille tyypillistä sidonnaisuutta edun antajaan. Lahja tai etu voitaisiin antaa, kuten nykyisinkin, ”itselle tai toiselle”. ”Toinen” voisi olla luonnollinen henkilö tai vaikkapa puolue.

Valmistelussa on harkittu myös sitä mahdollisuutta, että lakitekstiin otettaisiin "on omiaan" -lausekkeen ohella myös kriteeri "oikeudeton" molempien ilmaisujen tarkoitettujen sisällön yhdenmukaisuudesta huolimatta. Syynä keskusteluun on ollut se, että lakivaliokunta oli, puoltaessaan "oikeudettomuus" -edellytystä, katsonut sen rajaavan rangaistussäännöksen ulkopuolelle asianmukaisen ja yhteiskunnallisesti hyväksyttävän vaalirahoituksen. Sen käyttöön ottoa voisi puoltaa myös se seikka, että ilmaisua (undue) käytetään myös yleissopimuksessa. Esityksessä on kuitenkin päädytty siihen, ettei ole syytä ottaa käyttöön päällekkäisiä kriteereitä. Vaalirahoituslainsäädäntö ei uusittunakaan ilmaise, mikä osa rahoituksesta on asianmukaista ja hyväksyttävää, mikä taas epäasianmukaista. Näin ollen ei ole myöskään suurempaa tarvetta korostaa hyväksyttävän vaalirahoituksen laillisuutta "oikeudettomuus" -ilmaisulla kuin muun hyväksyttävänä pidettävän kansanedustajan tukemisen laillisuutta.

Käsite ”teko” on yleisen rikosoikeuden kirjoittamistavan mukainen ja viittaa virkamiehtiä koskevassa lahjusrikkomuksessa olevaa ”menettelyä” paremmin säännöksessä kuvailtuun tunnusmerkistön mukaiseen tekoon kokonaisuudessaan mukaan lukien tekotapa ja syyllisyys. Teon uhkaa luottamukselle on arvioitava yleistä mittapuuta käyttäen ja huomioon ottaen edustajantyössä vakiintuneesti hyväksytyt toimintatavat. Millaista asianmukaista päätöksentekoa ja toimintaa edustajatoimeen kuuluu ja milloin menettely on omiaan heikentämään luottamusta eduskunnan päätöksentekoa kohtaan ja mitä tarkoitetaan eduskunnan päätöksenteolla, on kuvailtu voimassa olevaan lakiin johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 77/2001 s. 46-47). Tuolloisessa hallituksen esityksessä korostettiin mm. edustajan toimeen kuuluvassa yhteydenpidossa äänestäjiin vastaanotetun kestityksen ja matkakustannusten korvauksen samoin kuin lainmukaisesti tapahtuneen edustajan vaalirahoituksen asianmukaisuutta. Eduskunnan päätöksenteolla tarkoitetaan lähinnä yleisistunnossa ja valiokunnissa tapahtuvaa päätöksentekoa.

Kriminalisoinnin suhde vaalirahoitukseen

Ehdokkaan vaalirahoituksesta on äskettäin annettu uudet säännökset (Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta 273/2009). Lain tarkoituksena on lisätä vaalirahoituksen avoimuutta ja tietoa ehdokkaiden mahdollisista sidonnaisuuksista sekä rajoittaa ehdokkaiden vaalikampanjoiden kulujen kasvua. Vaalirahoituksen julkisuuden on katsottava olevan omiaan ehkäisemään sopimatonta vaalirahoitusta ja vähentämään epäilyksiä epäasiallisesta rahoituksesta. Vaikka vaaliehtokkaan vaalikampanjan asianmukainen rahoitus on lähtökohtaisesti hyväksyttävää, pyritään sillä sitten tukemaan ehdokkaan yleispoliittista linjaa tai edustajan kantaa tietyissä kysymyksissä taikka vaikuttamaan niihin, vaalirahoitus voi merkitä myös epäasiallista vaikuttamista. Lakivaliokunta on katsonut (LaVM 10/2002 vp, s. 5/I), että vaalirahoituksen julkisuus on ensisijainen keino torjua vaalirahoitukseen mahdollisesti liittyvät epäasianmukaiset sidonnaisuudet. Säännökset vaalirahoituksen julkisuudesta ja rikosoikeudelliset säännökset kansanedustajan lahjomisesta eivät lakivaliokunnan mukaan ole toisiaan poissulkevia, vaan toisiaan täydentäviä.

Vaalirahoituksella tarkoitetaan ehdokkaan vaalirahoituksesta annetussa laissa rahoitusta, jolla katetaan ehdokkaan vaalikampanjan toteutumisesta aikaisintaan kuusi kuukautta ennen vaalipäivää ja viimeistään kaksi viikkoa vaalipäivän jälkeen aiheutuneita kuluja riippumatta siitä, milloin nämä maksetaan. Eduskunnan kanta näyttää olevan se, että ehdokkaan yhteiskunnallisiin käsityksiin ja tulevaan toimintaan saa pyrkiä vaikuttamaan

ainakin vaalikampanjan aikana ja muunakin aikana rahoittamalla vaalikustannuksia. Perustuslakivaliokunnan mukaan "voimakas taloudellinen riippuvuus yhdestä rahoitustahosta voi synnyttää epäilyksiä rahoittajan pyrkimyksistä vaikuttaa epäasiallisesti ehdokkaita asettavan tahon harjoittamaan politiikkaan" ja että "tämän vuoksi on tärkeää, että äänestäjillä on mahdollisuus tietää, mistä julkiseen tehtävään valitut henkilöt ovat saaneet merkittävää pidettävää rahoitusta" (PeVM 2/2009 vp s. 3/II).

Vaalirahoitusta koskevaan lainsäädäntöön tehdyt tukea rajoittavat muutokset ilmoitusvelvollisuuteen antavat mahdollisuuden seuraavaan varovaiseen arvioon. Jos yksittäiseltä vaalikampanjan tukijalta saatu tuki ei ylitä laissa säädettyjä kyseistä vaalia koskevia enimmäismääriä, vaalituki on lähtökohtaisesti asianmukaista, joskaan se ei yksittäistapuksittain sulje pois epäasiallista vaikuttamistakaan. Jos kyseiset enimmäismäärät ylitetään tai jos rahoitusta on salailtu, kasvaa epäily siitä, että kyse voi olla epäasiallisesta vaikuttamisesta. Jos taas yksittäinen tuki on pienempi kuin mistä on säädetty ilmoitusvelvollisuus, tällaista vaalirahoitusta ei yleensä voida pitää epäasianmukaisena.

Valiokunnat eivät sen sijaan ole ottaneet kantaa siihen, missä määrin kansanedustajan toimintaa voidaan taloudellisesti tukea muutoin kuin rahoittamalla vaaleista aiheutuneita kuluja. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan (PeVL 29/2001 vp., s. 3/II), että "kansanedustaja on tehtäviensä vuoksi jatkuvasti yhteydessä yhteiskunnan eri alojen toimijoihin käydäkseen keskusteluja eduskunnan käsiteltävänä olevista ja sinne käsiteltäväksi tulevista asioista". Perustuslakivaliokunnan mukaan on luonnollista, että ehdokkaat pitävät yhteyttä myös omiin tukijoihinsa. Näille keskusteluille on ominaista pyrkimys vaikuttaa edustajan käsityksiin yleensä ja erityisesti hänen toimintaansa siinä tapauksessa, että hän tulee valituksi. Kansanedustajaan voidaan näin ollen pyrkiä vaikuttamaan keskusteluin muunakin aikana kuin vaalikampanjan aikana.

Kansanedustajan lahjomissäännöksen säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä otetaan kuitenkin myönteisesti kantaa puolueen ja eturyhmien kansanedustajalle antamaan taloudelliseen tukeen. Hallituksen esityksessä (HE 77/2001 vp, s. 37) todetaan mm., että "kansanedustajan tehtävälle on ominaista erilaisten mielipideryhmitymien, kuten eturyhmien ja puolueen, tavoitteiden edistäminen, eikä tällaisen ryhmän edustajalle antama taloudellinen tuki ole sinänsä moitittavaa." Esityksessä lausutaan edelleen, että "kansanedustajan tehtävä edellyttää tiivistä yhteydenpitoa häntä tukeviin ryhmiin sekä tutustumista järjestö- ja yritystoimintaan, ja esimerkiksi yhteydenpito liikeyrityksiin, joka voi olla jossakin tilanteessa virkamiehelle sopimatonta, ei sinänsä vaaranna kansanedustajan tehtävän asianmukaista täyttämistä."

Yhteydenpito tukiryhmiin ja liikeyrityksiin on näin ollen sinänsä sallittua ja kansanedustajan tehtäviin kuuluvaa, mutta tällaisen yhteydenpidon rahoitukseen ei oteta suoranaisesti kantaa.

Perustuslakivaliokunta katsoi vuonna 2001, että kansanedustajan edustajantoimen mahdollisiin epäkohtiin voidaan kriminalisoinnin sijasta tarvittaessa puuttua esimerkiksi vaalirahoituksen avoimuutta kehittämällä (PeVL 29/2001 vp). Näin on tapahtunutkin ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun uuden lain myötä. Ottaen huomioon hallituksen esittämät ja eduskunnan valiokuntien kannanotot ja etenkin

vaalirahoitusta koskevat uudet säännökset perusteluineen, vaikuttaa siltä, että kansanedustajan toiminnan rahoitus on kaikkein hyväksyttävintä vaalirahoituksen muodossa. Tämä rahoitus on ilmoitusvelvollisuuden piirissä. Vaalirahoituksena saadun edun asianmukaisuuden arviointia helpottaa vaalirahoituksen laajentunut ilmoitusvelvollisuus. Muu rahoitus sen sijaan on vähemmän hyväksyttävää, mutta tämä rahoitus ei ole ilmoitusvelvollisuuden piirissä. Tältä osin voimassa olevaa lainsäädäntöä ei voida pitää johdonmukaisena.

Yhteenveto

Ehdotus asettaisi näin ollen lahjuksen ottamisen rangaistavuuden edellytykseksi ensin näkin sen, että etu on annettu kansanedustajalle tai tämä on sen ottanut toimiakseen edustajantoimessa tietyin tavoin tai päämäärin, ja lisäksi sen, että teon on oltava omiaan horjuttamaan luottamusta edustajantoimen hoitamisen riippumattomuuteen. Näin ollen teon rangaistavuuteen ei riitä, että etu on vastaanotettu laissa mainitussa tarkoituksessa, vaan lisäksi teon tulee olla tyypiltään niin moitittavaa, että se on omiaan horjuttamaan luottamusta edustajantoimen hoitamisen riippumattomuuteen. Viimeksi mainitun arvioinnin yhteydessä ratkaistaan, millaisen edun tarjoaminen tai vastaanottaminen on hyväksyttävää, mikä taas sopimatonta ja jopa rangaistavaa. Lahjuksen ottaminen toiminnastaan yksityiselämässä jäisi edelleen kansanedustajan lahjusrikossäännösten soveltamisen ulkopuolelle, vaikka sillä poikkeuksellisesti voisi olla luottamusta edustajantoimen hoitamiseen horjuttava vaikutus. Lahjuksen ottamiseen kansanedustajana voisivat edelleen syyllistyä vain kansanedustajat, eivät esimerkiksi kansanedustajaksi vaaleissa pyrkivät henkilöt, elleivät he jo ennestään ole kansanedustajia.

Ehdotus merkitsisi sitä, että tekijän tarkoituksen ei enää tarvitsisi ilmetä lupauksena, vaan se voi ilmetä millä tavoin tahansa. Lahjan tai edun ottamisen ei myöskään enää tarvitse välttämättä liittyä eduskunnan tietyn tyyppiseen, yksittäistapauksen luonteiseen, viranomaisten tekemiin ratkaisuihin verrattavissa olevaan päätöksentekoon, vaan edun vastaanottaminen voisi olla rangaistavaa silloinkin, kun se otetaan tarkoituksella vaikuttaa edun ottaneen kansanedustajan yleispoliittiseen linjaan. Lahjusrikoksena voisivat siten tulla arvioitaviksi esimerkiksi suuruudeltaan merkittävät lahjoitukset kansanedustajan vaalikampanjaan silloinkin, kun tarkoituksena on vaikuttaa tiettyä asiaa yleisemmin lahjan saajan toimintaan edustajana. Ehdotettu muutos ei kuitenkaan käytännössä ole kovin merkittävä, sillä teon on oltava omiaan horjuttamaan luottamusta edustajantoimen hoitamisen riippumattomuuteen. On selvää, että edun antaminen tai ottaminen pyrkimyksellä vaikuttaa edustajan yleispolitiikkaan ei yleensä ole omiaan horjuttamaan luottamusta edustajantoimen tai eduskunnan päätöksenteon riippumattomuuteen. Sen sijaan hallintopäätökseen verrattavissa olevaan asiaan vaikuttaminen taholta, joka konkreettisesti hyötyisi halutusta eduskunnan ratkaisusta, voi hyvinkin horjuttaa yleistä luottamusta edustajantoimen hoitamisen riippumattomuuteen.

4 a §. *Törkeä lahjuksen ottaminen kansanedustajana*

Rikoslain 40 lukuun ehdotetaan lisättäväksi törkeää lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevat säännökset. Säännökset sijoitettaisiin uuteen 4 a §:ään. Ehdotettavan törkeän tekemuodon enimmäisrangaistus säilyisi nykyisen 40 luvun 4 § :n

perusrikoksen tasolla eli neljänä vuotena vankeutta. Perusrikosta koskeva enimmäisrangaistus alennettaisiin samalla neljästä vuodesta kahteen vuoteen vankeutta. Vastaavasti ehdotetaan lisättäväksi rikoslain 16 lukuun uusi tunnusmerkistö, törkeä lahjuksen antaminen kansanedustajalle (RL 16:14 b). Syyt törkeän tekemuodon käyttöön ottamiseen ovat samat kuin törkeää lahjuksen antamista kansanedustajalle koskevan pykälän yhteydessä on lausuttu.

Pykälän rakenne noudattelisi rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksuttua vakiintunutta törkeän tekemuodon kirjoitustapaa. Sen mukaan törkeän tekemuodon soveltaminen edellyttää ensinnäkin sitä, että jokin rangaistussäännöksen tyhjentävässä esimerkkiluettelossa mainittu kvalifiointiperuste on käsillä. Lisäksi teon täytyy olla myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Rangaistusasteikoksi ehdotetaan törkeissä talousrikoksissa vakiintuneesti käytettyä rangaistusasteikkoa vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta. Rangaistusasteikko vastaisi myös muiden lahjusrikosten törkeiden tekemuotojen rangaistusasteikkoa.

Pykälän mukaan törkeästä lahjuksen ottamisesta kansanedustajana voitaisiin tuomita kahdessa tapauksessa. Pykälä voisi tulla sovellettavaksi ensinnäkin silloin (1), jos kansanedustaja asettaa lahjan tai edun toimintansa ehdoksi taikka toimii tai hänen tarkoituksenaan on toimia edustajantoimessaan lahjanantajaa tai toista huomattavasti hyödyttäen tai toiselle tuntuva vahinkoa tai haittaa aiheuttaen. Lisäksi törkeä tekemuoto voisi tulla sovellettavaksi (2), jos lahjan tai edun arvo on huomattava.

Ehdotettavat kvalifiointiperusteet vastaisivat pääosin törkeää lahjuksen ottamista koskevassa 40 luvun 2 § :ssä samoin kuin törkeää lahjuksen antamista koskevassa 16 luvun 14 § :ssä olevia ankaroittamisperusteita. Ainoana erona on se, että ehdotetussa 1 kohdassa ei edellytetä kansanedustajalta toimimista "velvollisuuksien vastaisesti", vaan siinä edellytetään ainoastaan toimimista "edustajantoimessaan". Näin sen vuoksi, että kansanedustajan – toisin kuin virkamiehen - velvollisuuksista ei ole säädetty täsmällisesti.

Lahjuksen ottamista koskevat säännökset olisivat keskenään yhdenmukaiset myös siltä osin, että 1 kohdassa mainittaisiin edun asettaminen toiminnan ehdoksi, jota kriteeriä ei ole aktiivista lahjontaa koskevissa säännöksissä. Mainitun perusteen lisäämiseen törkeään lahjuksen ottamiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 77/2001 vp, s. 41) perustellaan kriteeriä seuraavasti: " Lahjuksen ottamista on pidettävä erityisen moitittavana silloin, kun virkamies asettaa lahjuksen virkatoimintansa ehdoksi. Vähäisenkin edun vaatiminen virkatoimen suorittamiseksi vaarantaa vakavasti luottamusta virkatoiminnan asianmukaisuuteen. Maissa, joissa korruptiota esiintyy yleisesti, kamppaillaan usein erityisesti sitä vastaan, että virkamiehet eivät suorita velvollisuuksiaan ilman voittoa. Nykyisessä laissa tätä ei kuitenkaan ole pidetty perusteena, joka voisi tehdä lahjuksen ottamisesta törkeän. Vaikka ilmiö onkin Suomessa ilmeisen harvinainen, tällaisen teon periaatteellisen vakavuuden vuoksi ehdotetaan törkeää lahjuksen ottamista koskevan pykälän 1 kohtaa täydennettäväksi siten, että törkeä lahjuksen ottaminen voisi tulla kysymykseen myös niissä tapauksissa, joissa virkamies asettaa lahjuksen toimintansa edellytykseksi." Mainitussa hallituksen esityksessä esitetyjä näkökohtia voidaan pitää perusteina kriteerin käyttöönottamiselle myös törkeää lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevassa tunnusmerkistössä.

Törkeää lahjuksen ottamista koskevan pykälän säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perustelut (HE 58/1988 vp s. 56/II ja 57/I) ovat soveltuvin osin käytettävissä myös törkeän lahjuksen ottamisen kansanedustajana perusteluina siltä osin kuin ankaroitamisperusteet ovat samat. Törkeys-kriteereiden perustelujen osalta viitataan myös siihen, mitä törkeää lahjuksen antamista kansanedustalle koskevan pykälän yhteydessä edellä todetaan.

Sovellettaessa kyseisessä, vuodelta 1988 olevassa hallituksen esityksessä esitettyjä, virkamiehen toiminnan moitittavuuden arvioinnissa huomioon otettavia seikkoja lahjuksen ottamiseen kansanedustajana, lopputulos moitittavuuden asteen suhteen voi luonnollisesti olla toisenlainen. Lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevan 40 luvun 4 §:n sääntelyyn johtaneen hallituksen esityksen perusteluissa todetaan (HE 77/2001 vp), että ”rangaistavaksi ehdotetun teon rangaistusasteikko olisi niin laaja, että se tarjoaa riittävän mahdollisuuden arvostella moitittavuudeltaan vaihtelevia tekoja. Erityistä moitittavuutta ilmentäisi esimerkiksi sopimattoman edun arvo, mutta merkitystä olisi myös lupauksen kohteena olevan ratkaisun yhteiskunnallisella merkityksellä ja lupauksen odotettavalla vaikutuksella eduskunnan ratkaisun lopputulokseen.” Mainitut näkökohdat on syytä ottaa huomioon arvioitaessa sitä, onko lahjuksen ottamista kansanedustajana pidettävä kokonaisuutena arvostellen törkeänä.

12 §. Soveltamisalasäännökset

Rikoslain 40 luvun 12 §:n 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että nykyisten 4 ja 14 §:n lisäksi myös luvun uutta 4 a §:ää sovellettaisiin ulkomaisen parlamentin jäseniin.

14 §. Menettämisseuraamus

Rikoslain 40 luvun 14 §:n menettämisseuraamusta koskevat säännökset ulotettaisiin ehdotuksen mukaan koskemaan myös 4 a §:ssä tarkoitettulla tavalla vastaanotetun lahjan tai edun taikka sen arvon menettämistä rikoksentehtyjältä tai siltä, jonka puolesta tai hyväksi rikoksentehtyjä on toiminut.

5. Voimaantulo

Lisäpöytäkirjan tuli kansainvälisesti voimaan 1.2.2005. Siihen myöhemmin liittyvän valtion osalta lisäpöytäkirja tulee lisäpöytäkirjan 10 artiklan 4 kappaleen mukaan voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona se on ilmaissut suostumuksensa tulla lisäpöytäkirjan sitomaksi.

Suomi tulee allekirjoittamaan ja ratifioimaan lisäpöytäkirjan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun eduskunta on hyväksynyt lisäpöytäkirjan. Lisäpöytäkirjan voimaansaattamislain ehdotetaan tulevan voimaan samanaikaisesti kun lisäpöytäkirja tulee voimaan Suomen osalta. Ehdotetun lain voimaantulosta säädettäisiin tasavallan presidentin aseuksella.

Suomi tulee ilmoittamaan tallettajana toimivalle Euroopan neuvoston pääsihteerille yleissopimukseen tehtyjen varaumien peruuttamisesta pian sen jälkeen, kun eduskunta on hyväksynyt varaumien peruuttamisen. Varaumien peruuttaminen tulee voimaan, kun siitä on mainitulla tavalla ilmoitettu.

Laki rikoslain muuttamisesta ehdotetaan tulevan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

6. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja säätämisyjärjestys

6.1. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Lisäpöytäkirja sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, joten yleissopimus edellyttää eduskunnan hyväksymistä.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mukaan perustuslain 94 §:n 1 momentin mukainen eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lainsäädännön alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Valtiosopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen määräys on perustuslakivaliokunnan kannan mukaan luettava lainsäädännön alaan, 1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita, 3) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla, 4) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai 5) siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan mukaan kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp, 12/2000 vp, 31/2001 vp ja 38/2001 vp).

Perustuslain 8 § sisältää laillisuusperiaatteen tärkeimmät ainesosat, joihin kuuluu vaatimus, jonka mukaan rikoksina rangaistavat teot on määriteltävä laissa. Tämä merkitsee sitä, että sellainen kansainvälinen velvoite, jolla Suomi sitoutuu kriminalisoimaan jonkin teon tai joitakin tekoja, kuuluu lainsäädännön alaan. Perustuslakivaliokunta on katsonut perustuslaista seuraavan myös sen, että Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta on säädettävä lailla (PeVL 4/1998 vp).

Lisäpöytäkirja täydentää yleissopimusta siltä osin kuin on kysymys välimiehiä ja lautamiehiä koskevista lahjusrikoksista. Lisäpöytäkirjan 8 § kuuluu lainsäädännön alaan, koska siinä määritellään lisäpöytäkirjan suhde yleissopimukseen, jossa on lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Lisäpöytäkirjan 8 artiklan 1 kappaleen mukaan lisäpöytäkirjan kriminalisointeja koskevien 2-6 artiklojen määräyksiä pidetään yleissopimuksen lisäartikloina. Pykälän 2 kappaleen mukaan yleissopimuksen määräyksiä sovelletaan niiltä osin kuin ne ovat tämän pöytäkirjan määräysten mukaisia. Yleissopimukseen liittyviä toimivaltakysymyksiä käsitellään yleissopimuksen hyväksymistä koskevan hallituksen esityksen (HE 77/2001 vp) 4. luvussa.

Yleissopimuksen voimaan saattamista koskevaa hallituksen esitystä arvioidessaan perustuslakivaliokunta katsoi, että sopimus sisältää jo asian luonteen vuoksi pääasiassa lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä ja että myös ehdotetut varaukset koskevat lainsäädännön alaan kuuluvien sopimusmääräysten sisältöä tai laajuutta, minkä vuoksi eduskunnan suostumus on tarpeen niiden tekemiselle (PeVL 29/2001vp; ks. myös PeVL 16/2005vp). Eduskunnan hyväksyminen on hankittava sellaisen varauksen tai vastaavan peruuttamiseen, jonka eduskunta on hyväksynyt tai jonka hyväksymisestä eduskunnan olisi nykyisin vallitsevan perustuslaintulkinnan mukaan tullut päättää (esimerkiksi PeVL 4/2001, 61/2001 ja 9/2003vp).

Lisäpöytäkirjan 2-6 artiklassa on kriminalisointivelvoite, minkä vuoksi niiden määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan. Lisäpöytäkirjan 1 artiklan määritelmät kuuluvat myös lainsäädännön alaan, koska ne määrittelevät ja rajaavat rikosoikeudellista vastuuta.

Lahjontaa koskevaan Euroopan neuvoston rikosoikeudelliseen yleissopimukseen tehdyt varaukset ovat sopimuksen mukaan voimassa kolme vuotta kerrallaan. Suomen tekemät varaukset olivat tarkoitettuja olemaan voimassa pitkäaikaisesti ja varaumien uudistamisen yhteydessä vuonna 2006 katsottiinkin, ettei eduskunnan suostumusta enää jatkossa tarvittaisi varaumien uusimiseksi (HE 220/2005 vp; PeVL 4/2006 vp). Koska määräaikaisista varaumista tuli siten tosiasiallisesti toistaiseksi voimassa olevia, katsottiin, että tulevaisuudessa mahdollisesti tehtävä, varaumien uusimatta jättämistä koskeva ratkaisu sen sijaan edellyttäisi eduskunnan suostumusta samoin kuin varaumien peruuttaminen (PeVL 4/2006 vp; LaVM 4/2006 vp).

6.2 Säättämisyjärjestys

Yleissopimuksen lisäpöytäkirjan ja yleissopimukseen tehtyjen varaumien peruuttamisen hyväksyminen

Perustuslain 94 §:n 2 momentin mukaan kansainvälisen velvoitteen hyväksymisestä päätetään äänten enemmistöllä. Jos ehdotus velvoitteen hyväksymisestä koskee perustuslakia, se on kuitenkin hyväksyttävä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi yleissopimuksen lisäpöytäkirjan ja siihen tehtyjen varaumien peruuttamisen. Yleissopimukseen ja siihen tehtyihin varauksiin ei sisälly velvoitteita, jotka koskisivat perustuslakia, ja ne on saatettu Suomessa voimaan äänten enemmistöllä. Lisäpöytäkirja täydentää yleissopimusta eräiden kriminalisointien osalta. Päätös lisäpöytäkirjan ja varaumien peruuttamisen hyväksymisestä voidaan siten tehdä äänten enemmistöllä.

Lahjuksen ottaminen kansanedustajana –rikoksen koventaminen

Velvoitetta kriminalisoida kansanedustajan aktiivinen ja passiivinen lahjonta on arvioitava perustuslain kannalta, koska perussäännökset kansanedustajan asemasta on annettu perustuslailla. Perustuslakivaliokunta on katsonut kansanedustajan asemasta annettujen perustuslain säännösten edellyttävän edustajan puhe- ja toimintavapauden

turvaamista kaikissa edustajan tehtäviin kuuluvissa toimissa, kuitenkin siten, että edustajaa ei ole perustuslain säännöksillä vapautettu vastaamasta lailla rangaistaviksi säädetyistä teoista (PeVM 54/1982 vp, s. 4/I).

Perustuslakivaliokunta on katsonut (PeVL 29/2001 vp), että perustuslaista ei johdu estettä säätää edustajantoimen hoitamisen kannalta moitittavia kansanedustajan tekoja rangaistaviksi, jos sääntely muuten täyttää perustuslaista johtuvat vaatimukset eikä asiattomasti vaaranna kansanedustajan tehtävien vapaata ja häiriötöntä hoitamista. Näin ollen yleissopimuksen kriminalisointivelvoite ei sinänsä valiokunnan mielestä koske perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Nyt esitetään kansanedustajan lahjusrikossäännöksiä kovennettavaksi jonkin verran. Esityksessä katsotaan, ettei muutos kavenna kansanedustajan tehtävien vapaata ja häiriötöntä noudattamista vaan päinvastoin lisää mahdollisuuksia hoitaa edustajan tehtäviä joutumatta epäasiallisen häirinnän kohteeksi. Kriminalisoinnin jonkin asteisella kovennuksella ei siten ole sellaisia vaikutuksia edustajan asemaan, joiden perusteella kovennuksesta ei voitaisi päättää äänten enemmistöllä.

Kansanedustajan lahjusrikosten suhde perustuslain 30 § :n 2 momenttiin

Perustuslain 30 §:n 2 momentin mukaan kansanedustajaa ei saa asettaa syytteeseen eikä hänen vapauttaan riistää hänen valtiopäivillä lausumiensa mielipiteiden tai asian käsittelyssä noudattamansa menettelyn johdosta, ellei eduskunta ole siihen suostunut päätöksellä, jota vähintään viisi kuudesosaa annetuista äänistä on kannattanut. Esityksessä on katsottu, että lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevan kriminalisoinnin sisältämää edustajantoimen käsitettä on syytä tulkita yhdenmukaisesti perustuslain 30 § :n 2 momentin kanssa.

Lahjuksen ottaminen kansanedustajana ei kuitenkaan edellytä täytyäkseen toimimista edustajantoimessa, vaan rikos edellyttää ainoastaan tarkoitusta toimia edustajantoimessa. Tilanne on sama myös voimassa olevassa laissa, jonka mukaan rikos täyttyy jo ennen kuin kansanedustaja on esittänyt mielipiteitään tai osallistunut asian käsittelyyn valtiopäivillä (LaVM 10/2002 vp, s.3). Rikos ei edellytä edes sitä, että kansanedustaja myöhemmin toimisi valtiopäivillä lupaamallaan tavalla. Rikos voidaan siis tehdä missä tahansa muuallakin kuin valtiopäivillä. Käytännössä lahjusrikokset varsin todennäköisesti tehtäisiinkin muualla kuin täysistunnossa tai valiokunnissa. Tämä seikka näyttäisi puhuvan sen puolesta, ettei lahjuksen ottaminen kansanedustajana kuuluisi useimmissa tapauksissa rikoksiin, joissa syytteen nostamiseen tarvittaisiin perustuslain 30 § :n 2 momentissa tarkoitettu eduskunnan suostumus. Tässä suhteessa voidaan viitata myös edellä kohdassa 2.2. Ruotsin lainsäädännöstä sanottuun.

Toisaalta lahjuksen ottamista kansanedustajana koskevan pykälän tunnusmerkistökijät liittyvät erittäin läheisesti kansanedustajan toimeen ja toimimiseen kansanedustajana (ks. myös LaVM 10/2002 vp, s 3). Kansanedustajan lahjusrikosten ja perustuslain koskemattomuussäännöksen suojeluobjekti on sama: edustajantoimen riippumattomuuden turvaaminen epäasialliselta painostukselta. Tämä ilmenee lahjuksen ottamisrikoksen tunnusmerkistössä siinä, että teon on oltava omiaan horjuttamaan luottamusta edustajantoimen hoitamisen riippumattomuuteen. Näistä näkökohdista huolimatta on varsin ongelmallista nähdä, että kansanedustajan lahjusrikoksia, jotka

tehdään kaukana eduskunnan puhujanpöntöstä ja joiden täytyminen ei edellytä puhumista valiokunnissa tai valtiopäivillä, olisivat immuniteettisäännösten piirissä.

Lakivaliokunnan mukaan sellainen lopputulos, jonka mukaan kansanedustajaa vastaa voitaisiin nostaa syyte lahjuksen ottamisesta kansanedustajana ilman eduskunnan suostumusta, olisi perustuslain kansanedustajan koskemattomuutta suojaavan säännöksen tarkoituksen kannalta arveluttava (LaV 19/2002 v, s. 3). Vaikka immuniteettisäännöstö ja kriminaaliointisäännöstö ovat kaksi eri asiaa, saattaa olla syytä pyrkiä välttämään ainakin sellaista normitilannetta, jossa lahjusrikos toisissa tapauksissa olisi ja toisissa tapauksissa taas ei olisi immuniteettisäännöksen piirissä. Sen sijaan sitä seikkaa, että kansanedustajan lahjusrikosten katsottaisiin yleensä jäävän perustuslain immuniteettisäännösten ulkopuolelle, ei ole välttämättä pidettävä pelkästään ongelmallisena asiana. Onhan immuniteettisäännösten ulkopuolella jo tällä hetkellä lukematon määrä rikoksia, joihin kansanedustajatkin voivat syyllistyä. Ja vaikka yleissopimukseen ei sisälly nimenomaisia erityisiä syyteoikeusjärjestelyjä koskevia määräyksiä, yleissopimuksen tehokkaan täytäntöönpanon näkökulmasta tällainen erityissuoja voisi tarjota ainakin vahvasti korruptoituneissa maissa mahdollisuuden kiertää yleissopimuksen määräyksiä.

Olipa ratkaisu krimialisoinnin suhteesta immuniteettisäännöstöön mikä tahansa, ehdotus ei vaatine perustuslain muuttamista. Asiasta pyydetään kuitenkin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi Strasbourgissa 15 päivänä toukokuuta 2003 tehdyn lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen lisäpöytäkirjan (ETS 191) ja

että Eduskunta hyväksyisi Strasbourgissa 4 päivänä marraskuuta 1998 tehdyn lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen (SopS 108/2002) 12 artiklaan tekemänsä 37 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetun ja 17 artiklan 1 kappaleen b kohtaan tekemänsä 17 artiklan 2 kappaleessa ja 37 artiklan 2 kappaleessa tarkoitetun varauman peruuttamisen

Edellä esitetyn perustella ja koska lisäpöytäkirja sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.**Laki****lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Strasbourgissa 15 päivänä toukokuuta 2003 tehdyn lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat

määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §
Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

2.

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 1 luvun 11 §:n 2 momentti, 16 luvun 14 a §, 18 § ja 20 §:n 3—5 momentti, 30 luvun 7, 8 ja 13 § sekä 40 luvun 4 §, 12 §:n 4 momentti ja 14 §,

sellaisina kuin ne ovat 1 luvun 11 §:n 2 momentti laeissa 626/1996, 650/2004 ja 743/2006, 16 luvun 14 a §, 18 § ja 20 §:n 3—5 momentti laissa 604/2002, 30 luvun 7 § laissa 769/1990, 8 § mainitussa laissa 604/2002 ja 13 § laissa 465/2005, 40 luvun 4 §, 12 §:n 4 momentti ja 14 § mainitussa laissa 604/2002, sekä

lisätään 16 lukuun siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen uusi 14 b, 14 c, 14 d ja 21 §, 30 lukuun siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen uusi 7 a, 8 a, 14 ja 15 § sekä 40 lukuun siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen uusi 4 a §, seuraavasti:

1 luku

Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta

11 §

Kaksoisrangaistavuuden vaatimus

Vaikka teosta ei säädetä rangaistusta teko-
paikan laissa, siihen sovelletaan Suomen la-
kia, jos sen on tehnyt Suomen kansalainen tai
6 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu
henkilö ja teosta säädetään rangaistus:

1) 11 luvun 5 tai 6 §:ssä, jos teko on sellai-
nen sotarikos tai törkeä sotarikos taikka osal-
lisuusteko niihin, jota tarkoitetaan kulttuu-
riomaisuuden suojelemisesta aseellisen selk-
kauksen sattuessa tehdyn Haagin vuoden
1954 yleissopimuksen toisen pöytäkirjan
15 artiklassa;

2) 15 luvun 12 a §:n nojalla mainitun luvun
1—9 §:ssä;

3) 16 luvun 1—3 §:ssä ja vaikka rikoksen
kohteena on 40 luvun 11 §:n 2, 3 tai 5 koh-
dassa tarkoitettu henkilö taikka ulkomainen
virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikos-
tuomioistuimen palveluksessa;

4) 16 luvun 13, 14, 14 a, 14 b, 14 c ja 14 d
§:ssä ja vaikka lainkohtia sovelletaan maini-
tun luvun 20 §:n nojalla;

5) 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä;

6) 20 luvun 6, 7 ja 8 a §:ssä;

7) 20 luvun 9 tai 9 a §:ssä, jos teko kohdis-
tuu kahdeksaatoista vuotta nuorempaan hen-
kilöön;

8) 30 luvun 7, 7 a, 8 ja 8 a §:ssä ja vaikka
lainkohtia sovelletaan mainitun luvun 14 §:n
nojalla; taikka

9) 40 luvun 1—4 ja 4 a §:ssä, jos rikoksen
tekijä on kansanedustaja, ulkomainen virka-
mies tai ulkomaisen parlamentin jäsen.

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

14 a §

Lahjuksen antaminen kansanedustajalle

Joka kansanedustajalle lupaa, tarjoaa tai antaa hänelle tai toiselle tarkoitetun lahjan tai muun edun, jotta tämä toimisi edustajantoi-messaan tietyllä tavalla tai tietyn tavoitteen saavuttamiseksi taikka palkkiona sellaisesta toiminnasta, ja teko on omiaan vakavasti vaarantamaan edustajantoimen hoitamisen riippumattomuutta, on tuomittava *lahjuksen antamisesta kansanedustajalle* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

14 b §

Törkeä lahjuksen antaminen kansanedusta-jalle

Jos lahjuksen antamisessa kansanedustajal-le

1) lahjalla tai edulla pyritään saamaan asi-anomainen toimimaan edustajantoi-messaan lahjanantajaa tai toista huomattavasti hyödyt-tään tai toiselle tuntuvaa vahinkoa tai haittaa aiheuttaen tai

2) lahjan tai edun arvo on huomattava ja lahjuksen antaminen kansanedustajalle on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä lahjuksen antamisesta kansanedustajalle* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

14 c §

Vaikutusvallan väärinkäytön palkitseminen

Joka palkkioksi vaikutusvallan käyttämi-sestä henkilölle, joka ilmoittaa pystyvänsä vaikuttamaan epäasiallisesti virkamiehen päätöksentekoon tai sen valmisteluun palve-lussuhteessa tai kansanedustajan päätöksen-tekoon tai sen valmisteluun eduskunnassa, lupaa, tarjoaa tai antaa asianomaiselle itsel-

leen tai toiselle tarkoitetun lahjan tai muun edun, on tuomittava *vaikutusvallan väärin-käytön palkitsemisesta* sakkoon tai vankeu-teen enintään kahdeksi vuodeksi

14 d §

Vaikutusvallan kauppaaminen

Joka ilmoittaa pystyvänsä vaikuttamaan epäasiallisesti virkamiehen päätöksentekoon tai sen valmisteluun palvelussuhteessa tai kansanedustajan päätöksentekoon tai sen valmisteluun eduskunnassa ja itselleen tai toiselle palkkioksi vaikutusvallan käyttämi-sestä

1) pyytää lahjan tai muun edun taikka tekee muutoin aloitteen sellaisen edun saamiseksi tai

2) ottaa vastaan tai hyväksyy lahjan tai muun edun taikka hyväksyy sitä koskevan lupauksen tai tarjouksen,

on tuomittava *vaikutusvallan kauppaami-sesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kah-deksi vuodeksi.

18 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Lahjuksen antamiseen, törkeään lahjuksen antamiseen, lahjuksen antamiseen kansan-edustajalle, törkeään lahjuksen antamiseen kansanedustajalle, vaikutusvallan väärinkäy-tön palkitsemiseen ja vaikutusvallan kaup-paamiseen sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

20 §

Soveltamisalasäännökset

Sovellettaessa tämän luvun 13, 14, 14 c ja 14 d §:ää rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, julkisyhteisön työntekijä, ulkomai-nen virkamies, julkista valtaa käyttävä henki-lö ja sotilas.

Sovellettaessa tämän luvun 14 a, 14 b, 14 c ja 14 d §:ää rikollisen teon kohteena olevaan kansanedustajaan rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu ulkomaisen parlamentin jäsen.

Jos muualla kuin tässä laissa säädetään rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten soveltamisesta muuhun kuin 1—4 momentissa tarkoitettuun henkilöön, hänet rinnastetaan rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen sovellettaessa tämän luvun 1—3, 9, 13, 14, 14 c ja 14 d §:ää.

21 §

Menettämisseuraamus

Edellä 14 d §:ssä tarkoitettulla tavalla vastaanotettu lahja tai etu taikka sen arvo on tuomittava valtiolle menetetyksi rikoksenteijältä tai siltä, jonka puolesta tai hyväksi rikoksenteijä on toiminut. Muun omaisuuden menettämisen osalta noudatetaan, mitä 10 luvussa säädetään.

30 luku

Elinkeinorikoksista

7 §

Lahjominen elinkeinotoiminnassa

Joka

1) elinkeinonharjoittajan palveluksessa olevalle,

2) elinkeinonharjoittajana toimivan yhteisön tai elinkeinotoimintaa harjoittavan säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenelle, toimitusjohtajalle, tilintarkastajalle tai selvitysmiehelle,

3) elinkeinonharjoittajan puolesta tehtävää suorittavalle tai

4) elinkeinoharjoittajien välistä tai elinkeinonharjoittajan ja muun osapuolen välistä riitaa välimiehenä ratkaisevalle

lupaa, tarjoaa tai antaa lahjottavalle itselleen taikka toiselle osoitetun oikeudettoman edun (*lahjuksen*) tarkoituksin saattaa lahjottava toimessaan tai tehtävässään suosimaan

lahjuksen antajaa tai jotakuta muuta taikka palkita lahjottava sellaisesta suosimisesta, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 16 luvun 13 tai 14 §:n mukaan, *lahjomisesta elinkeinotoiminnassa* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

7 a §

Törkeä lahjominen elinkeinotoiminnassa

Jos lahjomisessa elinkeinotoiminnassa

1) lahjalla tai edulla pyritään saamaan asianomainen toimimaan tehtävässään lahjojaa tai toista huomattavasti hyödyttäen tai toiselle tuntuvaa vahinkoa tai haittaa aiheuttaen tai

2) lahjan tai edun arvo on huomattava ja lahjominen elinkeinotoiminnassa on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästä lahjomisesta elinkeinotoiminnassa* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

8 §

Lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa

Joka

1) elinkeinonharjoittajan palveluksessa ollessaan,

2) elinkeinonharjoittajana toimivan yhteisön tai elinkeinotoimintaa harjoittavan säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenenä, toimitusjohtajana, tilintarkastajana tai selvitysmiehenä,

3) elinkeinonharjoittajan puolesta tehtävää suorittaessaan tai

4) elinkeinoharjoittajien välistä tai elinkeinonharjoittajan ja muun osapuolen välistä riitaa välimiehenä ratkaistessaan

itselleen tai toiselle pyytää lahjuksen tai tekee muutoin aloitteen sellaisen saamiseksi, ottaa vastaan tai hyväksyy lahjuksen suosiakseen toimessaan tai tehtävässään lahjuksen antajaa tai jotakuta muuta taikka palkkioksi tällaisesta suosimisesta, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 40 luvun 1—3 §:n mukaan, *lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

8 a §

Törkeä lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa

Jos lahjuksen ottamisessa elinkeinotoiminnassa

1) rikoksenteekijä toimii tai hänen tarkoituksenaan on toimia lahjan tai edun vuoksi tehtävässään lahjanantajaa tai toista huomattavasti hyödyttäen tai toiselle tuntuvaa vahinkoa tai haittaa aiheuttaen tai

2) lahjan tai edun arvo on huomattava ja lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteekijä on tuomittava *törkeästä lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

13 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Markkinointirikokseen, alkoholijuoman markkinointirikokseen, kilpailumenettelyrikkokseen, yritysvakoiluun, yrityssalaisuuden väärinkäyttöön, lahjomiseen elinkeinotoiminnassa, törkeään lahjomiseen elinkeinotoiminnassa, lahjuksen ottamiseen elinkeinotoiminnassa ja törkeään lahjuksen ottamiseen elinkeinotoiminnassa sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

14 §

Soveltamisaläsäännökset

Sovellettaessa tämän luvun 7, 7 a, 8 ja 8 a §:ää välimieheen rinnastetaan ulkomainen välimies, joka hoitaa tehtäviään toisen valtion välimiesmenettelyä koskevan lainsäädännön mukaisesti

15 §

Menettämisseuraamus

Edellä 8 ja 8 a §:ssä tarkoitettulla tavalla vastaanotettu lahja tai etu taikka sen arvo on tuomittava valtiolle menetetyksi rikoksente-

kijältä tai siltä, jonka puolesta tai hyväksi rikoksenteekijä on toiminut. Muun omaisuuden menettämisen osalta noudatetaan, mitä 10 luvussa säädetään.

40 luku

Virkarikoksista

4 §

Lahjuksen ottaminen kansanedustajana

Jos kansanedustaja toimiakseen edustajan-toimessaan tietyllä tavalla tai tietyn tavoitteen saavuttamiseksi taikka palkkiona sellaisesta toiminnasta itselleen tai toiselle

1) pyytää lahjan tai muun edun taikka tekee muutoin aloitteen sellaisen edun saamiseksi taikka

2) ottaa vastaan tai hyväksyy lahjan tai muun edun taikka hyväksyy sitä koskevan lupauksen tai tarjouksen

ja teko on omiaan horjuttamaan luottamusta edustajantoimen hoitamisen riippumattomuuteen, hänet on tuomittava *lahjuksen ottamisesta kansanedustajana* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

4 a §

Törkeä lahjuksen ottaminen kansanedustajana

Jos lahjuksen ottamisessa kansanedustajana

1) kansanedustaja asettaa lahjan tai edun toimintansa ehdoksi taikka toimii tai hänen tarkoituksenaan on toimia edustajantoimessaan lahjanantajaa tai toista huomattavasti hyödyttäen tai toiselle tuntuvaa vahinkoa tai haittaa aiheuttaen tai

2) lahjan tai edun arvo on huomattava ja lahjuksen ottaminen kansanedustajana on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, kansanedustaja on tuomittava *törkeästä lahjuksen ottamisesta kansanedustajana* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

12 §

Soveltamisalasäännökset

 Tämän luvun 4, 4 a ja 14 §:ää sovelletaan
 myös ulkomaisen parlamentin jäseniin.
 -----

14 §

Menettämisseuraamus

Edellä 1—4 ja 4 a §:ssä tarkoitetulla tavalla vastaanotettu lahja tai etu taikka sen arvo on tuomittava valtiolle menetetyksi rikoksente-
 kijältä tai siltä, jonka puolesta tai hyväksi ri-
 koksentejä on toiminut. Muun omaisuuden
 menettämisen osalta noudatetaan, mitä 10 lu-
 vussa säädetään.

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

 Helsingissä _____ päivänä _____ kuuta 20

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Tuija Brax*

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 1 luvun 11 §:n 2 momentti, 16 luvun 14 a §, 18 § ja 20 §:n 3—5 momentti, 30 luvun 7, 8 ja 13 § sekä 40 luvun 4 §, 12 §:n 4 momentti ja 14 §,

sellaisina kuin ne ovat 1 luvun 11 §:n 2 momentti laeissa 626/1996, 650/2004 ja 743/2006, 16 luvun 14 a §, 18 § ja 20 §:n 3—5 momentti laissa 604/2002, 30 luvun 7 § laissa 769/1990, 8 § mainitussa laissa 604/2002 ja 13 § laissa 465/2005, 40 luvun 4 §, 12 §:n 4 momentti ja 14 § mainitussa laissa 604/2002, sekä

lisätään 16 lukuun siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen uusi 14 b, 14 c, 14 d ja 21 §, 30 lukuun siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen uusi 7 a, 8 a, 14 ja 15 § sekä 40 lukuun siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen uusi 4 a §, seuraavasti:

1 luku

Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

11 §

11 §

*Kaksoisrangaistavuuden vaatimus**Kaksoisrangaistavuuden vaatimus*

Vaikka teosta ei säädetä rangaistusta teko-
paikan laissa, siihen sovelletaan Suomen la-
kia, jos sen on tehnyt Suomen kansalainen tai
6 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu hen-
kilö ja teosta säädetään rangaistus:

1) 11 luvun 5 tai 6 §:ssä, jos teko on sellai-
nen sotarikos tai törkeä sotarikos taikka osal-
lisuusteko niihin, jota tarkoitetaan kulttuu-
riomaisuuden suojelemisesta aseellisen selk-
kauksen sattuessa tehdyn Haagin vuoden
1954 yleissopimuksen toisen pöytäkirjan
15 artiklassa; (11.4.2008/212)

2) 15 luvun 12 a §:n nojalla mainitun luvun
1—9 §:ssä;

3) 16 luvun 1—3 §:ssä ja vaikka rikoksen
kohteena on 40 luvun 11 §:n 2, 3 tai 5 koh-
dassa tarkoitettu henkilö taikka ulkomainen

Vaikka teosta ei säädetä rangaistusta teko-
paikan laissa, siihen sovelletaan Suomen la-
kia, jos sen on tehnyt Suomen kansalainen tai
6 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu hen-
kilö ja teosta säädetään rangaistus:

1) 11 luvun 5 tai 6 §:ssä, jos teko on sellai-
nen sotarikos tai törkeä sotarikos taikka osal-
lisuusteko niihin, jota tarkoitetaan kulttuu-
riomaisuuden suojelemisesta aseellisen selk-
kauksen sattuessa tehdyn Haagin vuoden
1954 yleissopimuksen toisen pöytäkirjan
15 artiklassa;

2) 15 luvun 12 a §:n nojalla mainitun luvun
1—9 §:ssä;

3) 16 luvun 1—3 §:ssä ja vaikka rikoksen
kohteena on 40 luvun 11 §:n 2, 3 tai 5 koh-
dassa tarkoitettu henkilö taikka ulkomainen

Voimassa oleva laki

virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikos-
tuomioistuimen palveluksessa;

4) 16 luvun 13, 14 ja 14 a §:ssä ja vaikka
lainkohtia sovelletaan mainitun luvun 20 §:n
nojalla;

5) 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä;

6) 20 luvun 6, 7 ja 8 a §:ssä;

7) 20 luvun 9 tai 9 a §:ssä, jos teko kohdis-
tuu kahdeksaatoista vuotta nuorempaan hen-
kilöön; taikka

8) 40 luvun 1—4 §:ssä, jos rikoksen tekijä
on kansanedustaja, ulkomainen virkamies tai
ulkomaisen parlamentin jäsen.

Ehdotus

virkamies, joka toimii Kansainvälisen rikos-
tuomioistuimen palveluksessa;

4) 16 luvun 13, 14, 14 a, *14 b, 14 c ja 14 d*
§:ssä ja vaikka lainkohtia sovelletaan maini-
tun luvun 20 §:n nojalla;

5) 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä;

6) 20 luvun 6, 7 ja 8 a §:ssä;

7) 20 luvun 9 tai 9 a §:ssä, jos teko kohdis-
tuu kahdeksaatoista vuotta nuorempaan hen-
kilöön;

8) *30 luvun 7, 7 a, 8 ja 8 a §:ssä ja vaikka*
lainkohtia sovelletaan mainitun luvun 14 §:n
nojalla; taikka

9) 40 luvun 1—4 ja *4 a §:ssä*, jos rikoksen
tekijä on kansanedustaja, ulkomainen virka-
mies tai ulkomaisen parlamentin jäsen.

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

14 a §

Lahjuksen antaminen kansanedustajalle

Joka kansanedustajalle lupaa, tarjoaa tai an-
taa hänelle tai toiselle tarkoitetun lahjan tai
muun oikeudettoman edun, jotta tämä *edun*
vuoksi edustajantoimessaan *menettelisi jonkin*
eduskunnassa käsiteltävänä olevan tai käsi-
teltäväksi tulevan asian päättämiseksi tietyllä
tavalla, on tuomittava lahjuksen antamisesta
kansanedustajalle sakkoon tai vankeuteen
enintään neljäksi vuodeksi.

(uusi)

14 a §

Lahjuksen antaminen kansanedustajalle

Joka kansanedustajalle lupaa, tarjoaa tai
antaa hänelle tai toiselle tarkoitetun lahjan tai
muun edun, jotta tämä *toimisi edustajantoi-*
messaan tietyllä tavalla tai tietyn tavoitteen
saavuttamiseksi taikka palkkiona sellaisesta
toiminnasta, ja teko on omiaan vakavasti
vaarantamaan edustajantoimen hoitamisen
riippumattomuutta, on tuomittava lahjuksen
antamisesta kansanedustajalle sakkoon tai
vankeuteen enintään *kahdeksi* vuodeksi.

14 b §

Törkeä lahjuksen antaminen kansanedusta-
jalle

Jos lahjuksen antamisessa kansanedustajal-
le

1) lahjalla tai edulla pyritään saamaan asi-
anomainen toimimaan edustajantoimessaan
lahjanantajaa tai toista huomattavasti hyödyt-
tään tai toiselle tuntuvaa vahinkoa tai haittaa
aiheuttaen tai

2) lahjan tai edun arvo on huomattava
ja lahjuksen antaminen kansanedustajana

Voimassa oleva laki

Ehdotus

on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekeijä on tuomittava *törkeästä lahjuksen antamisesta kansanedustajalle* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

(uusi)

14 c §

Vaikutusvallan väärinkäytön palkitseminen

Joka palkkioksi vaikutusvallan käyttämisestä henkilölle, joka ilmoittaa pystyvänsä vaikuttamaan epäasiallisesti virkamiehen päätöksentekoon tai sen valmisteluun palvelussuhteessa tai kansanedustajan päätöksentekoon tai sen valmisteluun eduskunnassa, lupaa, tarjoaa tai antaa asianomaiselle itselleen tai toiselle tarkoitetun lahjan tai muun edun, on tuomittava *vaikutusvallan väärinkäytön palkitsemisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi

(uusi)

14 d §

Vaikutusvallan kauppaaminen

Joka ilmoittaa pystyvänsä vaikuttamaan epäasiallisesti virkamiehen päätöksentekoon tai sen valmisteluun palvelussuhteessa tai kansanedustajan päätöksentekoon tai sen valmisteluun eduskunnassa ja itselleen tai toiselle palkkioksi vaikutusvallan käyttämisestä

1) pyytää lahjan tai muun edun taikka tekee muutoin aloitteen sellaisen edun saamiseksi tai

2) ottaa vastaan tai hyväksyy lahjan tai muun edun taikka hyväksyy sitä koskevan lupauksen tai tarjouksen,

on tuomittava *vaikutusvallan kauppaamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

18 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Lahjuksen antamiseen, törkeään lahjuksen antamiseen ja lahjuksen antamiseen kansan-

18 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Lahjuksen antamiseen, törkeään lahjuksen antamiseen, lahjuksen antamiseen kansan-

Voimassa oleva laki

edustajalle sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

20 §

Soveltamisalasäännökset

Sovellettaessa tämän luvun 13 ja 14 §:ää rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, julkisyhteisön työntekijä, ulkomainen virkamies, julkista valtaa käyttävä henkilö ja sotilas.

Sovellettaessa tämän luvun 14 a §:ää rikollisen teon kohteena olevaan kansanedustajaan rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu ulkomaisen parlamentin jäsen.

Jos muualla kuin tässä laissa säädetään rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten soveltamisesta muuhun kuin 1—4 momentissa tarkoitettuun henkilöön, hänet rinnastetaan rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen sovellettaessa tämän luvun 1—3, 9, 13 ja 14 §:ää.

(uusi)

Ehdotus

edustajalle, *törkeään lahjuksen antamiseen kansanedustajalle, vaikutusvallan väärinkäytön palkitsemiseen ja vaikutusvallan kauppaamiseen* sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

20 §

Soveltamisalasäännökset

Sovellettaessa tämän luvun 13, 14, *14 c ja 14 d §:ää* rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, julkisyhteisön työntekijä, ulkomainen virkamies, julkista valtaa käyttävä henkilö ja sotilas.

Sovellettaessa tämän luvun 14 a, *14 b, 14 c ja 14 d §:ää* rikollisen teon kohteena olevaan kansanedustajaan rinnastetaan 40 luvun 11 §:ssä tarkoitettu ulkomaisen parlamentin jäsen.

Jos muualla kuin tässä laissa säädetään rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten soveltamisesta muuhun kuin 1—4 momentissa tarkoitettuun henkilöön, hänet rinnastetaan rikollisen teon kohteena olevaan virkamieheen sovellettaessa tämän luvun 1—3, 9, 13, 14, *14 c ja 14 d §:ää*.

21 §

Menettämisseuraamus

Edellä 14 d §:ssä tarkoitettulla tavalla vastaanotettu lahja tai etu taikka sen arvo on tuomittava valtiolle menetetyksi rikoksente-kijältä tai siltä, jonka puolesta tai hyväksi rikoksente-kijä on toiminut. Muun omaisuuden menettämisen osalta noudatetaan, mitä 10 luvussa säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

30 luku

Elinkeinorikoksista

7 §

Lahjominen elinkeinotoiminnassa

Joka

1) elinkeinonharjoittajan palveluksessa olevalle,

2) elinkeinonharjoittajana toimivan yhteisön tai elinkeinotoimintaa harjoittavan säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenelle, toimitusjohtajalle, tilintarkastajalle tai selvitysmiehelle taikka

3) elinkeinonharjoittajan puolesta tehtävää suorittavalle

lupaa, tarjoaa tai antaa lahjottavalle itselleen taikka toiselle osoitetun oikeudettoman edun (*lahjuksen*) tarkoituksin saattaa lahjottava toimessaan tai tehtävässään suosimaan lahjuksen antajaa tai jotakuta muuta taikka palkita lahjottava sellaisesta suosimisesta, on tuomittava *lahjomisesta elinkeinotoiminnassa* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

(uusi)

7 §

Lahjominen elinkeinotoiminnassa

Joka

1) elinkeinonharjoittajan palveluksessa olevalle,

2) elinkeinonharjoittajana toimivan yhteisön tai elinkeinotoimintaa harjoittavan säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenelle, toimitusjohtajalle, tilintarkastajalle tai selvitysmiehelle,

3) elinkeinonharjoittajan puolesta tehtävää suorittavalle tai

4) *elinkeinoharjoittajien välistä tai elinkeinonharjoittajan ja muun osapuolen välistä riitaa välimiehenä ratkaisevalle*

lupaa, tarjoaa tai antaa lahjottavalle itselleen taikka toiselle osoitetun oikeudettoman edun (*lahjuksen*) tarkoituksin saattaa lahjottava toimessaan tai tehtävässään suosimaan lahjuksen antajaa tai jotakuta muuta taikka palkita lahjottava sellaisesta suosimisesta, on tuomittava, *jollei teko ole rangaistava 16 luvun 13 tai 14 §:n mukaan, lahjomisesta elinkeinotoiminnassa* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

7 a §

Törkeä lahjominen elinkeinotoiminnassa

Jos lahjomisessa elinkeinotoiminnassa

1) lahjalla tai edulla pyritään saamaan asianomainen toimimaan tehtävässään lahjojaa tai toista huomattavasti hyödyttäen tai toiselle tuntuva vahinkoa tai haittaa aiheuttaen tai

2) lahjan tai edun arvo on huomattava ja lahjominen elinkeinotoiminnassa on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä lahjomisesta elinkeinotoiminnassa* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Voimassa oleva laki

8 §

Lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa

Joka

1) elinkeinonharjoittajan palveluksessa ollessaan,

2) elinkeinonharjoittajana toimivan yhteisön tai elinkeinotoimintaa harjoittavan säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenenä, toimitusjohtajana, tilintarkastajana tai selvitysmiehenä taikka

3) elinkeinonharjoittajan puolesta tehtävää suorittaessaan

itselleen tai toiselle pyytää lahjuksen tai tekee muutoin aloitteen sellaisen saamiseksi, ottaa vastaan tai hyväksyy lahjuksen suosiakseen toimessaan tai tehtävässään lahjuksen antajaa tai jotakuta muuta taikka palkkioksi tällaisesta suosimisesta, on tuomittava *lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

(uusi)

Ehdotus

8 §

Lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa

Joka

1) elinkeinonharjoittajan palveluksessa ollessaan,

2) elinkeinonharjoittajana toimivan yhteisön tai elinkeinotoimintaa harjoittavan säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenenä, toimitusjohtajana, tilintarkastajana tai selvitysmiehenä,

3) elinkeinonharjoittajan puolesta tehtävää suorittaessaan tai

4) *elinkeinoharjoittajien välistä tai elinkeinonharjoittajan ja muun osapuolen välistä riitaa välimiehenä ratkaistessaan*

itselleen tai toiselle pyytää lahjuksen tai tekee muutoin aloitteen sellaisen saamiseksi, ottaa vastaan tai hyväksyy lahjuksen suosiakseen toimessaan tai tehtävässään lahjuksen antajaa tai jotakuta muuta taikka palkkioksi tällaisesta suosimisesta, on tuomittava, *jollei teko ole rangaistava 40 luvun 1—3 §:n mukaan, lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

8 a §

Törkeä lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa

Jos lahjuksen ottamisessa elinkeinotoiminnassa

1) rikoksenteijä toimii tai hänen tarkoituksenaan on toimia lahjan tai edun vuoksi tehtävässään lahjanantajaa tai toista huomattavasti hyödyttäen tai toiselle tuntuvaa vahinkoa tai haittaa aiheuttaen tai

2) lahjan tai edun arvo on huomattava ja lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästi lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

13 §

13 §

*Oikeushenkilön rangaistusvastuu**Oikeushenkilön rangaistusvastuu*

Markkinointirikokseen, alkoholiuoman markkinointirikokseen, kilpailumenettelyrikokseen, yritysvakoiluun, yrityssalaisuuden väärinkäyttöön, lahjomiseen elinkeinotoiminnassa ja lahjuksen ottamiseen elinkeinotoiminnassa sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

Markkinointirikokseen, alkoholiuoman markkinointirikokseen, kilpailumenettelyrikokseen, yritysvakoiluun, yrityssalaisuuden väärinkäyttöön, lahjomiseen elinkeinotoiminnassa, *törkeään lahjomiseen elinkeinotoiminnassa*, lahjuksen ottamiseen elinkeinotoiminnassa *ja törkeään lahjuksen ottamiseen elinkeinotoiminnassa* sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

(uusi)

14 §

Soveltamisalasäännökset

Sovellettaessa tämän luvun 7, 7 a, 8 ja 8 a §:ää välimieheen rinnastetaan ulkomainen välimies, joka hoitaa tehtäviään toisen valtion välimiesmenettelyä koskevan lainsäädännön mukaisesti

(uusi)

15 §

Menettämisseuraamus

Edellä 8 ja 8 a §:ssä tarkoitettulla tavalla vastaanotettu lahja tai etu taikka sen arvo on tuomittava valtiolle menetetyksi rikoksenteikijältä tai siltä, jonka puolesta tai hyväksi rikoksenteikijä on toiminut. Muun omaisuuden menettämisen osalta noudatetaan, mitä 10 luvussa säädetään.

40 luku

Virkarikoksista

4 §

4 §

*Lahjuksen ottaminen kansanedustajana**Lahjuksen ottaminen kansanedustajana*

Jos kansanedustaja itselleen tai toiselle
1) pyytää lahjan tai muun oikeudettoman edun taikka tekee muutoin aloitteen sellaisen

Jos kansanedustaja *toimiakseen edustajan-toimessaan tietyllä tavalla tai tietyn tavoitteen saavuttamiseksi taikka palkkiona sellai-*

Voimassa oleva laki

edun saamiseksi taikka

2) ottaa vastaan tai hyväksyy lahjan tai muun oikeudettoman edun taikka hyväksyy sitä koskevan lupauksen tai tarjouksen

ja lupaa toimia edun vuoksi edustajantoi-
messaan jonkin eduskunnassa käsiteltävänä
olevan tai käsiteltäväksi tulevan asian päät-
tämiseksi tietyllä tavalla, hänet on tuomittava
lahjuksen ottamisesta kansanedustajana sak-
koon tai vankeuteen enintään neljäksi vuo-
deksi.

(uusi)

Ehdotus

sesta toiminnasta itselleen tai toiselle

1) pyytää lahjan tai muun edun taikka tekee
muutoin aloitteen sellaisen edun saamiseksi
taikka

2) ottaa vastaan tai hyväksyy lahjan tai
muun edun taikka hyväksyy sitä koskevan
lupauksen tai tarjouksen

ja teko on omiaan horjuttamaan luottamus-
ta edustajantoimen hoitamisen riippumatto-
muuteen, hänet on tuomittava lahjuksen ot-
tamisesta kansanedustajana sakkoon tai van-
keuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

4 a §

*Törkeä lahjuksen ottaminen kansanedustaja-
na*

Jos lahjuksen ottamisessa kansanedustajana

1) kansanedustaja asettaa lahjan tai edun
toimintansa ehdoksi taikka toimii tai hänen
tarkoituksenaan on toimia edustajantoi-
meensa lahjanantajaa tai toista huomattavasti
hyödyttäen tai toiselle tuntuvaa vahinkoa tai
haittaa aiheuttaen tai

2) lahjan tai edun arvo on huomattava
ja lahjuksen ottaminen kansanedustajana
on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä,
kansanedustaja on tuomittava *törkeästi lah-
juksen ottamisesta kansanedustajana* vankeu-
teen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enin-
tään neljäksi vuodeksi.

12 §

Soveltamisalasäännökset

Tämän luvun 4 ja 14 §:ää sovelletaan myös
ulkomaisen parlamentin jäseneneen.

Rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien
säännösten soveltamisesta eräissä tapauksissa
säädetään erikseen lailla.

12 §

Soveltamisalasäännökset

Tämän luvun 4, 4 a ja 14 §:ää sovelletaan
myös ulkomaisen parlamentin jäseneneen.

Voimassa oleva laki

14 §

Menettämisseuraamus

Edellä 1—4 §:ssä tarkoitetulla tavalla vastaanotettu lahja tai etu taikka sen arvo on tuomittava valtiolle menetetyksi rikoksenteijältä tai siltä, jonka puolesta tai hyväksi rikoksenteijä on toiminut. Muun omaisuuden menettämisen osalta noudatetaan, mitä 10 luvussa säädetään.

Ehdotus

14 §

Menettämisseuraamus

Edellä 1—4 ja 4 a §:ssä tarkoitetulla tavalla vastaanotettu lahja tai etu taikka sen arvo on tuomittava valtiolle menetetyksi rikoksenteijältä tai siltä, jonka puolesta tai hyväksi rikoksenteijä on toiminut. Muun omaisuuden menettämisen osalta noudatetaan, mitä 10 luvussa säädetään.

Sopimusteksti

**LAHJONTAA KOSKEVAN RIKOSOI-
KEUDELLISEN YLEISSOPIMUKSEN LI-
SÄPÖYTÄKIRJA**

**ADDITIONAL PROTOCOL TO THE
CRIMINAL LAW CONVENTION ON
CORRUPTION**

Euroopan neuvoston jäsenvaltiot ja muut tämän pöytäkirjan allekirjoittaneet valtiot, jotka

The member States of the Council of Europe and the other States signatory hereto,

pitävät toivottavana täydentää lahjontaa koskevaa rikosoikeudellista yleissopimusta (ETS nro 173, jäljempänä yleissopimus) ehkäistäkseen lahjontaa ja taistellakseen sitä vastaan,

Considering that it is desirable to supplement the Criminal Law Convention on Corruption (ETS No. 173, hereafter "the Convention") in order to prevent and fight against corruption;

ottavat huomioon myös sen, että tämä pöytäkirja mahdollistaa vuonna 1996 hyväksytyyn lahjonnan vastaisen toimintaohjelman laajemman täytäntöönpanon,

Considering also that the present Protocol will allow the broader implementation of the 1996 Programme of Action against Corruption,

ovat sopineet seuraavasta:

Have agreed as follows:

I LUKU

Chapter I

KÄSITTEIDEN KÄYTTÖ

Use of terms

1 artikla

Article 1

Käsitteiden käyttö

Use of terms

Tämän pöytäkirjan soveltamistarkoituksessa:

For the purpose of this Protocol:

1) "välimiehen" katsotaan tarkoittavan tämän pöytäkirjan sopimuspuolena olevan valtion kansallisen lainsäädännön määritelmän mukaista välimiestä, mutta käsite tarkoittaa joka tapauksessa sellaista henkilöä, jonka tehtävänä on välityssopimuksen perusteella antaa oikeudellisesti sitova päätös riidassa, jonka osapuolet ovat määränneet hänen ratkaistavakseen;

1) The term "arbitrator" shall be understood by reference to the national law of the States Parties to this Protocol, but shall in any case include a person who by virtue of an arbitration agreement is called upon to render a legally binding decision in a dispute submitted to him/her by the parties to the agreement.

2) "välityssopimus" tarkoittaa kansallisen lainsäädännön mukaista sopimusta, jolla sen

2) The term "arbitration agreement" means an agreement recognised by the national law whereby the parties agree to submit a dispute for a decision by an arbitrator.

osapuolet sopivat riidan määräämisestä välimiehen ratkaistavaksi;

3) ”valamiehen” katsotaan tarkoittavan tämän pöytäkirjan sopimuspuolena olevan valtion kansallisen lainsäädännön määritelmän mukaista valamiestä, mutta käsite tarkoittaa joka tapauksessa sellaista henkilöä, joka on maallikkojäsenenä kollegiaalisessa elimessä, jonka tehtävänä on päättää oikeudenkäynnissä syytettynä olevan henkilön syyllisyydestä;

4) kun kyse on menettelystä, johon osallistuu toisen valtion välimies tai valamies, syytettä ajava valtio voi soveltaa välimiehen tai valamiehen määritelmää ainoastaan niiltä osin kuin määritelmä on yhdenmukainen sen kansallisen lainsäädännön kanssa.

3) The term “juror” shall be understood by reference to the national law of the States Parties to this Protocol but shall in any case include a lay person acting as a member of a collegial body which has the responsibility of deciding on the guilt of an accused person in the framework of a trial.

4) In the case of proceedings involving a foreign arbitrator or juror, the prosecuting State may apply the definition of arbitrator or juror only in so far as that definition is compatible with its national law.

II LUKU

KANSALLISET TOIMENPITEET

2 artikla

Kansallisen välimiehen aktiivinen lahjonta

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi tahallisen perusteettoman edun lupauksen, tarjoamisen tai antamisen joko suoraan tai välillisesti välimiehelle, joka hoitaa tehtäviään kyseisen sopimuspuolen välimiesmenettelyä koskevan lainsäädännön mukaisesti, tätä itseään tai toista henkilöä varten, jotta tämä toimisi tai pidättäytyisi toimimasta tietyllä tavalla tehtäviä hoitaessaan.

3 artikla

Kansallisen välimiehen passiivinen lahjonta

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi tahallisen perusteetto-

Chapter II

Measures to be taken at national level

Article 2

Active bribery of domestic arbitrators

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally, the promising, offering or giving by any person, directly or indirectly, of any undue advantage to an arbitrator exercising his/her functions under the national law on arbitration of the Party, for himself or herself or for anyone else, for him or for her to act or refrain from acting in the exercise of his or her functions.

Article 3

Passive bribery of domestic arbitrators

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally, the re-

man edun pyytämisen tai vastaanottamisen tai tällaisen edun tarjouksen tai lupauksen hyväksymisen joko suoraan tai välillisesti välimiehen toimesta tätä itseään tai toista henkilöä varten, jotta tämä toimisi tai pidättäytyisi toimimasta tietyllä tavalla tehtäviään hoitaessaan.

4 artikla

Toisen valtion välimiehen lahjonta

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi 2 ja 3 artiklassa tarkoitettun toiminnan silloin, kun se koskee välimiestä, joka hoitaa tehtäviään toisen valtion välimiesmenettelyä koskevan lainsäädännön mukaisesti.

5 artikla

Kansallisen valamiehen lahjonta

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi 2 ja 3 artiklassa tarkoitettun toiminnan silloin, kun se koskee henkilöä, joka toimii valamiehenä sen oikeusjärjestelmän puitteissa.

6 artikla

Toisen valtion valamiehen lahjonta

Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säätääkseen kansallisessa lainsäädännössään rangaistavaksi teoksi 2 ja 3 artiklassa tarkoitettun toiminnan silloin, kun se koskee henkilöä, joka toimii valamiehenä toisen valtion oikeusjärjestelmän puitteissa.

quest or receipt by an arbitrator exercising his/her functions under the national law on arbitration of the Party, directly or indirectly, of any undue advantage for himself or herself or for anyone else, or the acceptance of an offer or promise of such an advantage, to act or refrain from acting in the exercise of his or her functions.

Article 4

Bribery of foreign arbitrators

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in Articles 2 and 3, when involving an arbitrator exercising his/her functions under the national law on arbitration of any other State.

Article 5

Bribery of domestic jurors

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in Articles 2 and 3, when involving any person acting as a juror within its judicial system.

Article 6

Bribery of foreign jurors

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in Articles 2 and 3, when involving any person acting as a juror within the judicial system of any other State.

III LUKU	Chapter III
TÄYTÄNTÖÖNPANON VALVONTA JA LOPPUMÄÄRÄYKSET	Monitoring of implementation and final provisions
7 artikla	Article 7
<i>Täytäntöönpanon valvonta</i>	<i>Monitoring of implementation</i>
Lahjonnan vastainen valtioiden ryhmä (GRECO) valvoo sopimuspuolten suorittamaa pöytäkirjan täytäntöönpanoa.	The Group of States against Corruption (GRECO) shall monitor the implementation of this Protocol by the Parties.
8 artikla	Article 8
<i>Pöytäkirjan suhde yleissopimukseen</i>	<i>Relationship to the Convention</i>
1. Sopimusvaltioiden välillä tämän pöytäkirjan 2—6 artiklan määräyksiä pidetään yleissopimuksen lisäartikloina.	1. As between the States Parties the provisions of Articles 2 to 6 of this Protocol shall be regarded as additional articles to the Convention.
2. Yleissopimuksen määräyksiä sovelletaan niiltä osin kuin ne ovat tämän pöytäkirjan määräysten mukaisia.	2. The provisions of the Convention shall apply to the extent that they are compatible with the provisions of this Protocol.
9 artikla	Article 9
<i>Selitykset ja varauumat</i>	<i>Declarations and reservations</i>
1. Jos sopimuspuoli on antanut yleissopimuksen 36 artiklan mukaisen selityksen, se voi antaa samanlaisen selityksen tämän pöytäkirjan 4-6 artiklan osalta allekirjoittaessaan tämän pöytäkirjan tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa.	1. If a Party has made a declaration in accordance with Article 36 of the Convention, it may make a similar declaration relating to Articles 4 and 6 of this Protocol at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.
2. Jos sopimuspuoli on tehnyt yleissopimuksen 37 artiklan 1 kappaleen mukaisen varauuman, jolla rajoitetaan yleissopimuksen 5 artiklassa määritettyä passiivista lahjontaa koskevien määräysten soveltamista, se voi tehdä samanlaisen varauuman tämän pöytäkirjan 4 ja 6 artiklan osalta allekirjoittaessaan tämän pöytäkirjan tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa. Muita sopimuspuolen tekemiä yleissopimuksen 37 artiklan mukaisia varauumia sovelletaan	2. If a Party has made a reservation in accordance with Article 37, paragraph 1, of the Convention restricting the application of the passive bribery offences defined in Article 5 of the Convention, it may make a similar reservation concerning Articles 4 and 6 of this Protocol at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession. Any other reservation made by a Party, in accordance

myös tähän pöytäkirjaan, jollei sopimuspuoli anna muunsisältöistä selitystä allekirjoittaessaan tämän pöytäkirjan tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa.

3. tähän pöytäkirjaan ei saa tehdä muita varauksia.

10 artikla

Allekirjoittaminen ja voimaantulo

1. Tämä pöytäkirja on avoinna allekirjoittamista varten valtioille, jotka ovat allekirjoittaneet yleissopimuksen. Nämä valtiot voivat ilmaista suostumuksensa tulla tämän pöytäkirjan sitomiksi:

a) allekirjoittamalla sen ilman ratifioimista tai hyväksymistä koskevaa varauksia; tai

b) allekirjoittamalla sen ratifioimis- tai hyväksymisvarauksin, mitä seuraa ratifioiminen tai hyväksyminen.

2. Ratifioimis- tai hyväksymiskirja talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

3. Pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona viisi valtiota on ilmaissut suostumuksensa tulla tämän pöytäkirjan sitomaksi 1 ja 2 kappaleen mukaisesti, mutta ei kuitenkaan ennen kuin yleissopimus on tullut voimaan.

4. Sellaisen allekirjoittajavaltion osalta, joka myöhemmin ilmaisee suostumuksensa tulla tämän pöytäkirjan sitomaksi, pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona se on ilmaissut suostumuksensa tulla tämän pöytäkirjan sitomaksi 1 ja 2 kappaleen määräysten mukaisesti.

5. Allekirjoittajavaltio ei voi ratifioida tai hyväksyä tätä pöytäkirjaa, jollei se samanaikaisesti ilmaise tai ole aiemmin ilmaissut suostumustaan tulla yleissopimuksen sitomaksi.

with Article 37 of the Convention shall be applicable also to this Protocol, unless that Party otherwise declares at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

3. No other reservation may be made.

Article 10

Signature and entry into force

1. This Protocol shall be open for signature by States which have signed the Convention. These States may express their consent to be bound by:

a) signature without reservation as to ratification, acceptance or approval; or

b) signature subject to ratification, acceptance or approval, followed by ratification, acceptance or approval.

2. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

3. This Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date on which five States have expressed their consent to be bound by the Protocol in accordance with the provisions of paragraphs 1 and 2, and only after the Convention itself has entered into force.

4. In respect of any signatory State which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date of the expression of its consent to be bound by the Protocol in accordance with the provisions of paragraphs 1 and 2.

5. A signatory State may not ratify, accept or approve this Protocol without having, simultaneously or previously, expressed its consent to be bound by the Convention.

11 artikla

Pöytäkirjaan liittyminen

1. Sellainen valtio tai Euroopan yhteisö, joka on liittynyt yleissopimukseen, voi liittyä myös tähän pöytäkirjaan sen tultua voimaan.

2. Pöytäkirjaan liittyvän valtion tai Euroopan yhteisön osalta pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona se on tallettanut liittymiskirjansa Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

Article 11

Accession to the Protocol

1. Any State or the European Community having acceded to the Convention may accede to this Protocol after it has entered into force.

2. In respect of any State or the European Community acceding to the Protocol, it shall enter into force on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date of the deposit of an instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe.

12 artikla

Alueellinen soveltaminen

1. Valtio tai Euroopan yhteisö voi, allekirjoittaessaan tämän pöytäkirjan tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa, määritellä alueen tai alueet, joihin tätä pöytäkirjaa sovelletaan.

2. Sopimuspuoli voi milloin tahansa myöhemmin Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä laajentaa tämän pöytäkirjan soveltamisen koskemaan muuta selityksessä mainittua aluetta, jonka kansainvälistä suhteista se vastaa tai jonka puolesta sillä on oikeus tehdä sitoumuksia. Tällaisen alueen osalta pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut selityksen.

3. Kahden edeltävän kappaleen mukaisesti annettu selitys soidaan perua minkä tahansa siitä mainitun alueen osalta Euroopan neuvoston sihteerille osoitetulla ilmoituksella. Peruaminen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

Article 12

Territorial application

1. Any State or the European Community may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Protocol shall apply.

2. Any Party may, at any later date, by declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Protocol to any other territory or territories specified in the declaration and for whose international relations it is responsible or on whose behalf it is authorised to give undertakings. In respect of such territory the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.

3. Any declaration made in pursuance of the two preceding paragraphs may, in respect of any territory mentioned in such declaration, be withdrawn by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. Such withdrawal shall become effective on the first day of the

month following the expiry of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

13 artikla

Irtisanominen

1. Sopimuspuoli voi milloin tahansa irtisanoa tämän pöytäkirjan Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella.

2. Irtisanominen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

3. Yleissopimuksen irtisanominen tarkoittaa ilman eri ilmoitusta myös tämän pöytäkirjan irtisanomista.

Article 13

Denunciation

1. Any Party may, at any time, denounce this Protocol by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

2. Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

3. Denunciation of the Convention automatically entails denunciation of this Protocol.

14 artikla

Ilmoitukset

Euroopan neuvoston pääsihteeri ilmoittaa Euroopan neuvoston jäsenvaltioille ja muille valtioille ja Euroopan yhteisölle, jotka ovat liittyneet tähän pöytäkirjaan:

a) kaikista tämän pöytäkirjan allekirjoituksista;

b) ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjojen tallettamisista;

c) tämän pöytäkirjan 10, 11 ja 12 artiklan mukaisista voimaantulopäivistä;

d) tämän pöytäkirjan 9 tai 12 artiklan mukaisesti annetuista selityksistä tai tehdyistä varaumista;

e) muista toimenpiteistä, ilmoituksista tai tiedonannoista, jotka liittyvät tähän pöytäkirjaan.

Article 14

Notification

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe and any State, or the European Community, having acceded to this Protocol of:

a) any signature of this Protocol;

b) the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;

c) any date of entry into force of this Protocol in accordance with Articles 10, 11 and 12;

d) any declaration or reservation made under Articles 9 and 12;

e) any other act, notification or communication relating to this Protocol.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan.

Tehty Strasbourgissa [15 päivänä toukokuuta 2003] yhtenä englannin- ja ranskankielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteeri toimittaa tämän pöytäkirjan oikeaksi todistetut jäljennökset kullekin sen allekirjoittajalle ja siihen liittyvälle sopimuspuolelle.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.

Done at Strasbourg, this 15th day of May 2003, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each of the signatory and acceding Parties.

1.**Lag****om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till lagstiftningen i tilläggsprotokollet till Europarådets straffrättsliga konvention mot korruption**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i tilläggsprotokollet till Europarådets straffrättsliga konvention mot korruption, upprättat i Strasbourg den 15 maj 2003, gäller som lag sådana Finland har förbundet sig till dem.

2 §

Om ikraftträdande av denna lag bestäms genom förordning av republikens president.

2.

Lag**om ändring av strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) 1 kap. 11 § 2 mom., 16 kap. 14 a §, 18 § och 20 § 3–5 mom., 30 kap. 7, 8 och 13 § samt 40 kap. 4 §, 12 § 4 mom. och 14 §, sådana de lyder, 1 kap. 11 § 2 mom. i lagarna 626/1996, 650/2004 och 743/2006, 16 kap. 14 a §, 18 § och 20 § 3–5 mom. och 13 § i lag 604/2002, 30 kap. 7 § i lag 769/1990, 8 § i nämnda lag 604/2002 och 13 § i lag 465/2005 samt 40 kap. 4 § 12 § 4 mom. och 14 i nämnda lag 604/2003, samt

fogas till 16 kap., sådant det lyder jämte ändringar, nya 14 b, 14 c, 14 d och 21 §, till 30 kap., sådant det lyder jämte ändringar, nya 7 a, 8 a, 14 § och 15 § samt till 40 kap., sådant det lyder jämte ändringar, en ny 4 a § som följer:

1 kap.

Om tillämpningsområdet för finsk straffrätt

11 §

Kravet på dubbel straffbarhet

Även om det i lagen på gärningsorten inte föreskrivs något straff för gärningen, tillämpas finsk lag på gärningen om den har begåtts av en finsk medborgare eller en i 6 § 3 mom. 1 punkten avsedd person och straff för gärningen föreskrivs

1) i 11 kap. 5 eller 6 §, om gärningen utgör sådan krigsförbrytelse eller grov krigsförbrytelse eller medverkan till sådana, som avses i artikel 15 i det andra protokollet till Haagkonventionen från år 1954 om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt,

2) med stöd av 15 kap. 12 a § i 1–9 § i nämnda kapitel,

3) 16 kap. 1–3 § och även om en person som avses i 40 kap. 11 § 2, 3 eller 5 punkten eller en sådan utländsk tjänsteman som är anställd hos Internationella brottmålsdomstolen är föremål för brottet,

4) i 16 kap. 13, 14, 14 a, 14 b, 14 c och 14 d § och även om dessa lagrum tillämpas med stöd av 20 § i nämnda kapitel,

5) i 17 kap. 18, 18 a eller 19 §,

6) i 20 kap. 6, 7 och 8 a §,

7) i 20 kap. 9 eller 9 a §, om gärningen riktar sig mot en person som är under aderton år,

8) i 30 kap. 7, 7 a och 8 §, eller

9) i 40 kap. 1–4 och 4 a § och även om dessa lagrum tillämpas med stöd av 14 § i nämnda kapitel, om gärningsmannen är en riksdagsledamot, en utländsk tjänsteman eller en ledamot av ett utländskt parlament.

16 kap.

Om brott mot myndigheter

14 a §

Givande av muta åt riksdagsledamot

Den som åt en riksdagsledamot utlovar, erbjuder eller ger en gåva eller någon annan förmån som är avsedd för riksdagsledamoten själv eller någon annan, för att ledamoten i sitt uppdrag som riksdagsledamot ska verka på ett visst sätt eller sätt eller för att ett visst syfte ska uppnås eller som belöning för sådan verksamhet och gärningen är ägnad att allvarligt äventyra en oberoende skötsel av

uppdraget som riksdagsledamot, ska för *givande av muta åt riksdagsledamot* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

14 b §

Grovt givande av muta åt riksdagsledamot

Om vid givande av muta åt riksdagsledamot

1) med gåvan eller förmånen eftersträvas att förmå den berörda personen att i sitt uppdrag som riksdagsledamot i betydande mån gynna gåvogivaren eller någon annan eller orsaka en annan betydande skada eller olägenhet,

2) värdet på gåvan eller förmånen är stort och givandet av muta åt riksdagsledamot även bedömt som en helhet är grovt, ska gärningsmannen för *grovt givande av muta åt riksdagsledamot* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

14 c §

Belönande av missbruk av inflytande

Den som till en person som meddelar att den osakligt kan inverka på en tjänstemans beslutsfattande eller beredningen av det i anställningsförhållande eller på en riksdagsledamots beslutsfattande eller beredningen av det i riksdagen som belöning utlovar, erbjuder eller ger den berörda personen en gåva eller någon annan förmån, ska för *belönande av missbruk av inflytande* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

14 d §

Saluförande av inflytande

Den som uppger att den osakligt kan inverka på en tjänstemans beslutsfattande eller beredningen av det i anställningsförhållande eller på en riksdagsledamots beslutsfattande eller beredningen av det i riksdagen och som belöning för bruket av inflytande för egen eller någon annans räkning

1) begär en gåva eller någon annan förmån eller på något annat sätt tar initiativ för att få en sådan förmån,

2) tar emot eller godtar en gåva eller någon annan förmån eller godkänner ett löfte eller ett erbjudande om en sådan,

ska för *saluförande av inflytande* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

18 §

Juridiska personers straffansvar

På givande av muta, grovt givande av muta, givande av muta åt riksdagsledamot, grovt givande av muta åt riksdagsledamot, belönande av missbruk av inflytande och saluförande av inflytande tillämpas vad som bestäms om juridiska personers straffansvar.

20 §

Bestämmelser om tillämpningsområdet

Vid tillämpningen av 13, 14, 14 c och 14 d § i detta kapitel jämställs med tjänsteman mot vilken den brottsliga gärningen är riktad personer som avses i 40 kap 11 § och som sköter offentliga förtroendeuppdrag, som är offentligt anställda arbetstagare, utländska tjänstemän och personer som utövar offentlig makt och tjänstgörande krigsmän.

Vid tillämpningen av 14 a, 14 b, 14 c och 14 d § i detta kapitel jämställs med en riksdagsledamot mot vilken den brottsliga gärningen är riktad i 40 kap. 11 § avsedda ledamöter av utländska parlament.

Om det någon annanstans än i denna lag föreskrivs om tillämpning av bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar på andra personer än dem som avses i 1–4 mom., ska dessa personer vid tillämpningen av 1–3, 9, 13, 14, 14 c och 14 d § i detta kapitel jämställas med en tjänsteman mot vilken den brottsliga gärningen är riktad.

21 §

Förverkandepåföljd

Gärningsmannen eller den på vars vägnar eller till vars förmån han eller hon har handlat ska dömas att till staten förverka den gåva eller förmån som mottagits på det sätt som

avses ovan i 14 d §, eller dess värde. I fråga om förverkande av annan egendom iakttas 10 kap.

30 kap.

Om näringsbrott

7 §

Givande av muta i näringsverksamhet

Den som utlovar, erbjuder eller ger

1) någon som är anställd hos en näringsidkare,

2) en medlem av förvaltningsrådet eller styrelsen i en sammanslutning eller stiftelse som idkar näring, eller en sådan sammanslutnings eller stiftelses verkställande direktör, revisor eller likvidator,

3) någon som fullgör ett uppdrag för en näringsidkare, eller

4) någon som såsom skiljeman avgör en tvist mellan näringsidkare eller mellan en näringsidkare och en annan part

en otillbörlig förmån (muta) som är avsedd för den mutade själv eller någon annan, för att förmå den mutade att i befattningen eller uppdraget gynna den som gett mutan eller någon annan, eller för att belöna den mutade för sådant gynnande, ska, om gärningen inte ska bestraffas enligt 16 kap. 13 eller 14 §, för *givande av muta i näringsverksamhet* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

7 a §

Grovt givande av muta i näringsverksamhet

Om vid givande av muta i näringsverksamhet

1) genom gåvan eller förmånen eftersträvas att förmå den berörda personen att i sitt uppdrag i betydande mån gynna givaren av mutan eller någon annan eller att orsaka någon annan en kännbar skada eller olägenhet, eller

2) värdet på gåvan eller förmånen är betydande,

och givandet av muta i näringsverksamhet även bedömt som en helhet är grovt, ska gärningsmannen för *grovt givande av muta i*

näringsverksamhet dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

8 §

Tagande av muta i näringsverksamhet

Den som medan han eller hon

1) är anställd hos en näringsidkare,

2) är medlem av förvaltningsrådet eller styrelsen i en sammanslutning som är näringsidkare eller i en stiftelse som idkar näring, eller en sådan sammanslutnings eller stiftelses verkställande direktör, revisor eller likvidator,

3) fullgör ett uppdrag för en näringsidkare, eller

4) såsom skiljeman avgör en tvist mellan näringsidkare eller mellan en näringsidkare och en annan part

för egen eller någon annans räkning begär eller på annat sätt tar initiativ för att få en muta, tar emot eller godkänner en muta för att i anställningen eller uppdraget gynna den som har gett mutan eller någon annan, eller som belöning för sådant gynnande, ska, om gärningen inte ska bestraffas enligt 40 kap. 1–2 §, för *tagande av muta i näringsverksamhet* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

8 a §

Grovt tagande av muta i näringsverksamhet

Om vid tagande av muta i näringsverksamhet

1) gärningsmannen på grund av gåvan eller förmånen i sitt uppdrag verkar eller har för avsikt att verka på ett sätt som i betydande mån gynnar gåvogivaren eller någon annan eller orsakar någon annan en kännbar skada eller olägenhet, eller

2) värdet på gåvan eller förmånen är betydande,

och tagandet av muta i näringsverksamhet även bedömt som en helhet är grovt, ska gärningsmannen för *grovt tagande av muta i näringsverksamhet* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

13 §

Straffansvar för juridiska personer

På marknadsföringsbrott, brott vid marknadsföring av alkoholdrycker, konkurrensbrott, företagsspioneri, missbruk av företagshemlighet, givande av muta i näringsverksamhet, grovt givande av muta i näringsverksamhet, tagande av muta i näringsverksamhet och grovt tagande av muta i näringsverksamhet tillämpas vad som föreskrivs om straffansvar för juridiska personer.

14 §

Bestämmelser om tillämpningsområdet

Vid tillämpningen av 7, 7 a, 8, och 8 a § i detta kapitel jämställs med skiljeman utländsk skiljeman som sköter sina uppgiften i enlighet med en annan stats lagstiftning om skiljeförfarande.

15 §

Förverkandepåföljd

Gärningsmannen eller den på vars vägnar eller till vars förmån han eller hon har handlat ska dömas att till staten förverka den gåva eller förmån som mottagits på det sätt som avses ovan i 8 och 8 a §, eller dess värde. I fråga om förverkande av annan egendom iakttas 10 kap.

40 kap.

Om tjänstebrott

4 §

Tagande av muta som riksdagsledamot

Om en riksdagsledamot för att i sin uppgift som riksdagsledamot verka på ett visst sätt eller för att uppnå ett visst syfte eller som

belöning för en sådan verksamhet för egen eller någon annans räkning

1) begär en gåva eller någon annan förmån eller på något annat sätt tar initiativ för att få en sådan förmån, eller

2) tar emot eller godtar en gåva eller någon annan förmån eller godtar ett löfte eller ett erbjudande om en sådan,

och gärningen är ägnad att undergräva förtroendet för en opartisk skötsel av uppgiften som riksdagsledamot, ska gärningsmannen för *tagande av muta som riksdagsledamot* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

4 a §

Grovt tagande av muta som riksdagsledamot

Om vid tagande av muta som riksdagsledamot

1) riksdagsledamoten ställer som villkor för sin verksamhet en gåva eller förmån eller i sitt uppdrag verkar eller har för avsikt att verka på ett sätt som i betydande mån gynnar gåvogivaren eller någon annan eller orsakar någon annan en kännbar skada eller olägenhet, eller

2) värdet på gåvan eller förmånen är betydande,

och tagandet av muta som riksdagsledamot även bedömt som en helhet är grovt, ska riksdagsledamoten för *grovt tagande av muta som riksdagsledamot* dömas till fängelse i minst 4 månader och högst fyra år.

12 §

Bestämmelser om tillämpningsområdet

Bestämmelserna i 4, 4 a och 14 § i detta kapitel tillämpas även på ledamöter av utländska parlament.

14 §

Förverkandepåföljd

Gärningsmannen eller den på vars vägnar eller till vars förmån han eller hon har handlat ska dömas att till staten förverka den gåva eller förmån som mottagits på det sätt som avses ovan i 1–4 och 4 a §, eller dess värde. I fråga om förverkande av annan egendom iakttas 10 kap.

_____ Denna lag träder i kraft den 20 .

_____

Helsingfors den 20

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister Tuija Brax

*Bilaga**Fördragstext*

**TILLÄGGSPROTOKOLL TILL DEN
STRAFFRÄTTSLIGA KONVENTIONEN
OM KORRUPTION (ETS 191)**

Strasbourg den 15 maj 2003

Medlemsstaterna i Europarådet och de övriga stater som har undertecknat detta protokoll,

som beaktar att det är önskvärt att komplettera den straffrättsliga konventionen om korruption (ETS 173, nedan kallad konventionen) för att förhindra och bekämpa korruption,

som vidare anser att detta protokoll skall medge en vidare tillämpning av 1996 års handlingsprogram mot korruption,

har kommit överens om följande.

Kapitel I

Definitioner

Artikel 1

Definitioner

I detta protokoll används följande definitioner:

1) Termen skiljeman skall tolkas i enlighet med den nationella lagen i de stater som är parter i detta protokoll och skall under alla förhållanden avse en person som genom ett skiljeavtal har givits i uppdrag att fälla ett rättsligt bindande avgörande i en tvist som har hänskjutits till honom eller henne av parterna i ett avtal.

2) Termen skiljeavtal betyder ett avtal som är giltigt enligt den nationella lagen, varigenom parterna har enats om att hänskjuta en tvist för avgörande av skiljeman.

**ADDITIONAL PROTOCOL TO THE
CRIMINAL LAW CONVENTION ON
CORRUPTION**

The member States of the Council of Europe and the other States signatory hereto,

Considering that it is desirable to supplement the Criminal Law Convention on Corruption (ETS No. 173, hereafter "the Convention") in order to prevent and fight against corruption;

Considering also that the present Protocol will allow the broader implementation of the 1996 Programme of Action against Corruption,

Have agreed as follows:

Chapter I

Use of terms

Article 1

Use of terms

For the purpose of this Protocol:

1) The term "arbitrator" shall be understood by reference to the national law of the States Parties to this Protocol, but shall in any case include a person who by virtue of an arbitration agreement is called upon to render a legally binding decision in a dispute submitted to him/her by the parties to the agreement.

2) The term "arbitration agreement" means an agreement recognised by the national law whereby the parties agree to submit a dispute for a decision by an arbitrator.

3) Termen nämndeman skall tolkas i enlighet med den nationella lagen i de stater som är parter i detta protokoll och skall under alla förhållanden avse en lekman som handlar i egenskap av ledamot av en kollegial enhet som är ansvarig för att avgöra en anklagads skuld i en rättegång.

4) Vid förfaranden där skiljemän eller nämndemän från en annan stat medverkar, får den lagförande staten endast tillämpa definitionerna på skiljeman och nämndeman i den utsträckning som de är förenliga med dess nationella lagstiftning.

3) The term "juror" shall be understood by reference to the national law of the States Parties to this Protocol but shall in any case include a lay person acting as a member of a collegial body which has the responsibility of deciding on the guilt of an accused person in the framework of a trial.

4) In the case of proceedings involving a foreign arbitrator or juror, the prosecuting State may apply the definition of arbitrator or juror only in so far as that definition is compatible with its national law.

Kapitel II

Åtgärder som skall vidtas på nationell nivå

Artikel 2

Aktiv korruption av nationella skiljemän

Varje part skall vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att i sin nationella lagstiftning straffbelägga följande gärningar när de begås uppsåtligen: Att utlova, erbjuda eller lämna en skiljeman som fullgör sina uppgifter enligt partens nationella lag om skiljeförfarande, till förmån för honom eller henne själv eller för någon annan person, vare sig det sker direkt eller indirekt, en otillbörlig förmån för att han eller hon skall vidta eller underlåta att vidta en åtgärd i tjänsten.

Artikel 3

Passiv korruption av nationella skiljemän

Varje part skall vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att i sin nationella lagstiftning straffbelägga följande gärningar när de begås uppsåtligen: Begäran om eller mottagande av, från en skiljemans sida som fullgör sina uppgifter enligt partens nationella lag om skiljeförfarande, vare sig det görs direkt eller indirekt, en otillbörlig förmån - för honom eller henne själv - eller ett erbjudande eller ett löfte om en sådan förmån för att han eller hon skall vidta eller underlåta att vidta en åtgärd i tjänsten.

Chapter II

Measures to be taken at national level

Article 2

Active bribery of domestic arbitrators

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally, the promising, offering or giving by any person, directly or indirectly, of any undue advantage to an arbitrator exercising his/her functions under the national law on arbitration of the Party, for himself or herself or for anyone else, for him or for her to act or refrain from acting in the exercise of his or her functions.

Article 3

Passive bribery of domestic arbitrators

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law, when committed intentionally, the request or receipt by an arbitrator exercising his/her functions under the national law on arbitration of the Party, directly or indirectly, of any undue advantage for himself or herself or for anyone else, or the acceptance of an offer or promise of such an advantage, to act or refrain from acting in the exercise of his or her functions.

Artikel 4

Korruption av utländska skiljemän

Varje part skall vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att i sin nationella lagstifning straffbelägga sådana gärningar som avses i artiklarna 2 och 3, när de berör en skiljeman som fullgör sina uppgifter enligt den nationella lagen om skiljeförfarande i en annan stat.

Artikel 5

Korruption av nationella nämndemän

Varje part skall vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att i sin nationella lagstifning straffbelägga sådana gärningar som avses i artiklarna 2 och 3, när de berör en person som tjänstgör som nämndeman enligt den partens rättssystem.

Artikel 6

Korruption av utländska nämndemän

Varje part skall vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att i sin nationella lagstifning straffbelägga sådana gärningar som avses i artiklarna 2 och 3, när de berör en person som tjänstgör som nämndeman enligt en annan stats rättssystem.

Kapitel III

Övervakning av genomförandet och slutbestämmelser

Artikel 7

Övervakning av genomförandet

Gruppen av stater mot korruption (GRECO) skall övervaka parternas genomförande av detta protokoll.

Article 4

Bribery of foreign arbitrators

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in Articles 2 and 3, when involving an arbitrator exercising his/her functions under the national law on arbitration of any other State.

Article 5

Bribery of domestic jurors

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in Articles 2 and 3, when involving any person acting as a juror within its judicial system.

Article 6

Bribery of foreign jurors

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its domestic law the conduct referred to in Articles 2 and 3, when involving any person acting as a juror within the judicial system of any other State.

Chapter III

Monitoring of implementation and final provisions

Article 7

Monitoring of implementation

The Group of States against Corruption (GRECO) shall monitor the implementation of this Protocol by the Parties.

Artikel 8

Förhållande till konventionen

1. Konventionsstaterna skall betrakta artiklarna 2-6 i detta protokoll som tillägg till konventionen.

2. Bestämmelserna i konventionen skall gälla i den utsträckning de är förenliga med protokollets bestämmelser.

Artikel 9

Förklaringar och reservationer

1. Om en part har gjort en förklaring i enlighet med artikel 36 i konventionen, får den göra en liknande förklaring med avseende på artiklarna 4 och 6 i detta protokoll när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument.

2. Om en part har gjort en reservation i enlighet med artikel 37.1 i konventionen som inskränker kriminaliseringen av de passiva korruptionsbrott som anges i artikel 5 i konventionen, får den göra en liknande reservation med avseende på artiklarna 4 och 6 i detta protokoll när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument. Andra reservationer som en part har gjort i enlighet med artikel 37 i konventionen skall även tillämpas på detta protokoll, såvida inte parten förklarar annat när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument.

3. Inga andra reservationer får göras.

Artikel 10

Undertecknande och ikraftträdande

1. Detta protokoll skall stå öppet för undertecknande av stater som har undertecknat konventionen. Dessa stater kan uttrycka sitt samtycke till att vara bundna genom

Article 8

Relationship to the Convention

1. As between the States Parties the provisions of Articles 2 to 6 of this Protocol shall be regarded as additional articles to the Convention.

2. The provisions of the Convention shall apply to the extent that they are compatible with the provisions of this Protocol.

Article 9

Declarations and reservations

1. If a Party has made a declaration in accordance with Article 36 of the Convention, it may make a similar declaration relating to Articles 4 and 6 of this Protocol at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

2. If a Party has made a reservation in accordance with Article 37, paragraph 1, of the Convention restricting the application of the passive bribery offences defined in Article 5 of the Convention, it may make a similar reservation concerning Articles 4 and 6 of this Protocol at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession. Any other reservation made by a Party, in accordance with Article 37 of the Convention shall be applicable also to this Protocol, unless that Party otherwise declares at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

3. No other reservation may be made.

Article 10

Signature and entry into force

1. This Protocol shall be open for signature by States which have signed the Convention. These States may express their consent to be bound by:

a) undertecknande utan förbehåll för ratifikation, godtagande eller godkännande, eller

b) undertecknande med förbehåll för ratifikation, godtagande eller godkännande, följt av ratifikation, godtagande eller godkännande.

2. Ratifikations-, godtagande- och godkännandeinstrument skall deponeras hos Europarådets generalsekreterare.

3. Detta protokoll träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en tid om tre månader efter den dag då den femte staten uttryckte sitt samtycke till att vara bunden av detsamma i enlighet med bestämmelserna i punkterna 1 och 2 ovan och först sedan själva konventionen har trätt i kraft.

4. För en signatärstat som därefter uttrycker sitt samtycke till att vara bunden av protokollet, träder detta i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en tid om tre månader efter dagen för dess samtycke att vara bunden av protokollet i enlighet med bestämmelserna i punkterna 1 och 2 ovan.

5. En signatärstat får inte ratificera, godta eller godkänna detta protokoll utan att samtidigt eller dessförinnan ha uttryckt sitt samtycke till att vara bunden av konventionen.

Artikel 11

Anslutning till protokollet

1. En stat eller Europeiska gemenskapen som har anslutit sig till konventionen får ansluta sig till protokollet när det har trätt i kraft.

2. Med avseende på en stat eller Europeiska gemenskapen som ansluter sig till protokollet träder det i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en tid om tre månader efter dagen för deponeringen av ett anslutningsinstrument hos Europarådets generalsekreterare.

a) signature without reservation as to ratification, acceptance or approval; or

b) signature subject to ratification, acceptance or approval, followed by ratification, acceptance or approval.

2. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

3. This Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date on which five States have expressed their consent to be bound by the Protocol in accordance with the provisions of paragraphs 1 and 2, and only after the Convention itself has entered into force.

4. In respect of any signatory State which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date of the expression of its consent to be bound by the Protocol in accordance with the provisions of paragraphs 1 and 2.

5. A signatory State may not ratify, accept or approve this Protocol without having, simultaneously or previously, expressed its consent to be bound by the Convention.

Article 11

Accession to the Protocol

1. Any State or the European Community having acceded to the Convention may accede to this Protocol after it has entered into force.

2. In respect of any State or the European Community acceding to the Protocol, it shall enter into force on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date of the deposit of an instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe.

Artikel 12

Territoriell tillämpning

1. En stat eller Europeiska gemenskapen får vid undertecknandet eller när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument ange för vilket eller vilka territorier protokollet skall gälla.

2. En part kan vid ett senare tillfälle genom en förklaring ställd till Europarådets generalsekreterare utsträcka tillämpningen av protokollet till de andra territorier som anges i förklaringen och för vilkas internationella förbindelser den är ansvarig eller för vilkas räkning den är behörig att ingå överenskommelser. I förhållande till ett sådant territorium träder protokollet i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en tid om tre månader efter den dag då generalsekreteraren mottog förklaringen.

3. En förklaring som lämnats i enlighet med punkt 1 eller 2 ovan kan, i förhållande till ett territorium som anges i förklaringen, återtas genom ett meddelande till generalsekreteraren. Återtagandet träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en tid om tre månader efter den dag då generalsekreteraren mottog meddelandet.

Artikel 13

Uppsägning

1. En part får när som helst säga upp protokollet genom ett meddelande till Europarådets generalsekreterare.

2. Uppsägningen träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en tid om tre månader från den dag då generalsekreteraren mottog meddelandet.

3. Uppsägning av konventionen leder au-

Article 12

Territorial application

1. Any State or the European Community may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Protocol shall apply.

2. Any Party may, at any later date, by declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Protocol to any other territory or territories specified in the declaration and for whose international relations it is responsible or on whose behalf it is authorised to give undertakings. In respect of such territory the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.

3. Any declaration made in pursuance of the two preceding paragraphs may, in respect of any territory mentioned in such declaration, be withdrawn by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. Such withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Article 13

Denunciation

1. Any Party may, at any time, denounce this Protocol by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

2. Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiry of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

3. Denunciation of the Convention auto-

tomatiskt till uppsägning av detta protokoll.

Artikel 14

Meddelanden

Europarådets generalsekreterare skall meddela medlemsstaterna och de stater som har anslutit sig till protokollet

- a) undertecknande av protokollet,
- b) deponering av ratifikations-, godtagande-, godkännande- och anslutningsinstrument,
- c) dag för protokollets ikraftträdande enligt artiklarna 10-12,
- d) reservationer gjorda enligt artikel 9 eller 12, samt
- e) andra handlingar, underrättelser eller meddelanden som rör detta protokoll.

Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill vederbörligen bemyndigade, undertecknat detta protokoll.

Upprättat i Strasbourg den 15 maj 2003 på engelska och franska språken, vilka båda texter är lika giltiga, i ett enda exemplar, som skall deponeras i Europarådets arkiv. Europarådets generalsekreterare skall översända en bekräftad kopia till alla signatärer och anslutande parter.

matically entails denunciation of this Protocol.

Article 14

Notification

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe and any State, or the European Community, having acceded to this Protocol of:

- a) any signature of this Protocol;
- b) the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
- c) any date of entry into force of this Protocol in accordance with Articles 10, 11 and 12;
- d) any declaration or reservation made under Articles 9 and 12;
- e) any other act, notification or communication relating to this Protocol.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.

Done at Strasbourg, this 15th day of May 2003, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each of the signatory and acceding Parties.

Sarjan aiemmat julkaisut vuonna 2009

1. Seksuaalirikollisten hoito
2. Luottotietolain muuttaminen
3. Tiedoksianto oikeudenkäynnissä
4. Todisteiden luovuttaminen EU:n jäsenvaltioiden välillä
5. Tuomioistuinharjoittelu
6. Eurojustin vahvistaminen
7. Riidattomien velkomusasioiden käsittelyn kehittäminen
8. Eläinsuojelurikosten seuraamusten tehostaminen
9. Ehdotus julkisten hankintojen oikeussuojakeinojen muuttamisesta. Työryhmän välimietintö
10. Vakuutusosoikeuden kehittämishanke
11. Pahoinpitelyrikos läheissuhteissa ja työpaikalla
13. Eräiden käräjäoikeuksien asiallinen toimivalta
15. Kulutusluottoja koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO
puh. (09) 160 03
www.om.fi

PB 25
00023 STATSRÅDET
tfn (09) 160 03
www.jm.fi